”Mä oon sellasessa välitilassa”

Tutkimus pääkaupunkiseudun nuorten naisten luokkapositiosta

Eveliina Salomaa
Pro gradu -tutkielma
Sukupuolentutkimus
Filosofian, historian, kulttuurin
ja taiteiden tutkimuksen laitos
Humanistinen tiedekunta
Helsingin yliopisto 2015

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Tiedekunta/Osasto Fakultet/Sektion – Faculty Humanistinen tiedekunta		Laitos Institution – Department Filosofian,historian, kulttuurin ja taiteen laitos.
Tekijä Författare – Author Eveliina Salomaa		
Työn nimi Arbetets titel – Title ”Mä oon sellasessa välitilassa” Tutkimus pääkaupunkiseudun nuorten naisten luokkapositioista		
Oppiaine Läroämne – Subject Sukupuolentutkimus		
Työn laji Arbetets art – Level Pro Gradu	Aika Datum – Month and year Huhtikuu 2015	Sivumäärä Sidoantal – Number of pages 86

Tiivistelmä Referat – Abstract

Perinteinen luokkatutkimus on keskittynyt ammatin perusteella määriteltyjen luokkien tutkimukseen, jättäen subjektiivisen kokemuksen tutkimuksen ulkopuolelle. Taloudellisen pääoman ja työn painottaminen luokkamäärittelyssä näyttäytyy ongelmallisena nyky-yhteiskunnassa, jossa työelämä on murroksessa. Tässä tutkimuksessa tarkastellaan subjektiivisten luokkakokemusten merkitystä luokkaposition määrittelyssä.

Tutkimuksen teoreettinen viitekehys rakentuu materialistisen feminismin, intersektionaalisen tutkimuksen sekä narratiivisen tiedonkäsityksen pohjalta.Interksektionaalinen tutkimus on keskittynyt pitkään moniperusteisesti syrjittyjen tutkimukseen. Tämä tutkimus keskittyy kuitenkin yksilöihin, jotka ovat monella tavoin etuoikeutetuissa positioissa. Hyödynnän intersektionaalista narratiivista analyysimetodia aineistossa esiintyvien narratiivien tutkimiseen.

Tutkimusaineisto on kerätty haastattelemalla kahdeksaa pääkaupunkiseudulla asuvaa 20-25 -vuotiasta naista. Haastattelut toteutettiin puolistrukturoituina haastatteluina, joissa rohkaistiin tarinankerrontaan. Tutkimusaineistosta on rajattu analyysiä varten esimerkkejä, jotka liittyvät haastatteluissa useimmiten esiintyviin teemoihin, eli taloudelliseen tilanteeseen, lokaaliuuteen ja kansalaisuuteen. Lisäksi analyysin kohteena ovat haastateltavien tulevaisuuden suunnitelmat sekä itsemääritellyt luokat. Pyrin vastaamaan kysymykseen siitä, miten luokkapositio rakentuu nuorten naisten narratiiveissa analyysin avulla.

Aineiston pohjalta tutkimus osoittaa luokkaposition määrittelyn olevan nuorille naisille hankalaa. Kyky määritellä oma luokka ja liittää kokemuksia syrjintään/etuoikeutukseen määrittyy koulutuksen ja taustan kautta. Oma kokemus luokasta erosi kaikkien haastateltavien kohdalla heidän taloudellisen tilanteensa määrittelemästä luokasta. Ammatti, koulutus ja tulotaso eivät korreloi itsemääritellyn luokkaposition tai kokemuksen kanssa yhdessäkään tapauksessa. Luokka näyttäytyy tutkimuksen valossa riippuvaisena sekä kokemuksesta että yksilön muista subjektipositioista, kuten kansallisuudesta ja lokaaliudesta. Tutkimuksen haastateltavat rakentavat luokkapositiota erontekojen kautta, määrittelemällä mitä he eivät ole.

Avainsanat – Nyckelord – Keywords
luokka, intersektionaalisuus, narratiivit, haastattelututkimus, kokemus, sukupuoli

Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited

Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information

Sisällysluettelo

1. JOHDANTO....5
2. LUOKKA....10
2.1 Luokkatutkimuksen perinteet ja feministinen luokkatutkimus....10
2.2 Luokkapositio....12
2.3 Luokkasamastuminen ja -kokemukset....14
2.4 Perheen pääomat ja habitus....16
2.5 Koulutuksella luokkaretkelle ja kohti nuoren naisen tulevaisuutta....19
3. METODI....22
3.1 Intersektionaalisuus....23
3.2 Intersektionaalisuuden kritiikki....26
3.3 Narratiivinen tutkimus....29
3.4 Metodi eli intersektionaalinen narratiivinen tutkimus....31
4. AINEISTO....32
4.1 Tutkimusaineisto....32
4.2 Aineiston kerääminen....34
4.3 Aineiston käsittely....36
4.4 Tutkimuksen eettiset periaatteet....37
5. ANALYYSI....38
5.1 Taloudellinen tilanne - ”Kyllä mä pärjään”....39
5.2 Lokaalius - ”En tunne että kuuluisin sinne”....44
5.3 Kansalaisuus - ”Olen suomalainen”....48
5.4 Koulutuspolulla - ”Se oli sellanen läppä lähinnä”....52
5.5 Tulevaisuuden suunnitelmat - ”Kyllä mä tähtään siihen/mä toivon”....56
5.6 Itsemääritelty luokkapositio - ”Olin aatellu et kaikki on sitä samaa”....63
6. YHTEENVETO JA KESKUSTELU....72
LIITTEET....79
LÄHDELUETTELO....82

1. JOHDANTO

Luokan ja yhteiskunnallisen tietoisuuden välisen siteen on katsottu katkenneen viime vuosikymmenen alussa. Myös luokkasamaistumisen nähtiin tällöin vähentyneen (Melin & Roine 2008.) Kahma (2010, 82) väittää että tuotanto- ja omistussuhteiden erkaantuminen toisistaan on tehnyt ihmisten asemasta yhteiskunnassa monimutkaisen. Tämän takia mukaan esimerkiksi elämäntyylejä ei voida pitää luokkapositiosta riippuvaisina, vaan pikemminkin yksilön makuun perustuvina valintoina (mt.). Yhteiskuntaa onkin alettu jaotella sosioekonomisten perusteiden sijaan kulttuurisien jakojen mukaan (Melin & Roine 2008). Nykyään ajatellaankin elämäntyylin ja kulutuksen muodostavan yhteiskunnan uusia kerrostumia tuotannollisten asemien sijaan. Yhteiskunnan muutosten myötä ei ole katsottu että voitaisiin enää nojautua perinteiseen tuotantosuhteisiin perustuvaan luokka-analyysiin. Teoreettisessa keskustelussa onkin tuotu esille tarve analysoida luokkasuhteita aikaisempaa monimuotoisemmin (mt.).

Tutkimukseni edistää uudenlaista, monimuotoista luokkatutkimusta keskittämällä huomionsa luokan kokemiseen. Keskityn tutkimuksessani tarkastelemaan nuorten pääkaupunkiseudulla asuvien naisten kokemuksia luokan muodostumisesta. Tutkimusotteeltaan kyseessä on laadullinen tutkimus, jossa tutkimusaineistoa analysoidaan intersektionaalisen narratiivisen analyysin avulla. Aineisto koostuu kahdeksasta puolistrukturoidusta haastattelusta, joiden keskeinen tarkoitus on orientoida haastateltavia jakamaan kokemuksiaan ja kertomaan tarinoita elämästään.

Pyrin tutkimuksessani vastaamaan kysymykseen: ”Miten luokkapositio rakentuu nuorten naisten tuottamissa narratiiveissa?” Hahmotan analyysissä haastateltavien luokkahabitusta, tulkiten aineistoa systemaattisesti luokkaposition kautta. Lisäksi tarkastelen analyysissä eri sosiaalisten positioiden risteymiä luokkanarratiiveissa. Positiot joihin keskityn ovat taloudellinen tilanne, kansalaisuus, lokaalius ja sukupuoli. Sukupuoli ei esiinny aineistossa eksplisiittisesti vaan implisiittisesti. Pohdin luvussa 6. johtopäätelmien yhteydessä miksi sukupuolen positioi jäi taka-alalle haasteltavien narratiiveissa. Haastateltavat määrittelevät kuitenkin oman sukupuolensa haastattelun

alussa, tuottaen narratiivinsa siitä käsin. Jokaista narratiivia lävistää myös haastateltavien ikä. Haastateltavien narratiivit ovat nuorten naisten narratiiveja, jotka sijoittuvat 2010 -luvun Suomeen. Haastateltavien ikä heijastuu vahvasti tulevaisuuden suunnitelmista keskusteltaessa luvussa 5.5 ja nostaa esille luokkaretki -käsitteen. Luokkaretki -käsite saapui Suomen luokkatutkimukseen Laura Kolben (2007) ”Luokkaretkellä hyvinvointivaltiossa” teoksen artikkelien mukana. Käsite viittaa liikkuvuuteen luokkien välillä, omaksi koettua luokkaa kohti.

Tutkimukseni hypoteesin mukaan kokemuksella on merkitystä luokkaposition rakentumisessa. Ihmisen tulotaso ei välttämättä vastaa yksilön kokemusta hänen luokka-asemastaan. Yksilön sijoittuminen yhteiskuntaan muodostuu sosiaalisten positioiden risteymissä (*intersections*) ja kokemuksissa, jotka syntyvät yksilön arjessa. On tärkeää ottaa huomioon, että etuoikeutettu asema ei välttämättä realisoidu yksilön arjessa yksinomaan positiivisena kokemuksena, vaan se voi päinvastoin toimia syrjäyttävänä tekijänä. Yksilöä ei tulisi sijoittaa sellaiseen yhteiskuntaluokkaan johon hän ei tunne oman arkensa ja kokemusten perusteella kuuluvansa. Pääsen tutkimuksessani haastateltavien kokemuksiin kiinni heidän itsensä tuottamien narratiivien kautta.

Yksi tutkimukseni keskeinen lähtökohta on narratiivit. Narratiivit muodostavat suhteemme maailmaan, välittävät tietoa ja auttavat meitä oppimaan (Lämsä & Sintonen 2006, 107). Lämsä ja Sintonen (2006, 108) hahmottavat kolme narratiivien tasoa. Ensimmäinen taso liittyy ymmärtämiseen ja maailman katsomukseen: ymmärrämme maailman kuuntelemalla ja toistamalla tarinoita. Toisella tasolla narratiivit toimivat yksilöiden välillä kommunikoidessamme. Kolmannella tasolla narratiivit liittyvät itsetuntemukseen ja identiteettiin (mt.). Tässä tutkimuksessa kaikki nämä narratiivien eri tasot ovat olleet läsnä haastattelutilanteissa. Haastateltavat jakoivat tarinoita, kommunikoivat kokemuksiaan narratiivien välityksellä, sekä positioivat itseään yhteiskuntaan. Narratiivit lävistävät aineiston, sen hankinnan, sekä analyysimetodin. Christensen ym. (2012) mukaan narratiivit arjen kokemuksista soveltuvat intersektionaalisen tutkimuksen aineistoksi hyvin, koska sosiaalisten positioiden risteämät realisoituvat selvimmin juuri ihmisten arjessa.

Kansainvälisen ja suomalaisen sukupuolentutkimuksen piireissä on viime vuosina

pohdittu intersektionaalisuutta, eli erilaisten yhteiskunnallisten ja kulttuuristen erojen keskinäisiä vaikutuksia suhteessa naisten ja miesten elämään ja kokemuksiin (Tolonen 2008). Intersektionaalisuutta voidaan ajatella teoriana ja lähestymistapana, mutta myös metodisena välineenä. Tutkimukseni nivoutuu viime vuosien intersektionaalisuutta korostavaan perinteeseen, hyödyntäen intersektionaalisuutta metodina. Intersektionaalisuus viittaa kirjaimellisesti erojen risteämiin (*intersections*). Käytän tässä tutkimuksessa intersektionaalisuus -käsitteen synonyyminä termiä ”risteävät erot” . Erot, kuten alkuperä, vammaisuus, sukupuoli ja luokka, ovat sosiaalisia positioita. Tutkimuksessani vuorottelevat sosiaalisen position, sosiaalisen kategorian ja subjektiposition termit viitatessani sukupuoleen, luokkaan, etnisyyteen tai muuhun ”eroon”.

Intersektionaalisen tutkimuksen juuret ulottuvat mustaan feminismiin (*black feminisim*) ks. Crenshaw 1994). Alkujaan tutkimustapa keskittyi marginalisoitujen ja moniperusteisesti syrjittyjen mustien naisten kokemuksiin (ks. Crenshaw 1995, McCall 2004) . Sittemmin intersektionaalinen tutkimus on laajentunut huomioimaan moninaisia eroja ja subjektipositioita kuten luokka, etnisyys, uskonto, lokaalius ja seksuaalisuus. Intersektionaalinen tutkimus on kuitenkin painottunut juuri marginalisoitujen tutkimiseen. (Karkulehto ym. 2012.) Karkulehto ym. (2012, 17) argumentoivat, että myös hegemonisia positioita ja etuoikeutettuja sosiaalisia suhteita tulisi tutkia. Se, onko sosiaalinen positio etuoikeuttava vai syrjivä, riippuu kontekstista ja erojen leikkauspinnoista (Karkulehto ym. 2012, 17). Esimerkiksi sukupuolen suhteen miehen positio on useissa länsimaissa etuoikeuttavampi kuin naisen, ja tummaihoisuus syrjivämpi positio kuin valkoihoisuus.

Davisin (2014,22) mukaan intersektionaalisen tutkimuksen tekijän on syytä paikantaa itsensä tarkasti. Tarkalla paikannuksella on mahdollista välttää ”jumalpositio”, eli tutkijapositio joka ei paikannu mihinkään. Itsensä tarkempi sijoittaminen paikkaan ja aikaan mahdollistaa myös läpinäkyvämmän tutkimuksen tekemisen, sillä tutkijan omat lähtökohdat vaikuttavat myös siihen, missä sijaitsevat tutkijan ”sokeat pisteet” (Davis 2014, 25).

Kuulun itse tutkimukseni tarkastelemaan joukkoon, eli 20-25 -vuotiaisiin

pääkaupunkiseudulla asuviin naisiin. Tämä voi olla tutkimuksen teon kannalta etu, sillä koen ymmärtäväni millaisessa yhteiskunnassa haastateltavat ovat varttuneet ja jaan heidän kanssaan samanlaisia nuoruuden kokemuksia. Olen asunut eri puolella Suomea, mutta koen kuuluvuutta eniten juuri Etelä-Suomeen. Olen valkoihoinen ja suomalainen, kuten kaikki haastateltavatkin. Olen suvustani ensimmäinen yliopistossa opiskeleva henkilö. Ensimmäinen tutkintoni on englannin kielestä, joten juureni tutkijana ovat kielitieteissä. Äitini työskentelee hoitoalalla, isäni on insinööri. Siskoni opiskelee ammattikorkeakoulussa. Omat ja lähipiirini ristiriitaiset kokemukset omasta paikasta yhteiskunnassa ovat vahvistaneet mielenkiintoani tutkia juuri nuorten naisten yhteiskuntaluokkakokemuksia. Korkean koulutuksen tuottama laaja kulttuurinen ja sosiaalinen pääoma ei korreloi omassa tai lähipiirini arjessa taloudellisen pääoman kanssa. Tarkastelen eettisiä kysymyksiä liittyen tutkijapositiooni ja tutkimusprosessiin laajemmin luvussa 4.4.

Tutkimukseni ponnistaa narratiivien ja intersektionaalisuuden lisäksi materialistisen feminismin lähtökohdista. Materialistisessa feminismissä ollaan kiinnostuneita siitä, miten yhteiskunnallisiin paikkoihin päästään tai joudutaan, ja miten näitä positioita voidaan kyseenalaistaa tai muuttaa. On tärkeää huomata, ettei materialistisessa teoriassa ole olemassa universaaleja väitteitä. Tämä tarkoittaa, ettei ole olemassa universaalia kokemusta. Yksilöiden kokemukset ovat henkilökohtaisia ja niitä voidaan tulkita eri tavoin. Ramazanoglun ja Hollandin (2002, 59) mukaan kokemus on tärkeä tiedon lähde. Kokemuksen kautta syntyvä tieto on sitoutunut aina tiettyyn kontekstiin (mt.) Heidän mukaansa on tärkeä tehdä tutkimusta, jossa analysoidaan yksilöiden kokemuksia oman elämän materiaalisista, kulttuurisista, sosiaalisista, poliittisista ja ruumiillisista olosuhteista (mt.).

Materialisten feminismin mukaan yksilöt voivat kyseenalaistaa heille yhteiskunnassa tarjottuja paikkoja, hylätä ne kokonaan tai etsiä uusia mahdollisuuksia toisissa konteksteissa. (Gordon 2008, 29.) Gordon (2008, 18) huomauttaa, ettei materialistinen feminismi sulje pois kielen ja merkityksen tutkimusta. Hänen mukaansa materialistinen feministinen tutkimus tuo uutta ja täydentävää näkökulmaa yhteiskunnalliseen analyysiin (mt.). Materialistisessa teoriassa ei ole kysymys pelkästään materiasta, vaan järjestyksestä ja valtasuhteista, jotka vaikuttavat ihmisten jokapäiväisessä elämässä (Gordon 2008, 31). Gordon (2008) argumentoi, että materialistista analyysiä ja

tutkimusta tarvitaan, jotta tieto voidaan ankkuroida ja diskurssien kehkeytymistä voidaan jäljittää.

Tässä tutkimuksessa hyödynnän materialistisen teorian lähtökohtia tarkastellessani haastateltavien sijoittumista yhteiskunnallisiin paikkoihin. Tolonen (2008,13) argumentoi luokkaeron olevan materiaalinen. Ero ei kuitenkaan perustu vain tuloeroon, vaan myös yksilön arvottamiseen erilaisilla markkinoilla ja kentillä (Tolonen 2008, 13). Myös yksilön erilaiset resurssit ja kyvyt hyödyntää niitä, ovat olennaisia luokkaeron luomisessa. Tolosen tulkinta luokkaerosta tukee tutkimukseni hypoteesia ja realisoituu myös tutkimusaineistossani.

Luvussa kaksi käsittelen yhteiskuntaluokkaa. Selvennän yhteiskuntaluokka -käsitteen merkitystä, käyttötapoja ja tutkimusta. Keskustelen koulutuksen, perheen ja pääomien sekä habituksen suhteesta yhteiskuntaluokkaan aiempien tutkimusten avulla. Valitut teemat heijastelevat myös haastatteluissa korostuneita teemoja. Kolmas luku keskittyy metodiin ja aineistoon. Kerron analyysimetodin rakentumisesta sekä metodin soveltamisesta. Käyn myös läpi koko tutkimusprosessin, selventäen aineiston keruuta ja haastattelujen sisältöä. Luku viisi jakautuu kuuteen alalukuun, joista jokainen käsittelee tiettyä aineistosta esiin noussutta teemaa ja positioiden risteämiä. Tutkimukseni lopuksi luvussa 6. keskityn vielä tutkimukseni tuloksiin, vaikutuksiin ja puutoksiin.

2. LUOKKA

Keskustelen tässä luvussa useiden luokkateoreetikkojen ja aiempien tutkimusten valossa yhteiskuntaluokasta. Avaan tutkimukselleni keskeisiä käsitteitä sekä taustoitan tutkimustani tarpeellisilta osin. Koska oman tutkimukseni fokus on luokkakokemuksissa, käsittelen erityisesti luokkasamastumiseen sekä -kokemuksiin liittyviä tutkimuksia. Avaan tässä luvussa myös habituksen ja pääomien käsitteitä ja keskustelen lopuksi koulutuksen vaikutuksesta yksilön luokka-asemaan sekä tulevaisuuden tavoitteisiin.

2.1 Luokkatutkimuksen perinteet ja feministinen luokkatutkimus

1970- ja 1980 -luvuilla valtavirran luokkateoreetikot keskittyivät tarkastelemaan luokan muodostumista tuotannon ja markkinan suhteiden kautta (Acker 2006, 2). Kaksi merkittävintä heistä olivat Max Weber ja Karl Marx. Marxilainen perinne (Marx 1974, 161) painottaa tuotantosuhteiden roolia (omistus, valta) ja Weber (1964, 424) puolestaan markkinakapasiteettien (ammatti, tulot, koulutus) merkitystä. Weberin (1964, 424) mukaan kaikilla yksilöillä on sama luokka-asema, mutta sosiaalinen järjestys sekä statusryhmät jakavat ihmisiä eri tiloihin. Weber (1964, 424) näkee markkinoiden hyödyntämisen avainelementtinä materiaalisten resurssien hallitsemiseen. Materiaaliset resurssit selittävätkin Weberin mukaan yhteiskunnallisia eroja. Marx (1974) puolestaan jaotteli kansan yksinkertaisesti porvareihin ja työväkeen, selittäen yhteiskunnallisia eroja tuotantosuhteilla. Nykyajan luokkateoreetikot nojautuvat usein pohjimmiltaan joko marxilaiseen tai weberiläiseen perinteeseen, vaikka luokkatutkimus onkin saanut uusia ulottuvuuksia yhteiskunnan rakenteen muuttuessa (Melin 2010, 211-226). Yksi näistä on käänne kulttuuris-painotteiseen luokkatutkimukseen.

Bourdieun (1986) lähestymistapa luokkaan korostaa pääomien monimuotoisuutta ja tarjoaa näin mahdollisuuden yhdistää kulttuurin- ja talouden tutkimuksen luokkatutkimukseen (Flemmen 2010, 329). Bourdieun (1986) käyttämä sosiaalisen tilan käsite on Flemmenin (2013, 329) mukaan yksi kulttuuris -painotteisen luokkatutkimuksen keskeisimmistä teemoista. Sosiaalinen tila näyttäytyy jatkuvasti muuttuvana tilana, joka ei tunnista jähmettyneitä luokkarajoja. Se tunnistaa kuitenkin sosiaalisen vallan eri muodot ja niiden lähteet (mt.). Flemmen (2013, 335) näkee

luokkatutkimuksen kulttuurisen käänteen syntyneen tarpeesta välttää kulttuurin ja identiteetin kysymysten marginalisoituminen luokkatutkimuksen piirissä. Flemmen (2013, 336) kritisoi käännettä sen taipumuksesta sivuuttaa täysin vallan ja vallankäytön merkitys luokkarakenteen synnyssä kapitalistisissa yhteiskunnissa. Flemmen (2013, 336) korostaa vallan merkitystä suhteessa talouteen ja luokkatutkimukseen. Luokkatutkimus vaatii hänestä rakenteellisen ja institutionaalisen vallan, sekä yksityisomistuksen ja tuotannonsuhteiden tunnistamista. Talouden merkityksen vähättely on Flemmenistä (2013, 336) haitallista, sillä se sivuuttaa kapitalistisen yhteiskunnan perusteet täysin. Flemmenin voi tulkita nojaavan kritiikissään marxilaiseen perinteeseen korostaessaan tuotantosuhteiden roolia.

Feminististen tutkijoiden mukaan luokan käsite kuvaa ennen kaikkea valkoisten miesten taloudellisia kokemuksia, sillä käsitteen kehittivät juuri etuoikeutetut valkoiset miehet (Acker 2006, 1). Tolonen (2008, 11) katsoo luokka -analyysin olleen hankalaa naistutkimukselle, sillä naisten yhteiskuntaluokka on määritelty pitkään aviomiehen tai isän ammatin kautta. Marx ja Weber, muiden miesteoreetikoiden tavoin, käsittelevät luokkaa sukupuolisokeasti, unohtaen naiset luokka-analyysistään (Acker 2006, 2). Sosialistiset ja marxismia tukevat feministit väittelivät naisista, patriarkaatista, luokasta ja sukupuolesta 1960-1980 -luvuilla kritisoiden naisten poissaoloa luokan käsitteissä ja sen analyysissä (Acker 2006, 2).

Uuden feministisen luokkatutkimuksen katsotaan saaneen alkunsa Britanniassa (Tolonen 2008, 10). Brittiläinen feministinen luokkatutkimus ymmärtää luokan yhteiskunnallisena ja kulttuurisena positiona, sekä resurssina ja kulttuurisena käytäntönä. Beverly Skeggs on keskeisiä uuden feministisen luokkatutkimuksen tutkijoita. Skeggs (1997) tutki ryhmää brittinaisia 12 vuoden ajan, keskittyen naisten kokemuksiin erilaisista sosiaalisista positioista sekä kulttuurisiin representaatioihin kuulumisesta. Samalla kun tutkimuksen naiset yrittivät paeta luokkaansa, he tuottivat sitä. Luokka ei Skeggsin (1997, 2) mukaan ole vain representaatio tai subjektipositio johon voidaan asettua vapaaehtoisesti, pikemminkin hän ehdottaa luokan olevan rakenteellinen. Luokka liittyy Skeggsin (1997, 9) tutkimuksessa yhteiskunnan muotoon, instituutioihin ja pääomiin. Skeggs (1997, 161) sanoo naisten luokan määrittelevän heidän lähtökohtansa, toimintakenttänsä, pääomien muodot sekä tavan olla nainen.

Yhteiskuntaluokka aiheutti tutkimuksen naisille painetta esittää naiseuttaan tietyllä tavalla, sillä naiseuden erilaiset ilmentymät koettiin myös luokkasidonnaisiksi (Skeggs 1997, 161). Skeggsin tutkimuksen kautta yhteiskuntaluokka näyttäytyy sukupuoleen kietoutuvana, erottamattomana osana yksilön kokemusta.

Skeggs (1997, 2) pitää kunnioitettavuutta (respectability) yhtenä olennaisimmista luokkasignaaleista. Ihmisen arvokkuus ja kunniallisuus määrittyy luokkaan liittyvän kulttuurisen itsemäärittelyn kautta. Itsemäärittely puolestaan on kiinni ajasta ja paikasta, koska se on kulttuurisidonnaista (Tolonen 2008.). Kulttuuri määrittele siis kunakin aikana arvostettuna pidetyt maut, tavat ja tyylit. Jokainen yksilö on suhteessa näihin, joko pitäen hallussa arvostettuja tapoja ja tyylejä, tai pyrkien omaksumaan ne. Skeggs (1997, 2) sanoo kunnioitettavuuden sisältävän puhetyylimme, mitä opiskelemme, miten tiedämme keitä olemme ja miten luokittelemme toiset. Kunnioitettavuus on nähty pitkään valkoisten keskiluokkaisten ominaisuutena ja täten käsite on samalla toiseuttanut ”muita”, kuten tummaihoisia ja työväenluokkaa (Skeggs 1997, 2). Kunnioitettavuus sisältää myös mahdollisuuden luokan, rodun, sukupuolen, seksuaalisuuden ja erilaisten ryhmien arvioimiseen. Kunnioitettavuus mittaa yksilön arvoa ja sijaa yhteiskunnassa.

Skeggs (1997) argumentoi, että luokkatutkimuksen on otettava paremmin huomioon sukupuoli positio, jotta modernin yhteiskunnan valtasuhteita kyettäisiin analysoimaan aiempaa monipuolisemmin. Skeggs (1997, 2) kyseenalaistaa feministien, kulttuurin tutkijoiden ja sosiologien muodostamia viitekehyksiä, jotka määrittelevät kuinka naiset elävät ja muodostavat itsensä sosiaalisten ja kulttuuristen suhteiden kautta. Skeggs (1997) väittää tutkimuksessaan, että nainen tuotetaan aina prosesseissa, joissa luokka on läsnä. Skeggs (1997, 94) sanoo luokan olevan hyvin keskeinen asia yksilöiden elämässä.

2.2 Luokkapositio

Käyhkön (2006) ja Järvisen (2007) luokkatutkimuksissa korostuu ympäristön merkitys luokkaposition tunnistamisessa. Käyhkö (2006, 27) argumentoi että sukupuoli ja yhteiskuntaluokka ovat merkittäviä, yksilöiden valintoja ja elämänkulkua muovaavia

tekijöitä. Tietoisuus yhteiskuntaluokkien olemassaolosta sekä omasta luokkapositioista on riippuvainen omasta elinpiiristä. Järvinen (2007, 169) huomauttaa, että tasa-arvon ihanteen vuoksi Suomessa pyritään pikemminkin häivyttämään eroja, kuin alleviivaamaan niitä. Osa kansasta elää niin tiiviisti samassa yhteiskuntaluokassa olevien ihmisten kanssa, etteivät he välttämättä edes tiedosta yhteiskunnallisia eroja tai hierarkioita. Toiset puolestaan kohtaavat eroja, mutta katsovat niiden läpi tai ohitse, sen sijaan että huomioisivat ne. Käyhkö (2006, 19) puolestaan huomauttaa, että samassa yhteiskunnassa elävät yksilöt eivät välttämättä tunne toistensa todellisuuksia, jos heidän arkensa eivät kohtaa. Yksilökeskeisen puheen ja mahdollisuuksien tasa-arvon ylikorostamisella piilotetaan ihmisten erilaiset arkitodellisuudet, kokemukset sekä eriävät mahdollisuudet toimia (Käyhkö 2013). Käyhkö (2006, 228) korostaa, että olisi tärkeää tunnistaa ja tunnustaa luokan läsnäolo ja tutkia sitä erilaisista näkökulmista osana ihmisten elämää. (Käyhkö 2006, 228).

Toisin kuin Käyhkö (2006) ja Järvinen (2007), sosiologiseen luokkatutkimukseen nojautuva Erola (2010) korostaa ammatin merkitystä luokkaposition määrittelyssä. Erolan (2010, 237) mukaan yhteiskuntaluokat ovat parhaiten eroteltavissa ammattien muodostamien sosiaalisten ryhmien perusteella. Erola (2010, 22) toteaa, ettei yhteiskuntaluokkia yleensä erotella niihin liittyvien kulttuuristen tekijöiden perusteella. Pikemminkin voi katsoa, että ammateille perustuvien yhteiskuntaluokkien kulttuuriset ominaisuudet syntyvät resurssi-, sosialisoitumis- ja varallisuuserojen vaikutuksesta. Luokka-asema voidaan liittää puolison, vanhempien tai lasten luokka-asemiin. Myös oma ammatti, ammatin seuraukset tai ammatin puutuminen vaikuttavat luokan määrittelyyn (Erola 2010, 22.). Käyhkö (2006, 19) sen sijaan argumentoi vallan jakautumisen kannalta tärkeimpiä seikkoja olevan koulutus, sukupuoli, taloudellinen asema sekä asema työnjaon hierarkiassa. Näiden tekijöiden perusteella Käyhkö sanoo ihmisten asettuvan yhteiskunnassa eri asemiin. Härkönen (2010, 56) puolestaan argumentoi, että geneettinen perimä ja kasvuympäristö vaikuttavat aikuisiän sosioekonomiseen asemaan. Edellä mainittujen tutkimusten perusteella voikin jo argumentoida, ettei luokkaposition rakentuminen ole yksiselitteinen asia.

Luokkarakenteen muodostumisen kannalta merkityksellisiä seikkoja ovat myös alueellinen jakautuminen sekä sukupolvien väliset erot (Melin ja Roine 2008.).

Sosiaalinen liikkuvuus on vähentynyt viime vuosina, mikä tarkoittaa sitä, että keskiluokkaisissa ja työväenluokkaisissa ryhmissä on enemmän pysyvyyttä kuin viime vuosikymmenillä (mt.). Luokkaposition voisi siis väittää periytyvän nykyään yhä vahvemmin (Meliniin ja Roineen 2008). Toisaalta rajat keskiluokan ja työväenluokan välillä ovat hämärtyneet uuden teknologian ja työnkuvien muutoksen vuoksi. Pääomat eri luokkien ja yksilöiden välillä eivät välttämättä jakaudu enää niin selvärajaisesti kuin aiemmin. Vaikka luokkapositio saattaa periytyä vahvemmin, ovat luokkien rajat murroksessa, mikä voi tehdä luokkaposition määrittelyn yksilön kannalta hankalaksi.

Siihen, mihin ammatilliseen luokka-asemaan yksilö päätyy, vaikuttavat myös yksilön kyvyt sekä vanhempien toiveet ja resurssit (Erola 2010, 23). Erolan tapa kuvailla luokkaan ”päätymistä” esittää luokan staattisena positiona. Kelhän (2008, 97) tutkimuksen mukaan yhteiskuntaluokka ei ole kuitenkaan staattinen vaan kontekstuaalisesti rakentuva prosessi. Kuten sukupuoli, myös luokka järjestää ihmisten arkielämää sekä sen ehtoja. Luokka on yhteiskunnallisia hierarkioita uusintava ja muokkaava luokittelun muoto (mt.). Yhteiskuntaluokan ymmärtäminen jatkuvasti rakentuvana prosessina, mieluummin kuin tilana johon päädytään pysyvästi, on intersektionaalisen tutkimuksen luonteen mukaista.

2.3 Luokkasamastuminen ja -kokemukset

Subjektiiviset kokemukset omasta asemasta jakavat ihmiset ylempään keskiluokkaan, alempaan keskiluokkaan sekä työväenluokkaan (Erola 2010, 44). Subjektiivista luokka-asemaa koskevissa tutkimuksissa käytetään usein luokkaidentiteetin käsitettä. Viimeaikaiset tutkimukset ovat kuitenkin pyrkineet osoittamaan, ettei luokka-asema rakenna automaattisesti luokkaidentiteettiä (Kahma 2010, 82). On kiistanalaista, kuinka paljon muut seikat, kuin objektiivisesti ammatin perusteella määriteltävä yksilön luokka-asema, selittävät yksilön subjektiivista luokkaidentiteettiä (Erola 2010, 237). Erola (2010, 237) väittää subjektiivisesti koetun luokka-aseman selittyvän ammatilla. Luokan kokemiseen vaikuttavat kuitenkin myös perheen ammatit, tulot ja esimerkiksi poliittiset tekijät (Erola 2010 ; Käyhkö 2006). Erolan (2010, 44) mukaan objektiivisesti määriteltävän luokka-aseman merkitys on niin suuri, että sillä on ”yhteiskunnallista vaikutusta riippumatta siitä, mihin luokkaan ihminen kokee kuuluvansa”. Erola (2010, 23) myöntää kuitenkin, että kokemukset luokkaan liittyvistä rajoitteista tai

mahdollisuuksista voivat vahvistaa niiden vaikutusta merkittävästi. Melinin ja Roineen (2008) huomio työelämän muutoksesta ja luokkarajojen hämärtymisestä, asettaa Erolan väitteen objektiivisen luokka-aseman hallitsevasta roolista kyseenalaiseksi länsimaisessa yhteiskunnassa.

Kahma (2010, 82) huomauttaa, että useissa luokkatutkimuksissa on esitetty vaatimus siitä, että luokan jäsenet tiedostavat ja tunnistavat luokka-asemansa. Luokkasamastumisen merkkinä on tutkimuksissa pidetty sitä, että vastaaja kykenee nimeämään yhteiskuntaluokan, johon mielestään kuuluu (Kahma 2010, 82). Aaltosen (2008, 38) mukaan luokka-aseman julkilausuminen ei ole kuitenkaan aina tarpeellista, koska esimerkiksi koulutukseen ja vapaa-aikaan liittyvät erot ovat usein koodattuja yhteiskuntaluokan mukaan. Oman aseman rakentamisessa keskeistä onkin luoda eroa niihin, joiden kaltainen ei halua olla (Aaltonen 2008,38). Tutkimukseni aineistossa omaa asemaa rakennetaankin useaan otteeseen juuri erontekojen kautta.

Käyhkö (2006) puolestaan argumentoi, ettei yksilöillä välttämättä ole välineitä sanallistaa luokkakokemuksiaan. Puhe luokattomuudesta ja yhteiskuntaluokan merkityksettömyydestä on Käyhkön (2006) mielestä petollista. Jos asia on kielellisesti pyyhitty ihmisten mielestä, yhteiskuntaluokkaa ei voi käyttää todentuntuisena perusteluna epätasa-arvoisuudelle (Käyhkö 2006). Luokka-asema muokkaa kuitenkin yksilön emotionaalista maailmaa, esimerkiksi käsityksiä siitä, mihin omat kyvyt riittävät (Käyhkö 2006, 228).

Itseisarviointi omasta luokkapositioista perustuu jatkuvasti toisten ihmisten arviointiin ja vertailuun. Skeggsin (1997,74) tutkimuksen naiset eivät halunneet tulla tunnistetuiksi työväenluokkaisiksi ja tekivät siksi aktiivisesti töitä erottaakseen itsensä työväenluokkaisesta positiosta (Skeggs 1997, 74). Skeggssin (1997) tutkimus osoittaa sukupuolen ja luokan kytköksen luokka-asemaan suhtautumisen kautta. Skeggs (1997,77) sanoo tutkimuksensa naisten kokevan luokan syrjivänä. Siinä missä työväenluokkaiset miehet käyttävät luokkaa positiivisena identiteettikategoriana, keinona kuulua sosiaaliseen ryhmään, naiset eivät. Naiset ajattelivat työväenluokan merkitsevän esimerkiksi tyylittömyyttä, köyhyyttä ja kyvyttömyyttä edetä. (Mt.)

Skeggsin (1997) haastattelemat naiset määrittelivät luokkansa sen hetkisen tilanteensa pohjalta. Naiset ymmärsivät taustansa kulttuurin diskurssien kautta, jotka määrittelevät minkälaisia yhteiskuntaluokat ovat. Työväenluokkaisilla naisilla ei ollut hallussaan kuitenkaan luokan diskurssia, joten luokan määrittely osoittautui heille hankalaksi. Naisten kokema ahdistus luokasta syntyi kun he vertailivat itseään ja omaa tilannetta muiden tilanteisiin. Skeggsin (1997) mukaan naisten halu sopeutua keskiluokkaan, ja erottautua työväenluokasta, korostaa luokan merkitystä naisten käsityksistä itsestään. Skeggsin (1997) tutkimuksessa korostunut luokan ja sukupuolen yhteenkietoutuneisuus korostaa luokan sukupuolittunutta kokemusta.

Tolonen (2008, 226) on tutkinut nuorten suhdetta yhteiskuntaluokkaan puhetapojen, elämäntapaisuuden ja -tyylien avulla. Tolonen (2008, 229) analysoi artikkelissaan kuinka nuorten subjektiiviset kokemukset ja ajatukset menestymisestä, pärjäämisestä ja syrjäytymisestä kiinnittyvät heitä ympäröiviin materiaalisiin ja kulttuurisiin rakenteisiin. Nuorille muotoutuu resursseja ja arvostuksia, joiden kautta he näkevät itsensä, sekä sen, mikä on mahdollista, toivottavaa ja itsestään selvää suhteessa menestymiseen. Tolonen (2008,2 42) argumentoi menestyksen mittaamisen työn kautta viestivän työväenluokkaisesta taustasta. Kunnianhimoinen työväenluokkainen elämäntapa esittäytyi tavoitteena alemman keskiluokan tai työväenluokan nuorille edustajille, joiden luokka-asema oli epäselvä tai muutoksessa esimerkiksi koulutuksen kautta. Menestyksekäs yksilö tavoittelee myös kulttuurista pääomaa ja itsensä kehittämistä itselleen mieluisassa työssä. Kunnianhimon tavoitteena on saavuttaa asiantuntijuus. Tämä elämänapa edustaa keskiluokkaisuutta ja pääkaupunkilaista elämäntapaa (Tolonen 2008).

2.4 Perheen pääomat ja habitus

Bourdieun (1986, 82) luokkateoriaan liittyvät vahvasti pääomien eri muodot. Ensimmäinen näistä on taloudellinen pääoma, jonka voi suoraan määritellä rahassa ja omistusoikeutena. Toinen Bourdieun (1986, 82) nimeämistä pääomista on kulttuurinen pääoman. Bourdiuen (1986, 82) mukaan kulttuurisen pääoman voi realisoida tietyin ehdoin rahaksi ja sen voi myös institutionalisoida esimerkiksi koulutuksen kautta. Kolmas pääoma, eli sosiaalinen pääoma koostuu sosiaalisista suhteista, jotka voidaan nekin muuttaa taloudelliseksi pääomaksi tietyin ehdoin (Bourdieu 1986, 82). Bordiuen

(1986) mukaan yksikään pääoman muodoista ei ole dominoiva muihin nähden, eikä täten taloudellinen pääoma ole sen arvokkaampi kuin muut pääoman muodot. Bourdieu (1986) argumentoi pääomien muotojen ja kertymisen johtavan siihen, etteivät mahdollisuudet jakaudu tasaisesti yksilöiden välillä. Pääomien jakaantuminen eri aikoina eri tavoin kuvaa puolestaan sosiaalisen kentän rakennetta. Toisin sanoen toiminnan rajat ja mahdollisuudet syntyvät eri pääomista (Bourdieu 1986, 81).

Yhteiskunnan eri osa-alueilla eri pääomien arvostukset poikkeavat toisistaan ja myös kulttuuri, lokaatio sekä aikakausi voivat vaikuttaa pääomien arvostukseen (Navarro 2006, 16). Järvinen (2007, 48) jakaa perheen erilaiset pääomat Bordiuen (1986) tapaan kolmeen kategoriaan: taloudelliseen, kulttuuriseen sekä sosiaaliseen. Taloudellinen pääoma, eli perheen varallisuus, vaikuttaa siihen millaisissa olosuhteissa perhe asuu, millaisia tuotteita voidaan ostaa, mitä syödään tai harrastetaan. Taloudellinen pääoma on myös usein perittyä. Kulttuurinen pääoma sisältää arvot, maut ja tavat, jotka omaksutaan kodin kautta (Järvinen 2007, 48). Myös kulloinkin arvostettu hyvä maku, sekä kulttuurin tuntemus ovat osa kulttuurista pääomaa. Sosiaalinen pääoma puolestaan näyttäytyy suhdeverkostoina, joihin lapsi liittyy jo nuorena. Kodin kautta luodut ihmissuhteet, tapa toimia ja kommunikoida sosiaalisissa tilanteissa, sekä ihmissuhteiden läheisyys ovat osa sosiaalista pääomaa (Järvinen 2007, 48.) Myös käytöstavat ja kanssakäymisen sääntöjen tuntemus kuuluvat sosiaalisen pääoman piiriin. Järvinen (2007, 48) huomauttaa, että sekin kuinka helposti lapsi pystyy nousemaan omille jaloilleen kodin tunneilmapiiristä, liittyy sosiaaliseen pääomaan.

Sosiaalinen pääoma jakautuu yhteiskuntaluokittain, mutta se ei Erolan (2010, 237) mukaan johdu luokkien tulo- tai varallisuuseroista. Kouvo (2010, 166) puolestaan väittää sosiaalisen pääoman jakautuvan epätasaisesti kansan kesken. Sosiaalisiin verkostoihin liittyvät vastavuoroisuuden normit, sekä luottamus keskittävät sosiaalista pääomaa verkostoihin kuuluville yksilöille (Bourdieu 1986, 87). Vastavuoroisuudella viitataan verkoston sisällä tehtäviin palveluksiin sekä ”hyvän kierrättämiseen”. Kouvo (2010, 166) toteaakin, että yhteiskuntaluokan ja sosiaalisen pääoman välillä on yhteyksiä.

Vaikka perheen erilaiset pääomat vaikuttavat yksilön asemaan ja mahdollisuuksiin,

Järvinen (2007, 49) huomauttaa, että henkilökohtaisilla taidoilla ja persoonallisuudella on paljon merkitystä. Omat kyvyt ja taidot voivat parantaa yksilön mahdollisuuksia yhteiskunnassa, vaikka lähtökohdat olisivat huonot. Toisaalta etuoikeutetuista lähtökohdista ponnistava voi pilata mahdollisuutensa omilla valinnoillaan ja teoillaan (Järvinen 2007, 49).

Pääomien kehittyminen on vahvasti kytköksissä habituksen kehittymiseen. Bourdieulaisestä näkökulmasta katsottuna luokka ja elämäntapa yhdistyvät toisiinsa taloudellisen pääoman takia (Bourdieu 1986). Taloudellinen pääoma luo rajat yksilön mahdollisuuksille ja arjelle, jotka luovat habituksen (Oliver ja O'Reilly 2010,57). Habitus on Bourdieun luoma käsite, joka ilmentää rajoja, joiden sisällä yksilön toiminta voi poiketa oman sosiaalisen ryhmän teoista (Bourdieu 1977, 78). Tietyn habituksen omaksuminen tekee valinnoista yksilölle luonnollisia (Bourdieu 1977, 80). Bourdieu (1977, 81) vertaa habitusta lakiin, johon nojautuen yksilöt tekevät kaikki päätöksensä ja tekonsa. Tämä ”laki” omaksutaan jo lapsena kasvatuksen kautta. Bourdieu (1977, 81) korostaa habituksen vaikuttavan yksilön elämään kaikin tavoin. Tapamme puhua, kohdata ihmisiä, kommunikoida ja valita mieltymyksiä, ovat kaikki omaksutun habituksen ilmentymiä. Habitus puolestaan siirtyy vanhemmilta lapsille(Bourdieu 1977, 82).

Oliver ja O’Reilly (2010, 52) ovat tulkinneet Bourdieun habitus -käsitteen kuvailevan niitä rajoja, joiden sisällä yksilön toiminta voi poiketa oman sosiaalisen ryhmän teoista. Habitus kuvaa sisäistettyjä rakenteita, taipumuksia ja tapoja, jotka ovat sekä yksilöllisiä että tyypillisiä omalle sosiaaliselle ryhmälle, perheelle, yhteisölle ja historialliselle positiolle. Habitus ei ainoastaan vaikuta käytökseen, vaan myös tapaan kohdata muut ihmiset (Oliver ja O’Reilly 2010, 57). Vaikka yksilö ei välttämättä ole tietoinen habituksen rajoista, muokkaavat ne jatkuvasti myös sitä, mitä yksilö pitää tavoittelemisen arvoisena. (Oliver ja O’Reilly 2010, 52). Oliver ja O’Reilly (2010, 52) argumentoivat nuoruudessa opittujen rajojen vaikuttavan myös vuosien päästä, vaikka yksilön tavoitteet ja tavat olisivat muuttuneet.Habitus mahdollistaa myös muutoksen ja itsekehityksen tilanteissa, joissa yksilö toimii tuntemattomalla kentällä (Oliver ja O’Reilly 2010, 52).

Lehmann (2012) on tutkinut työväenluokkaisten yliopisto-opiskelijoiden sopeutumista yliopistoon Kanadassa, tukeutuen Bourdieun (1977) teoriaan habituksesta. Lehmann (2012, 529) käytti tutkimuksessaan apuna habituksen käsitettä tarkastellessaan työväenluokkaisten opiskelijoiden kokemuksia. Yksilö, jonka habitus poikkeaa sosiaalisen kentän yleisestä habituksesta, on Lehmannin (2012) mukaan vaarassa joutua ulkopuoliseksi ryhmästä. Lehmann (ibid.) toteaa, että yliopiston keskiluokkainen kulttuuri saattaa altistaa työväenluokkaiset opiskelijat helposti ulkopuolisuuteen. Tutkimuksen haastateltavat suhtautuivat yliopistoon kuitenkin hyvin eri tavoin. Positiivinen lähestymistapa uuteen ympäristöön ja omaan sijaintiin, mahdollisti Lehmann (2012, 532-534) mukaan habituksen muuntautumisen, siinä missä kielteinen suhtautuminen ja uusien asioiden välttely hankaloitti habituksen muutosta. Opiskelijat, jotka kokivat eristäytyneensä muista yliopistolaisista, epäilivät oikeuttaan olla yliopistolla ja ilmaisivat tunteita kuulumattomuudesta ja vääränlaisesta habituksesta (Lehmann 2012,534).

Tilanteissa, joissa yksilö ei tunne kohtaamiensa ihmisten taustoja, korostuu habituksen merkitys. Habitus ilmaisee maun, käytöksen ja pukeutumistyylin, joista voi päätellä ihmisen taustaa (Oliver ja O'Reilly 2010, 57). Oliver ja O'Reilly (2010, 61) toteavat yksilön hakeutuvan samassa luokassa olevien ihmisten pariin välttääkseen epämukavuuden tunteen. Esimerkkinä tästä Järvinen (2007, 18) toteaa että "[A]kateemisen koulutuksen myötä en hankkinut vain sivistystä; vaan minuun oli ruumiillistunut kokonainen tapa olla olemassa ja rakentaa symbolisesti maailmaani". Samalla kun Järvinen (2007, 18) omaksui sivistyksen, hän oppi ilmaisemaan itseään ja ymmärtämään maailmaa tietyllä tavalla. Toisin sanoen hän omaksui akateemisen habituksen.

2.5 Koulutuksella luokkaretkelle ja kohti nuoren naisen tulevaisuutta

Koulutuksella on selkeä rooli sosiaalisen liikkuvuuden kannalta, sillä koulutuksen avulla voidaan kivuta kohti ylempää sosioekonomista luokkaa (Härkönen 2010, 56). Käyhkö (2006, 45) toteaa, että Suomessa kaikilla on kuitenkin vain muodollisesti samanlaiset mahdollisuudet edetä koulutusuralla. Käytännössä mahdollisuudet realisoituvat sen mukaan, millaisessa ympäristössä yksilö on kasvanut. Perheiden perinteet, resurssit, arvostukset ja käytännöt muodostavat koulutusreittejä ja petaavat

tulevaa asemaa yhteiskunnan hierarkiassa.

Käyhkön (2006, 46) mukaan suomalaisen koulutusjärjestelmän on arvioitu vastaavan parhaiten keski- ja yläluokkaisten nuorten ihanteita. Pitkä,teoreettinen koulutuspolku nähdään keskiluokkaisena, siinä missä lyhyttä, ammattikouluun ja käytäntöön suuntautuvaa reittiä, pidetään työväenluokkaisena (Käyhkö 2006, 51). Käyhkö (2006, 54) toteaakin koulutuksen toimivan keskiluokkaisille perheille keinona uusintaa ja varmistaa omaa asemaa yhteiskunnassa. Käyhkö (2006, 65) huomauttaa myös, että perhe ohjaa kuin huomaamatta sitä, mitkä asiat yksilö kokee merkityksellisinä, mitä elämässä tavoittelee ja mitä keinoja yksilöllä on elämässä käytössään. Myös oman tutkimukseni aineistossa perheen vaikutus koulutukseen ja tavoitteisiin nousi esiin. Analyysiluvun kappaleessa 7.4 ja 7.5 haastateltavat kertovat tulevaisuuden suunnitelmistaan ja koulutuspoluistaan. Näissä yhteyksissä selvennän haastateltavien perhetaustoja, jolloin perheen vaikutus realisoituu myös tässä tutkimuksessa.

Käyhkö (2013, 19-32) on tutkinut 1960-1980 -luvuilla syntyneiden työläistaustaisten naisten hakeutumista yliopistoon suhteessa heidän yhteiskuntaluokkaan ja sukupuoleen. Käyhkön tutkimia naisia yhdisti vanhempien vähäinen tietämys koulujärjestelmästä ja koulutuspaikoista. Omillaan olo koulunkäynnin suhteen on Käyhkön (2013, 23) mukaan tyypillistä työläistaustaisille nuorille, sillä työläisvanhemmat pysyttelevät taustalla koulunkäyntiin liittyvissä asioissa. Niukemmin koulutettujen perheiden lapset valitsevat uraratkaisuja usein olosuhdeherkästi ja ”päähänpistoina” (Käyhkö 2013, 23).

Työväenluokkaisten opiskelijoiden omillaan olo yliopistomaailmassa heijastuu Käyhkön (2013) Suomessa tekemän tutkimuksen lisäksi myös Lehmannin (2012) Kanadassa toteuttamassa tutkimuksessa. Lehmann (2012) tutkimuksen työläistaustaiset naisopiskelijat kertoivat, ettei heidän vanhemmillaan ollut kykyä tukea tai ohjata heitä opintojen aloittamisessa, sillä heillä ei ollut kokemus korkeakouluopiskelusta. Vaikka jokainen Lehmannin (2012) tutkimukseen osallistuneista työväentaustaisista opiskelijoista kohtasi yliopiston tarjoamat haasteet hyvin eri tavoin, yhdisti heitä aluksi vahva epävarmuus ja huolestuneisuus sopeutumisesta yliopistomaailmaan (Lehmann 2012, 541). Työväentaustaisille yliopistoon hakeutuminen on ”toisin tekemistä”, eli ei luonnollista tai tavoiteltavaa. Hegemoniseen keskiluokkaan kasvanut nuori puolestaan

saa itselleen usein perintönä yleisesti hyväksytyn ja arvostetun elämäntavan, arvomaailman ja valintojen kehikon, jolla voi sujuvasti edetä koulutusjärjestelmässä (Käyhkö 2013, 27).

Koulutusvalinnat ilmentävät niin yksilön kuin hänen perheensä arvostuksia ja tavoitteita. Yksilöitä kasvatetaan erilaiseen olemiseen heidän sukupuolensa, aseman ja tulevan ammatin mukaan (Käyhkö 2006, 209). Käyhkö (2006:31) toteaa työläistaustan ohjaavan sukupuoliroolien mukaisille koulutusaloille. Koulutus näyttäytyy Käyhkön (2006) tutkimuksessa sukupuolen tekemistä ohjaavana instituutiona. Sukupuoli rakentuu ohjauksen, sääntelyn ja opetuksen kautta, yhdistäen ammatin ja sukupuolen tekemisen toisiinsa. Käyhkön (2006) tutkimuksessa käy ilmi, kuinka koulutuksen mukana tuleva moraalisäätely ohjaa juuri oikeanlaisen naisellisuuden tekemiseen. Työväenluokkaiset vanhemmat ovatkin Käyhkön (2006, 209) mukaan keskiluokkaisia suvaitsevaisempia esimerkiksi varhaisen äitiyden suhteen. Siinä missä keskiluokkaisten nuorten odotetaan kouluttautuvan pitkälle, työväenluokkaisille nuorille lapsen hankinta näyttäytyy keinona paeta epämiellyttävää koulunkäyntiä. Lasten saanti näyttäytyy siis hyväksyttävänä väylänä naiseuteen ja aikuisuuteen. (Käyhkö 2006, 209). Luokka-asema vaikuttaa sukupuolen esittämiseen kaikissa luokissa, luoden odotuksia ja normeja oikeanlaisesta sukupuolen esittämisestä (ks esimerkiksi Tylor 2008, Lawler 2005).

Fast (2006, 29) korostaa miten perheen perustaminen vaikuttaa naisten mahdollisuuksiin ja valmiuksiin menestyä epävarmassa kilpailuyhteiskunnassa. Fast (2006, 29) toteaa nuorten naisten suunnittelevan tulevaisuutensa nykyään hyvin tarkkaan ja pyrkivän näin optimoimaan perheen perustamisen ajankohdan. Myös Paajanen (2002) tukee näkökulmaa nuorten naisten suunnitelmallisuudesta huomauttamalla, että nuoret yrittävät nykyään päästä opintojensa jälkeen kiinni työelämään ennen kuin he perustavat perheen. Käyhkön (2006) tutkimille työläistytöille aikainen lasten hankinta voi kuitenkin näyttäytyä optimaalisimpana vaihtoehtona sillä työtä tärkeämpinä tytöt näkivät poikaystävän, oman kodin ja tulevan perheen (Käyhkö 2006, 209). Vertaan Käyhkön työläistyttöjen tulevaisuuden kuvia haastatteluaineistossani oleviin tulevaisuus -narratiiveihin analyysiluvussani ja keskustelen yksilön taustan ja tulevaisuuden liitoksista.

Tolonen (2008, 247) keskusteli tutkimuksessaan keskiluokkaisen naisen mahdollisesta haavoittuvuuudesta siinä, että hänen sanomisiaan arvioidaan naisena, eikä oman alansa/luokkansa edustajana. Tällöin saavutettu kulttuurinen pääoma ja mahdollinen luokka-asema arvioidaan työmarkkinoilla ja kulttuurisesti sukupuolen läpi. Sukupuoli voi olla pääomaa rakentava periaate ellei enemmänkin, sillä heterotapaisuuteen ja työelämän sukupuolistaviin käytäntöihin on mahdollista lukea myös symbolista väkivaltaa (Tolonen 2008, 247). Heterotapaisuus viittaa oletukseen heteroseksuaalisuudesta sekä sukupuolten binääri- asetelmasta. Tolosen tutkimus ei nosta esille keskiluokan lisäksi muita luokkia. Luokan ja sukupuolen kytköksiä on kuitenkin tutkittu niin yläluokan kuin työväenluokankin yhteydessä.

Kelhä (2008,37) toteaa, että pidentyneen nuoruuden (keskiluokkaiseen) käsitteeseen sisältyy ajatus elämästä nauttimisesta ja vapaasta ajasta mahdollisimman pitkään. Samaan ideaaliin kuuluu myös erilaisten mahdollisuuksien avoimina pitämisestä siihen asti, kunnes varmuus valintojen tekemiseen on saavutettu. Käyhkön (2006) ja Kelhän (2008) tutkimusten perusteella yhteiskuntaluokat ohjaavat nuorten koulutuspolkuja sekä aikuisiän valintoja huomattavasti, luoden myös odotuksia nuorten valinnoille.

3. METODI

Tutkimukseni hyödyntää intersektionaalisuutta menetelmällisenä lähtökohtana. Esittelen tämän luvun aluksi intersektionaalisen tutkimuksen juuret, sekä käsitteen merkityksen. Selvennän myös tutkimukseni näkökulmaa narratiiviseen tutkimukseen, jonka jälkeen esittelen tutkimusmetodini, jossa yhdistyy intersektionaalisuus ja narratiivinen tutkimusote.

3.1 Intersektionaalisuus

Anthias (2014, 156) toteaa ettei intersektionaalisuuden käsitteelle ole olemassa vain yhtä määritelmää, sillä sen käyttötavat ja teoretisoinnit ovat hyvin monimuotoisia. Intersektionaalisuus liitetään Davisin (2014, 18) mukaan usein Yhdysvaltojen mustien feministisen teorioihin. Intersektionaalisuuden käsitteen esitteli laajemmalle yleisölle ensimmäistä kertaa Crenshaw vuonna 1988 (Crenshaw 1994). Intersektionaalisuutta oli kuitenkin tutkittu jo aiemmin, kutsuen sitä hieman eri nimityksin, kuten ”naisten väliset erot” ja ”moninkertainen syrjintä” (ks. Lykke 2011). Esimerkiksi mustan feminismin kollektiivi, Combahee River Collective, julkaisi vuonna 1983 kuuluisan manifestin alistavista positioista, viitaten luokkaan, sukupuoleen, heteroseksuaalisuuteen ja alkuperään (Combahee River Collective 1983). Combahee River Collective (1983, 213) uskoi syrjinnän ja alistamisen lopettamisen vaativan kapitalismin, imperialismin ja patriarkaatin purkamista. Kollektiivi näki alkuperään, luokkaan ja sukupuoleen perustuvien alistamisen muotojen erottamisen toisistaan mahdottomaksi, sillä he kokivat kaikkia näitä syrjinnän muotoja samanaikaisesti.

Sukupuoleen ja alkuperään keskittyvien tutkimusten kyvyttömyys ottaa huomioon moninkertaisesti marginalisoitujen elettyjä kokemuksia, loi kysynnän intersektionaaliselle tutkimukselle (McCall 2005, 1780). Moniperusteisesti syrjittyjen tummaihoisten naisten kokemuksia ei pystytty ymmärtämään yhdistämällä aiempia tutkimuksia sukupuolesta alkuperätutkimusten kanssa. Sukupuoleen keskittyvät tutkimukset olivat lähinnä keskittyneet valkoisiin naisiin, siinä missä alkuperäistutkimusten kohteena olivat olleet tummaihoiset miehet. (McCall 2005, 1780). Intersektionaalisen tutkimuksen ensimmäiset kiinnostuksen kohteet olivat alkuperän, luokan ja sukupuolen yhteisvaikutukset marginalisoitujen naisten

identiteettien muodostumisessa (Davis, 2014, 18). Esimerkiksi Crenshaw keskittyi tutkimuksessaan värillisten naisten kokemaan väkivaltaan, ottaen huomioon erityisesti sukupuolen ja rodun risteymät (Crenshaw, 1994).

Myös postmodernin feministisen teorian teoreetikot ovat hyödyntäneet intersektionaalisuuden teoriaa yrittäessään hajottaa binäärisiä rakenteita, jotka liittyvät vahvasti länsimäiseen filosofiaan ja tieteeseen (Anthias 2014). Anthiaksen (2014,156) mukaan intersektionaalisuuden käsite onnistuu parhaiten uusien, syrjivien sosiaalisten positioiden rakentumisen kuvailussa. Anthias kutsuu näitä positioita hybrideiksi. Lisäksi intersektionaalisuuden käsite toimii hänen mukaansa hyvin sosiaalisten suhteiden monimuotoisuuksien ja hankaluuksien jäljittämisessä (Anthias 2014, 157).

Intersektionaalisuus tarkoittaa yksinkertaisemmillaan sitä, että yksilöillä on useita positioita, jotka määrittävät heidän statuksensa ja paikkansa yhteiskunnassa. Näitä piirteitä (paikkoja) voivat olla esimerkiksi luokka, sukupuoli, etnisyys, lokaalisuus, ikä ja seksuaalisuus. Kun yksilöllä on samanaikaisesti useita sosiaalisesti merkitseviä positioita, joudutaan niistä neuvottelemaan sekä suhteessa toisiinsa että yhteiskuntaan. Osa sosiaalisista positioista on normatiivisesti hyväksyttävämpiä yhteiskunnassamme kuin toiset. Erot positioiden välille syntyvät erilaisissa valtasuhteissa, ja täten tietyistä positioista on joko hyötyä tai haittaa. Intersektionaalisuuden käsitettä voidaan käyttää hyödyksi sekä risteävien erojen, että marginalisoivien tai etuoikeuttavien käytäntöjen näkyväksi tekemiseen. (Karkulehto ym. 2012.). Lykke (2010, 87) korostaa kaikkien positioiden olevan historiallisesti ja sosiaalisesti rakentuneita, eikä niinkään luonnollisia kategorioita. Sosiaalinen positio ja status määrittelevät pitkälle yksilön elämää ja kokemuksia (Harjunen 2010). Paikkoja, joissa yksilöiden erilaiset sosiaaliset positiot risteävät, kutsutaan intersektioiksi. Intersektiot eivät ole kuitenkaan ainoastaan henkilökohtaisia kokemuksia, vaan niihin liittyy myös poliittisia kysymyksiä, kuten vähemmistöryhmiin liittyvät lait. (Harjunen 2010). Intersektiot eli risteymät ovat näkyvissä niin henkilökohtaisella, poliittisella, sosiaalisella kuin instituutionallisella tasolla (Karkulehto ym. 2012,7).

Karkulehto ym. (2012) mukaan intersektionaalinen tutkimus voidaan jakaa kolmeen

tyyppiin: rakenteelliseen, poliittiseen ja representoivaan. Poliittisen intersektionaalisen tutkimuksen vahvuuksiin kuuluu valtasuhteiden jatkuvuuden ja jähmettymisen ymmärtäminen ja analysointi. Representaatioiden intersektionaalisuuden tutkimuksen kohteena on se, millaista tietoa representaatiot tarjoavat sukupuolten sekä niiden välisten monimutkaisten intersektionaalisten suhteiden ja positioiden osalta. Rakenteisiin kohdistuvan intersektionaalisen tutkimuksen fokuksena puolestaan, on nimensä mukaisesti, yhteiskunnan rakenteet ja niissä olevat ja syntyvät erot sekä risteymät.

Jos intersektionaalisuutta tutkitaan vain rakenteiden, politiikan tai representaatioiden tasolla, on Karkulehdon ym.(2012) mukaan vaarana, että analyysi jää yksiulotteiseksi. Karkulehto ym. (2012) ehdottavat, että eri tasoja yhdistämään voisi käyttää performatiivisuuden käsitettä. Performatiivinen intersektionaalinen tutkimus tarkoittaa esimerkiksi normien, järjestelmien ja diskurssien analyysiä niiden, toiston ja erontekojen suhteen. Parhaimmillaan performatiivinen intersektionaalisuus voisikin olla emansipatorista. (Karkulehto ym. 2012, 25). Karkulehdon ym. (2012) mukaan pitäisi tutkia miten rakenteiden, politiikan ja representaatioiden intersektionaalisuus vaikuttaa samanaikaisesti ihmisten elämään, sekä yhteiskunnassa vallitsevaan tasa- arvoon.

Tuori (2014) lähestyy omassa tutkimuksessaan intersektionaalisuutta laajasta näkökulmasta, käsitellen kaikkien yksilöiden identiteettejä intersektionaalisina. Tuori (2014, 10) toteaa kaikkien yksilöiden identiteettien olevan usein samanaikaisesti etuoikeutettuja ja syrjittyjä. Eri positioilla on erilaiset roolit yksilöiden identiteetin rakentamisessa (Tuori 2014, 30). Joillakin yksilöillä sukupuoli määrittelee heidän identiteettiään enemmän, siinä missä toisella etnisyys vaikuttaa vahvemmin. Tuorin (2014, 10) mielestä jokaiseen sosiaaliseen kategoriaan liittyy epätasa-arvoa, sillä kategoriat ovat aina joko etuoikeuttavia, syrjiviä tai kumpaakin. Intersektionaalisessa tutkimuksessa voi Tuorin (2014, 29) mukaan pyrkiä huomioimaan kategorioiden väliset sekä sisäiset erot ja samankaltaisuudet. Omassa tutkimuksessaan Tuori (2014, 35) tiedostaa sosiaalisten kategorioiden monimuotoisuuden ja virtaavuuden. Samalla hän kuitenkin korostaa sosiaalisten kategorioiden pysyvyyttä suhteessa ihmisten elämään ja identiteetteihin. Tuorin (2014, 142) tutkimuksen kohdehenkilöt olivat moninkertaisesti etuoikeutettuja, mutta kokivat silti ajoittain kuuluvansa myös syrjiviin positioihin.

Tuorin (2014, 142) tutkimuksen henkilöt liikkuivatkin etuoikeutuksen ja syrjinnän akselilla edestakaisin, mukauttaen toimintaansa akselin eri kohdilla. Myös sosiaalisten kategorioiden kontekstilla on Tuorin mielestä merkitystä, sillä kategoria voi alistaa tai etuoikeuttaa täysin eri tavalla kontekstista riippuen.

Christensen ym. (2012, 115) tutkivat vähemmistöryhmiin, enemmistöryhmiin sekä näiden välille kuulumista Tanskan kontekstissa. He keskittyvät luokan, sukupuolen ja etnisyyden risteymiin tutkiessaan intersektionaalisuutta elämänkertanarratiiveissa lokaaliuden ja kuuluvuuden näkökulmasta. Christensen ym. (tm.) käyttävät intersektionaalisuutta metodina analysoidessaan haastatteluissa tuotettuja elämänkertanarratiiveja. Christensen ym.(2012, 115) argumentoivat liikkuvuuden, pakotetun tai vapaaehtoisen, olevan keskeistä yksilöiden elämässä nyky-yhteiskunnassa. Maahanmuuton, globalisaation, monikulttuurisuuden ja monikansallisuuden lisääntyminen on vaikuttanut yksilöiden asenteisiin liikkuvuutta ja kuulumista kohtaan. Tiettyyn paikkaan kuuluminen, samoin kuin liikkuminen paikasta toiseen, kehystävät yksilön elämää (tm.). Valta-asetelmat enemmistön ja vähemmistön välillä ovat erilaisia, mutta tiettyihin paikkoihin kuuluminen, sekä niiden välillä liikkuminen, koskettavat kaikkia.

Intersektionaalisen tutkimuksen keskittyminen eroihin ja samankaltaisuuksiin on mahdollistanut risteävien erojen, kuten sukupuolen, alkuperän ja muiden valta-akseleiden huomioon ottamisen poliittisissa keskusteluissa, sekä akateemisella kentällä (Cho ym. 2013, 787). Cho ym. (2013, 795 - 796) toteavat intersektionaalisen tutkimuksen tulevaisuuden riippuvan tutkijoiden tahdosta löytää työkaluja, joiden avulla vallankäytön risteymiä ja epätasa-arvoja voidaan valottaa. He uskovat, että jatkossa intersektionaalisuuden hyödyntäminen jatkuu myös akateemisen kentän ulkopuolella, kuten ihmisoikeuslaissa, syrjinnän vastaisessa politiikassa, sekä järjestöissä.

3.2 Intersektionaalisuuden kritiikki

Koska intersektionaalisen tutkimuksen juuret ovat vahvasti moniperusteisesti syrjittyjen tummaihoisten naisten tutkimisessa, on kyseenalaistettu, kuinka hyödyllistä on käyttää intersektionaalisuutta analyyttisenä työkaluna muiden marginalisoitujen yhteisöjen ja vallan tutkimisessa (Cho ym. 2013, 788.) Vaikka osa feminisististä tutkijoista väittää

intersektionaalisuuden viittaavan tasapuolisesti kaikkiin subjektipositioihin, ovat identiteetit, jotka ovat edes osittain etuoikeutettuja, jääneet intersektionaalisen tutkimuksen ulkopuolelle (Nash 2008, 10). Nash (2008, 11) argumentoi, että intersektionaalisuuden tutkijat ovat sivuuttaneet etuoikeutuksen ja syrjinnän risteymät yksilötasolla. Toisin sanoen tutkimusta yksilöistä, jotka kuuluvat sekä etuoikeutettuihin, että syrjittyihin positioihin, ei ole juuri tehty. Myös Lykke (2010, 82) on korostanut, kuinka perinteinen lähestymistapa intersektionaalisuuteen jättää ulkopuolelleen monia positioita, kuten ruumiin koko, ikä tai seksuaalisuus, keskittyen normatiivisesti alkuperään, sukupuoleen ja etnisyyteen. Anthias (2014, 158) puolestaan huomauttaa, ettei intersektionaalinen tutkimus ole ottanut luokan käsitettä vahvasti huomioon. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, etteikö sosiaalista hierarkiaa ja luokkajärjestystä voisi lähestyä intersektionaalisesta näkökulmasta.

Anthias (2014, 158) väittää, että syrjinnän kokemukset eivät välttämättä synny intersektioista, vaan pikemminkin tilasta, jossa ne esiintyvät. Cho ym.(2013, 797) mukaan intersektionaalisuuden väitetäänkin korostavan identiteettikategorioita epätasa-arvoa ylläpitävien rakenteiden sijaan. Esimerkiksi tummaihoinen maahanmuuttaja nainen ei ehkä kohtaa syrjintää ainoastaan sukupuolensa, alkuperänsä tai luokansa takia, vaan myös yhteiskunnan lakien ja poliitikan kautta, jotka kieltävät naiselta oikeuden sosiaaliturvaan ja kansalaisuuteen.

Intersektionaalisen tutkimuksen eri haarat pitävät sosiaalisia kategorioita usein itsestään selvinä, sekä kaiken kattavina (McCall 2005, 1778). Sosiaaliset positiot ovat McCallin (2005, 1778) mukaan keinotekoisia. Esimerkiksi sukupuolen kategoria nähtiin pitkään kaksijakoisena, koostuen miehistä ja naisista. Sukupuolen kaksijakoisuus on kuitenkin nykyään kyseenalaistettu ja sukupuolia nähdään olevan useampia. Myös seksuaalisuuden kategoria on laajentunut kattamaan hetero- ja homoseksuaalisuuden lisäksi useita seksuaalisuuden muotoja, kuten biseksuaalisuuden ja queer -position (McCall 2005, 1778). McCall (2005, 1778) osoittaa näiden esimerkkien kautta, kuinka sosiaalisten positioiden merkityksiä ja sisältöjä haastatetaan ja murretaan jatkuvasti.

McCall (2005) esittää kolme kriittistä tapaa lähestyä sosiaalisia positioita intersektionaalisessa tutkimuksessa. Ensimmäinen lähestymistapa,”anti-categorical approach” (antikategorinen lähestymistapa) ulottaa juurensa poststrukturalistiseen

feminismiin ja haastaa sosiaalisten kategorioiden käsitteen. Tämä lähestymistapa purkaa kategorioita ja näkee sosiaalisten rakenteiden ja subjektien olevan niin virtaavia ja monimutkaisia ettei sosiaalisista kategorioista puhuminen ole järkevää. Toinen lähestymistapa,”intra-categorical complexity” sitoutuu mustan feminismin perinteeseen ja tunnistaa kategorioiden sisäisen monimuotoisuuden. Se keskittyy niihin positioihin kategorioiden sisällä, jotka jäävät usein tutkimatta. Sosiaalisten kategorioiden käyttö voikin pahimmillaan uusintaa pysyviä epätasa-arvoja. Kolmas lähestymistapa sosiaalisiin kategorioihin,”inter-categorical complexity” on McCallin itsensä käyttämä. Tämä lähestymistapa tunnustaa kategorioiden olemassaolon, mutta suhtautuu niihin kiriittisesti. Inter-categorical complexity -lähestymistapa keskittää huomioin epätasa-arvoisiin suhteisiin ja niiden monimuotoisuuteen sosiaalisten ryhmien välillä (McCall 2005, 1773).

Matsudan kritiikki intersektionaalista tutkimusta kohtaan keskittyy siihen, kuka tutkimusta voi tehdä. Matsudan (1991, 1191) mukaan intersektionaalisen analyysin tekeminen syrjivien rakenteiden ulkopuolelta on riskialtista. On olemassa vaara, ettei näiden rakenteiden ulkopuolella oleva tutkija ymmärrä rakenteiden kaikkia vaikutuksia. Matsuda (1991, 1191) näkeekin paikantuneen ja pitkäaikaisen tiedon korvaamattomana. Matsuda (1991, 1191) argumentoi sukupuoleen liittyvän tutkimuksen tarvitsevan aina feministejä, koska feministit ovat vuosien ajan rakentaneet teoriaa sukupuolesta. Matsudan kritiikki sijoittuu intersektionaalisen analyysin alkuaikoihin, 1990-luvun alkuun, jolloin tutkimuksen kohteena oli pääsääntöisesti vain muutama risteävä positio kerrallaan, kuten alkuperä ja sukupuoli. 2010-luvulla lukuisia intersektioita tutkitaan kuitenkin samanaikaisesti.

Karkulehto ym. (2012,18) toteavat intersektionaalisuuden johtavan pahimmillaan deterministiseen ajatteluun. Siksi intersektionaalisuuden onkin pysyttävä joustavana ja sovellettavana, eri tieteenaloja yhdistelevänä metodina. Cho ym. (2013, 793) ovat huolissaan tieteenalojen konventioiden vaikutuksesta intersektionaaliseen tutkimukseen. Tieteenalojen perinteisiin liittyy ennakko-oletuksia ja totuusväittämiä, jotka voivat haitata intersektionaalisen tutkimuksen luonnetta. Cho ym. (2013, 795) toteavat että intersektionaalisessa analyysissä sosiaalisia positioita ei lähestytä toisistaan erillisinä ja irrallisina, vaan toisiaan lävistävinä, muuntuvina ja virtaavina kategorioina, jotka

syntyvät vallankäytöstä ja synnyttävät sitä (Cho ym. (2013, 795) Analyysimetodien ei saisi antaa haitata uuden tiedon tuotantoa, tulkintaa tai kategorisointia (ibid.). Lykken (2010, 82) mukaan analyysikäytänteissä olisi tärkeää korostaa kategorioiden statusta ja yhteenkietoutuneisuutta, jotta kategorioiden arvotukset olisivat läpinäkyvämpiä. Tässä tutkimuksessa olen keskittänyt huomiota siihen, millä perusteella käsittelen analyysissä vain tiettyjä positioita. Kategorioiden statukset ja arvotukset esiintyvät tutkimusaineiston esimerkeissä.

3.3 Narratiivinen tutkimus

Narratiivisessa tutkimuksessa lähdetään ajatuksesta, jonka mukaan kertominen on ihmisyyden olennainen osa. Hyvärisen (2006) mukaan ihmisten identiteetit rakentuvat pitkälti kertomuksista. Kertomukset jäsentävät yksilöiden eettistä paikkaa maailmassa, samalla kun ne toimivat luottamuksen, ymmärryksen ja ryhmien ylläpidon välineenä. Hyvärinen (2006) näkee kertomisen olevan aina kulttuurisesti jäsennettyä. Yksityisten kertomusten subjektiivinen merkitys avautuu vain perehtymällä kertomuksen sosiaalisesti jaettuihin kerroksiin. Toisaalta Hyvärinen (2006) korostaa, että ”subjektiivisuus liittyy siihen, että kertomus on tärkeä kokemuksen välittäjä”.

Narratiiviset tarkastelutavat soveltuvat hyvin tutkimuksiin, joissa ollaan kiinnostuneita yksilöiden vapaasti kertomista tarinoista. Narratiivisen tutkimuksen keinoin voidaan tutkia, miten henkilökohtaiset tarinat suhteutuvat kulttuuriin, ja sen konventioihin. Tarinoissa asemoidaan itseä ja muita, otetaan kantaa asioihin, sekä tehdään selontekoja päätöksistä. Samalla voidaan vetää yhteen henkilökohtaisia kokemuksia, sosiaalisia ja yhteiskunnallisia tarpeita, tavoitteita, toiveita sekä asenteita. (Saaranen-Kauppinen & Puustinen 2006).

Tämän tutkimuksen haastatteluissa keskiössä ovat henkilökohtaiset kokemukset ja toiveet. Riessmannin (2004, 706-710) mukaan narratiivit eivät heijasta menneisyyttä, vaan pikemminkin kertovat siitä tiettyjen linssien läpi. Mielikuvitus, sekä kertojan mielenkiinnon kohteet määrittelevät sen, miten tapahtumat yhdistyvät toisiinsa ja millaisia merkityksiä narratiiveissa syntyy. Riessman (mt.) korostaa, että narratiivien tutkimus on hyödyllistä, koska niissä rakentuu yhteyksiä menneen, nykyisyyden ja tulevan välille. Narratiivit auttavat ymmärtämään teoreettisia ja abstrakteja ideoita, jotka

pohjautuvat eri aikaan ja paikkaan. Esimerkiksi kysymyksiä sukupuolesta ja etnisyydestä voidaan käsitellä narratiiveissa, jotka sijoittuvat nykyisyyteen, historiaan tai tulevaan (Lämsä & Sintonen 2006, 109).

Narratiivisuus tutkimuksessa kohdistaa huomion kertomuksiin tiedon välittäjinä ja rakentajina. Eri tieteenalat ymmärtävät ja käyttävät narratiivisuuden käsitettä kuitenkin hyvinkin eri tavoin. Heikkinen (2010, 145) huomauttaa, että narratiivisuuden käsitettä on käytetty ainakin neljällä eri tavalla tieteellisissä keskusteluissa – narratiivisuudella voidaan viitata tiedonprosessiin, tutkimusaineiston luonteeseen, aineiston analyysitapoihin tai narratiivien käytännölliseen merkitykseen. Narratiivinen lähestymistapa haastatteluihin keskittää huomion sisältöön, eli siihen, mitä sanotaan, eikä niinkään siihen miten sanotaan tai kerrotaan (Riessman 2004, 706-710).

Narratiivisia lähestymistapoja, joilla haastattelumateriaalia voi analysoida, ovat temaattinen analyysi, rakenneanalyysi, vuorovaikutusanalyysi, sekä performatiivinen analyysi (Riessman 2004). Tässä tutkimuksessa olen kiinnostunut tutkimusaineistoni sisältämistä tarinoista, jotka heijastavat luokkakokemuksia. Aineiston temaattinen analyysi mahdollistaa aineiston jäsentelyn narratiivien sisällön mukaan. Palaan temaattisen analyysin käyttämiseen luvussa 4.5, jossa kerron tarkemmin aineiston käsittelystä. Riessman (2004) huomauttaa, että narratiivien tematisoinnissa ongelmaksi nousevat epäselvät narratiivit, eli puheet, jotka eivät sovi yhteenkään kategoriaan. Myös hiljaisuutta tai sanatonta viestintää on hankala analysoida, jos narratiiveja lähestytään yhteisten teemojen kautta. Intersektionaalinen lähestymistapa narratiiviseen tutkimukseen mahdollistaakin lukuisten risteävien teemojen tutkimuksen samanaikaisesti. Tuori (2014) on tutkinut hiljaisuutta narratiiveissa keskittymällä siihen, mistä puhutaan ja mitä korostetaan. Huomioimalla sen, mistä puhutaan, voi tutkija saada tietoa myös siitä, mikä jää niin sanotusti hiljaisuuteen (Tuori 2014, 74).

Lähestyn narratiiveja yksilöiden kokemuksina, jotka suhteutuvat yhteiskuntaan ja kulttuuriin. Narratiivit eivät ole yhteiskunnasta erillisiä tarinoita, vaan ne kertovat aina jotain myös ympäröivästä kulttuurista ja yhteiskunnasta, kuten Saaranen- Kauppinen & Puustinen (2006) toteavat Pyrin hahmottamaan oman aineistoni analyysissä haastateltavien yhteiskuntaluokkaposition rakentumista heidän kokemustensa,

kertomustensa ja biografisten tietojensa avulla. Koska positiot realisoituvat juuri ihmisten arkielämässä, narratiivit arkikokemuksista soveltuvat intersektionaalisen analyysin aineistoksi hyvin (Christensen ym. 2012). Christensen ym. (2012) argumentoivat arkielämän tarjoavan sopivan aineiston intersektionaaliselle analyysille, sillä arki toimii ”sulatus -pisteenä” jossa sosiaaliset positiot lävistävät toisiaan.

3.4 Metodi eli intersektionaalinen narratiivinen tutkimus

Davis (2014,20) katsoo intersektionaalisen metodin saaneen alkunsa Maria Matsudan ”asking the other question” -käytännöstä. Käytännön mukaan oleellisimman kysymyksen jälkeen tutkimuskohteesta tulisi kysyä ”toinen kysymys” toisesta näkökulmasta (Matsuda 1991, 1189). Esimerkiksi, jos jokin näyttää rasistiselta, tulisi kysyä, miten patriarkaatti on näkyvissä siinä tilanteessa. Samoin asiaa, joka vaikuttaa homofobiselta, tulisi tarkastella sen kannalta, miten yhteiskuntaluokka näkyy tilanteessa. Matsudan (1991, 1189) menetelmä auttaa näkemään, ettei yksikään syrjinnän tai alistuksen muoto ole riippumaton muista syrjinnän muodoista. Davisin (2014,21) mukaan intersektionaalisen metodin toteuttamisen vaikeus ilmeneekin erityisesti sen jälkeen, kun niinkutsuttu toinen kysymys on kysytty.

Davis (2014, 23-24) ehdottaa intersektionaalisen analyysin tekemistä neljän askeleen mukaan. Ensimmäinen askel on etsiä aineistoesimerkki, joka liittyy sukupuoleen, kuten esimerkiksi vaatemainos. Toinen askel on monimutkaistaa esimerkin merkitys ja kysyä siihen liittyen useita ”toisia kysymyksiä”. Toisen askeleen idea on toistaa Matsudan menetelmää, kunnes aineistoesimerkiltä on kysytty kaikki ”toiset kysymykset”. Vaatemainosta voi tarkastella sukupuoli -näkökulman jälkeen esimerkiksi seksuaalisuuden, alkuperän, luokan, vammaisuuden ja iän position kautta. Kolmas askel on valita yksi positio, kuten luokka, ja tehdä sen näkökulmasta aineistoesimerkistä tarkempia huomioita, jonka jälkeen tulee valita toinen positio ja toistaa sama prosessi. Viimeisellä askeleella on tarkoitus verrata, miten aineiston analyysi, eri positioista käsin, saa aikaan hyvin erilaisia tuloksia (Davis 2014, 24). Viimeinen askel mahdollistaa varsinaisen intersektionaalisen tutkimuksen, sillä siinä tarkastellaan ja vertaillaan aineistoa usean position kautta samaan aikaan.

Davisin (2014, 21) mukaan metodin tulisi ennen kaikkea inspiroida tutkijaa kysymään

uusia kysymyksiä, harrastamaan reflektiivisyyttä ja kriittisesti arvioimaan omia ennakko-oletuksia. Noudatan aineiston analyysissä Davisin (2014, 23-24) esittelemiä intersektionaalisen tutkimuksen askelia, mukauttamalla ne narratiiviseen analyysiin. Metodiini kuuluvat ensimmäiset vaiheet ovat pitkälti narratiivien jäljittämistä tutkimusaineistosta, sekä niiden teemoittelua erilaisten aiheiden mukaan. Narratiivien teemoittelu sivuaa jo Davisin toista analyysiaskelta siinä, että etsin aineistosta narratiiveja, jotka liittyvät vahvasti eri positioihin ja erityisesti luokkaan. Aineiston teemoittelun jälkeen metodin narratiivinen puoli korostuu narratiivien tulkinnassa. Intersektionaalinen näkökulma narratiiviseen analyysiin realisoituu Davisin analyysiaskelissa, kun keskityn narratiiveissa niihin paikkoihin, joissa eri positioiden risteymät ovat esillä. Pyrin jatkuvasti nostamaan esille narratiiveissa esiintyviä risteymiä etuoikeuden ja syrjinnän, sekä eri positioiden välillä. Vaikka käsittelen tutkimusaineistoa yksi teema kerrallaan, korostan eri positioiden risteymiä teemoista riippumatta jatkuvasti, tuodakseni esille positioiden tiukan yhteen nivoutuvuuden.

4. AINEISTO

4.1 Tutkimusaineisto

Valitsin tutkimuskohteekseni nuoret, kaupunkilaiset naiset. Ikähaarukaksi määrittelin 20-30-vuotta haastateltavien etsintäilmoituksessa. Valitsin tutkimuskohteekseni nuoret, sillä heidän joukossaan on monipuolisesti opiskelijoita, sekä jo työelämässä olevia. Lisäksi nuorten elämäntilanteet vaihtelevat voimakkaasti, osa elää jo perhe-elämää, siinä missä toiset vasta totuttelevat omillaan elämiseen. Koska perinteinen luokkatutkimus on ollut mieskeskeistä, rajasin oman tutkimukseni aineiston haun vain naisiin. Halusin tutkimuksessani keskittyä juuri naisten luokkakokemuksiin, sekä siihen, miten naiseus ja luokka risteävät.

Etsin haastateltavia tutkimukseeni sosiaalisen median kautta, sekä levittämällä tietoa tutkimuksestani kontaktieni avulla. Valitsin haastateltaviksi kahdeksan naista, jotka olivat haastatteluhetkellä 21-24 -vuotiaita. Haastateltavien tarkat iät selvisivät vasta haastattelutilanteessa, joten vaihteluväli tuli ilmi vasta haastatteluja tehdessä. Perusteina valinnoille toimivat erilaiset taustat ja ammattivalinnat, sekä käytännönseikat kuten mahdollisuus osallistua haastatteluun tiettynä aikana. Aineisto muodostuu Aliisan (21), Hennan (24), Lauran (24), Martan (22), Nellan (23), Tuulian (23), Olivian (23) ja Viivin (24) haastatteluista. Kolme naisista (Olivia, Laura, Tuulia) oli opiskelijoita ja neljä (Aliisa, Martta, Viivi, Nella, Henna) työssä käyviä. Haastatteluja tehdessä kävi ilmi, että Viivi ja Olivia ovat sisaruksia. Aineiston keruulle asettamani aika ,sekä Viivin ja Olivian kummankin tahto osallistua haastatteluihin yksilöinä, vaikuttivat päätökseen pitää molemmat mukana tutkimuksessa. Olivian ja Viivin mukana olo voi parhaimmillaan näyttää sen, miten sama tausta voi vaikuttaa eri tavoin yksilön elämään ja luokkakokemuksiin.

Haastateltavat naiset asuivat laajalti eri puolilla pääkaupunkiseutua ja heidän ansiotulonsa, työnkuvansa, sekä itsemääritellyt yhteiskuntaluokkansa erosivat toisistaan huomattavasti. Osa naisista toi esiin heteroseksuaalisuutensa, muutama kertoi kuuluvansa seksuaalivähemmistöön ja loput häivyttivät seksuaalisuuden niin, ettei siitä voinut tehdä selkeitä johtopäätöksiä. Kaikki naiset olivat valkoihoisia. Aineiston rajaaminen näihin kahdeksaan naiseen piti aineiston määrän maltillisena, sekä tarjosi

samalla tarpeeksi monimuotoisen otannan nuorista pääkaupunkiseudun naisista.

Alla olevaan taulukkoon on koottu haastateltavien ikä, kotikaupunki, ammatti, nettotulot sekä itsemääritelty luokka. Valitsin taulukkoon perustiedoista iän, kotikaupungin ja ammatin, sillä ne kertovat haastateltavien taustoista. Tulot on listattu taulukkoon kuvaamaan niiden laajaa skaalaa. Itsemääritelty luokka puolestaan havainnoi haastateltavien itse sanallistamaa luokkaa sekä tuo esille ammatin, tulojen ja oman kokemuksen mahdolliset liitokset tai epäjohdonmukaisuudet. Keskustelen analyysissä lokaaliudesta (paikallisuus), koulutuksesta, tuloista ja itsemääritellystä luokasta, joten taulukko tarjoaa myös selkeän koonnin näistä piirteistä.

Taulukko 1.

Haastateltavat	**Ikä**	**Kotikaupunki (mistä kotoisin)**	**Ammatti**	**Tulot (netto)**	**Itsemääritelty luokka**
Aliisa	21	Espoo	Viherala	1500	Ei osaa sanoa
Henna	24	Rovaniemi	Nuoriso- ja vapaa-ajan ohjaaja/kaupanala	1100	Köyhä/seksuaalivähemmistö
Laura	24	Helsinki	Opiskelija/media-assistentti	850-900	Keskiluokka
Martta	22	Vantaa	Lähihoitaja	900	Ei koe kuuluvansa/ työväenluokka tai köyhä
Nella	23	Vaasa	Lähihoitaja	1400	Perus duunari
Olivia	23	Helsinki	Opiskelija/yliopisto	365	Ei koe kuuluvansa
Tuulia	23	Hannover (Saksa)	Opiskelija/yliopisto	n. 1000	Ylempi keskiluokka
Viivi	24	Ei osaa sanoa	Assistentti markkinointitehtävissä	2100	Keskiluokka

4.2 Aineiston kerääminen

Haastatteluista neljä tehtiin yliopiston kirjaston ryhmätyöhuoneessa, neljä yksityisissä kodeissa. Haastattelun sijainti määräytyi sen mukaan, mikä oli haastateltavalle helpoin

ja mieluisin ratkaisu. Haastattelujen kesto vaihteli 30 - 60 minuuttiin. Kaikki haastattelut toteutettiin kevään ja kesän 2014 aikana. Haastattelupaikan tuli olla nauhoituksen takia hiljainen sekä sellainen, jossa haastateltava voi vapaasti puhua ilman että ulkopuoliset voivat kuulla. Ennen jokaista haastattelua kävimme läpi tutkimussopimuksen ja allekirjoitimme sen. Kaikki haastattelut toteutettiin samalla puolistrukturoidulla rakenteella, edeten lyhyistä kysymyksistä avoimempiin kysymyksiin, joissa rohkaistiin tarinankerrontaan (haastattelurunko liite 1).

Haastattelun kysymysrunko on jaoteltu teemoihin; ”tausta”, ”vapaa-aika” ”perhe”, ”koulutus” ja ”luokkaspesifit”. Tutkimuksen kannalta olennaisia asioita taustassa olivat ikä, sukupuoli sekä lokaalius, eli itsensä paikantaminen Järvinen (2007, 93) argumentoi Helsingissä asunnon sijainnilla olevan ehkä selvempi arvolataus, kuin monessa muussa Suomen kaupungissa. Kolbe (2007, 134) toteaa myös, että samanlainen elinympäristö, sosiaalinen tausta, sekä opintoura ja työkokemukset muodostavat yhdessä samanlaista tapaa olla ja ajatella. Järvisen (2007) argumenttiin nojaten kysyin haastateltavilta kotipaikkakunnan lisäksi myös sitä, missä päin pääkaupunkiseutua he asuivat, saadakseni aineistoa juuri Järvisen puhumasta osoitteen arvolatauksesta. Asuinseudun valinta ja siihen sopeutuminen kertovat parhaimmillaan samaistumisesta tiettyyn yhteisöön ja luokkaan.

Vapaa-ajan kysymykset harrastuksista, vapaaehtoistyöstä ja median kulutuksesta nojaavat puolestaan Erolan (2010) näkemystä ajankäytöstä luokkasignaalina. Toisaalta esimerkiksi harrastukset ja median käyttö ovat osa sosiaalista pääomaa. Kysymykset perheestä hahmottivat haastateltavien kotitaustaa, sekä vanhempien ammatteja, koulutusta ja sisarusten opintopolkuja. Kysyin myös haastateltavien lähimpien ystävien koulutuksesta ja työstä, saadakseni tietoa haastateltavan sosiaalisista verkostoista.

Luokkaspesifit kysymykset koskettivat taloudellista pääomaa, kokemuksia etuoikeutettuna tai syrjittynä olemisesta, sekä tulevaisuuden suunnitelmia. Käyhkön (2006) tutkimuksessa, ilmeni että juuri tulevaisuuden suunnitelmat ja haaveet heijastelivat usein vastaajan luokkataustaa, siksi kysymys tulevaisuuden suunnitelmista oli osana myös omaa tutkimustani. Kysyin myös, ajatteliko haastateltava Suomen olevan luokkayhteiskunta ja tunsiko tai ajatteliko hän kuuluvansa johonkin

yhteiskuntaluokkaan. Haastateltavien oman mielipiteen ja oman kokemuksen suora kysyminen onkin oleellista tutkimukseni kannalta. Huomautin jo aiemmin tutkimuksen hypoteesia esitellessä, että juuri yksilön kokemus on usein sivuutettu luokkatutkimuksissa ja haluan tutkimuksellani nostaa esille yksilön kokemuksen merkityksen luokan määrittelyssä.

4.3 Aineiston käsittely

Voidakseni analysoida datan, litteroin jokaisen haastattelun. Tein litteraatiot sisältöön keskittyen niin, että merkitsin vain pidemmät tauot varsinaisen puheen lisäksi tekstiin. Koska aineistosta analysoidaan sisältöä, eikä retoriikkaa tai keskustelurakennetta, ei tämän tarkempi litteraatio ollut tarpeellista. Aineistosta poimituissa esimerkeissä esiintyvä […] tarkoittaa sitä, että tekstistä on katkaistu osa pois. Näin on tehty osassa pitkiä narratiiveja, joissa oleellista tietoa on ollut esimerkiksi narratiivin alussa ja lopussa. Myös tilanteissa, joissa haastateltavan anonymiteetin takia tekstistä on pitänyt jättää jotain pois on käytetty [...]. Olen pyrkinyt säilyttämään esimerkkien luonteen ja sisällön mahdollisimman autenttisina, eli niiden merkitys on pysynyt samana poistetuista kohdista huolimatta. Litteraatioissa kaksi pistettä hakasuluissa [..] merkitsee yhden sanan poisjättämistä, pelkät pisteet … merkitsevät narratiiveissa ilmeneviä taukoja.

Teemoittelin litteroidun haastatteluaineiston aluksi karkeasti haastattelurungon mukaan. Tein huomioita narratiivien eroavaisuuksista ja samankaltaisuuksista, sekä siitä, mistä teemoista oli syntynyt eniten henkilökohtaisia kertomuksia. Eniten narratiiveja syntyi taloudellisen pääoman, lokaaliuden, kansalaisuuden, koulutuksen ja tulevaisuuden suunnitelmien saralta. Karkean jaottelun jälkeen siirryin analysoimaan aineiston sisältöä tarkemmin.Analysoin tutkimusaineiston intersektionaalisen narratiivisen metodin avulla. Pyrin vastaamaan tutkimuskysymykseeni: ”Miten luokkapositio rakentuu nuorten naisten tuottamissa narratiiveissa?” metodia hyödyntäen. Käytän analyysissä lisäksi apuna kysymystä: ”Miten risteävät erot vaikuttavat luokkaposition muodostumiseen”, ohjatakseni fokusta narratiiveissa esiintyviin intersektioihin.

Kuten Davis (2014) argumentoi, intersektionaalisen analyysin ensimmäinen askel on

etsiä aineistoesimerkki, joka kertoo sukupuolesta. Otin ensimmäisen askeleen jo rajatessani tutkimusaineistoa ja päättäessäni tutkimuksen aiheen. Toinen askel oli etsiä haastatteluaineistosta niitä narratiiveja, joissa nousivat esiin haastateltavien kokemukset, jotka heijastelevat luokkapositiota. Luin aineistoa ensiksi keskittyen vain yhteiskuntaluokan ilmentymiin narratiiveissa. Luokkaposition jälkeen lähestyin narratiiveja keskittyen muihin positioihin. Kysyin aineistolta ”toisia kysymyksiä” sukupuoleen, luokkaan, pääomaan, lokaaliuteen ja kansalaisuuteen liittyen. Seuraavaksi keskityin siihen, miten eri positiot ristesivät narratiiveissa luokan kanssa ja tein aineistosta tarkempia havaintoja luokkanäkökulmasta, ottaen huomioon positioiden risteymät. Otettuani Davisin ehdottamia analyysin askelia, rajasin aineiston tulkinnan kohtia hyvin tiukasti, valiten tutkimuksessa esiteltävät esimerkit.

Pyrin nostamaan esille toisistaan hyvin erilaisia tai samanlaisia narratiiveja, voiden näin vertailla haastateltavien vastauksia toisiinsa. Keskityin esimerkkien valitsemisessa sellaisiin narratiiveihin, joita voidaan myös kuvailla yhtäläisesti luokkapuheeksi. Luokkapuheella viittaan tässä tutkimuksessa narratiiveihin, joiden kautta yksilö paikantaa itseään yhteiskuntaan ja rakentaa luokkaansa. Materiaalia analysoidessa käytin myös alkuperäisiä, kokonaisten haastattelujen litteraatioita, tarkistaakseni asiayhteyksiä, vertaillakseni vastauksia, sekä poimiessani taustatietoja analyysiin mukaan. Aiempiin tutkimuksiin nojaten pidin tärkeänä taustoittaa haastateltavat koulutuksen periytymisen ja taloudellisten lähtökohtien suhteen. Analyysin loppuvaiheessa varmistin esimerkkien anonymiteetin, poistin liian henkilökohtaisia ilmauksia, vertasin analyysituloksia aiempiin tutkimuksiin systemaattisesti, sekä vedin johtopäätelmät.

4.4 Tutkimuksen eettiset periaatteet

Koska kuulun itse tutkimukseni tarkastelemaan joukkoon, olen pyrkinyt koko tutkimusprosessin ajan olemaan erityisen tietoinen omasta roolistani tutkijana. Olen ottanut askelia lähemmäs ja kauemmas tutkimusaineistostani läpi prosessin, ollakseni tietoinen omista sokeista pisteistäni ja ennakko-oletuksistani. Matsudan (1991) mukaan on etu, mikäli tutkija kuuluu tarkastelemaansa joukkoon. Toisaalta voi myös argumentoida, että liian lähellä oleminen voi vääristää tutkimustuloksia. Eettisen tutkimuksen teon periaatteiden avulla pysyn tarpeeksi kaukana aineistostani, vaikka

pystyn samastumaan tutkimushenkilöihini.

Ennen jokaista haastattelua allekirjoitettiin tutkimussopimus (liite 2). Haastattelutilanteessa kerroin tutkimukseni aiheen, sekä miksi kiinnostuin siitä. Selitin haastateltavalle tutkimussopimuksen sekä tutkimukseeni liittyviä käsitteitä, kuten intersektionaalisuus ja luokka. Samalla vahvistin omaa positiotani tutkijana haastateltavan silmissä. Olemalla samaa aikaa selkeästi tutkija, mutta myös haastateltavan kanssa samaan ikäjoukkoon kuuluva nainen, asetuin haastattelutilanteissa samastuttavaksi tutkijaksi. Mahdollisuus samastua on voinut madaltaa tutkimukseen osallistuneiden kynnystä kertoa esimerkiksi mahdollisia syrjinnän kokemuksia tai tunnustaa tietämättömyytensä yhteiskuntaluokista. Olen pitänyt kaiken haastatteluissa kerrotun luottamuksellisena ja salaisena koko tutkimusprosessin ajan. Koska tutkimusaineisto on kerätty tätä tutkimusta varten, tuhoan materiaalin tutkimuksen valmistuttua. Tutkimukseen osallistuneet sisarukset Viivi ja Olivia (nimet pseudonyymejä) tietänevät että he ovat osallistuneet samaan tutkimukseen koska he ovat paljon tekemisissä toistensa kanssa, mutta muutoin tiedossani ei ole tutkimushenkilöiden välillä olevan yhteyksiä.

Tutkimussopimukset, sekä haastattelutallenteet ja -litteraatiot, on säilytetty salassa ja tehty anonyymeiksi hyvien eettisten periaatteiden mukaan. Aiheen ollessa sensitiivinen, on haastateltavien identiteettien suojaaminen erityisen tärkeää (Dickson-Swift, V., James, E, ja P. Liamputtong. 2008) Olen antanut jokaiselle haastateltavalle pseudonyymin jo litteraatio -vaiheessa taatakseni heidän anonymiteettinsä. Lisäksi olen häivyttänyt narratiivi -esimerkeistä näkyvistä tarkempia tietoja koskien esimerkiksi työpaikkoja ja vanhempien ammatteja, jotta haastateltavia ei voida tunnistaa näiden seikkojen avulla. Jätin esimerkkeinä käytettävissä narratiiveista pois myös tarkemmat kontekstit, nimet, ihmissuhteet, sekä sellaiset yksityiskohdat, joiden avulla haastateltavan henkilöllisyyden voisi jäljittää. Pyrin valitsemaan narratiiveja tasaisesti kaikilta haastateltavilta, suosimatta kenenkään näkökulmien tai kokemusten esiin tuomista.

5. ANALYYSI

Analysoin tässä kappaleessa haastattelumateriaalia intersektionaalisen narratiivisen analyysimetodin avulla. Olen jakanut kappaleen alalukuihin, jotka noudattavat narratiivisen tutkimuksen temaattista käytäntöä. Esiin nousevat teemat ovat taloudellinen tilanne, lokaalisuus, kansalaisuus, koulutus, tulevaisuus sekä itsemääritelty luokka. Subjektipositioiden risteävyys ja vaikutus toisiinsa korostuu kantavana teemana kaikissa kappaleissa. Analyysin punaisen langan muodostavat narratiiveissa rakentuvat luokkakokemukset, joissa eri positiot risteävät.

5.1 Taloudellinen tilanne - ”Kyllä mä pärjään”

Tässä kappaleessa tarkastelen taloudelliseen tilanteeseen liittyviä narratiiveja ja erityisesti sitä, miten haastateltavat kokivat tulotason arjessaan. Haastateltavien kuukausitulot vaihtelivat 365 euron ja 2100 euron välillä. Vähiten tuloja oli Olivialla, eniten Viivillä. Kuukausituloista keskusteltaessa nousi esiin haastateltavien suhtautuminen köyhyyteen, sekä tulojen merkitys ja rahan rooli arjessa.

Tulotason merkitykseen liittyvät narratiivit sisälsivät eniten pärjäämisnarratiiveja. Kykyä maksaa laskut ja vuokra pidettiin ”pärjäämisenä”, ja haastateltavista puolet korosti tulotason merkityksen liittyvän kykyyn tulla toimeen. Heistä Nella mainitsi myös köyhyyden kokemuksista. Näistä kokemuksista välittyi kuitenkin ajatus siitä, ettei rahalla ole merkitystä kunhan pystyy maksamaan laskut.

> **Nella:** […] Mä pystyn maksaa mun vuokran mä pystyn maksaa mun laskut. Mul on silti ruokarahaa, emmä koe et mä oon köyhä [...] Nyt nyt tällä hetkellä ehkä joo ku ollu Kelan päivärahoilla, ni nyt tunnen oikeasti olevani köyhä ku ei ole ruokarahaa. [...] Yleensäottaen en tunne oloani köyhäks.

Nellan narratiivissa korostuu pystyminen, pärjääminen ja köyhyyden tilapäisyys. Köyhyys liittyy Nellan narratiivissa varaan ostaa ruokaa, ei niinkään kykyyn maksaa laskuja tai vuokraa. Nellan kokemus köyhyydestä on riippuvainen ylimääräisen rahan määrästä. Haastateltava tuntee olevansa hetkellisesti köyhä joutuessaan turvautumaan Kelan päivärahoihin. Tukien varassa eläminen tarkoittaa riippuvuutta Kelasta ja kyvyttömyyttä ansaita oma elantonsa. Nellan köyhyyden tunne voikin johtua sekä

tulotason laskemisesta että olosuihteista, joissa omaan tulotasoon vaikuttaminen ei ole mahdollista. Pystyminen korostuu myös Olivian kommentissa tulotason merkityksestä.

> **Olivia:** Mulla on pystyn maksaa vuokran.. pystyn maksaa kaikki tota laskut ja tota ton matkakortin ja tämmöset. Ja mä pystyn maksaa kaikki ja sitte ei tietenkää hirveesti ylimäärästä jää joka kuukaudelta, tai mitää eikä jääkää, mut kaikki pystyy maksaa, ruuat ja kaikki. [..] Ei tunnu et tarviisin välttämättä mitää ylimäärästä. [...] Oon saanu säästöjä, et periaatteessa sieltä sitte jos on tarvis voi ottaa. [..] Vanhemmat ei kyllä niin hirveesti auta, ku mulla on niitä säästöjä et ei oo tavallaa sillee tarvinnu pyytää vanhemmilta tai mitää. Mulla ei oo lainaa, mutta ei tunnu että oisin köyhä jostain syystä.

Olivian kuukausitulo muodostuu opintotuesta. Lisäksi hän kertoi haastattelussa omistavansa säästöjä. Kyky pärjätä omillaan ja maksaa laskut korostuu haastateltavan narratiivissa voimakkaasti. Vaikka Olivian kuukausittaiset tulot olivat haastateltavista pienimmät, ei hän kokenut olevansa köyhä. Tämä voi johtua voi olemassaolevista säästöistä, tai esimerkiksi matalista elinkustannuksista. Hän myös huomauttaa, ettei hänellä ole (opinto)lainaa saati tarvetta pyytää rahaa vanhemmiltaan. Pystymisen ja pärjäämisen narratiivit liittyvät Olivian puheessa itsenäisyyteen ja kykyyn elää omillaan. Taloudellinen pääoma koostuukin kuukausitulojen lisäksi myös muusta varallisuudesta (Järvinen 2007). Taloudellista pääomaa tarkasteltaessa on myös hyvä muistaa Bourdieun ajatus, jonka mukaan yksikään pääoma ei ole dominoiva muihin pääomiin nähden (Bourdieu 1986). Vaikka Olivian tulotaso on matala, ei se alenna hänen muita pääomiaan. Mielekäs elämän sisältö ja säästöjen tuoma turvallisuuden tunne vähentävät Olivian kuukausitulojen merkitystä hänen arjessaan.

Tuulian narratiivissa korostuu puolestaan vanhempien taloudellisen tuen rooli.

> **Tuulia:** No mä en tiedä kuinka tän muotoilis, mutta sanotaanko silleen että jos mun pitäis tulla sillä toimeen, ni pitäis laskee enemmän. Mutta mä tiedän että mun äitini, niinku jos on jotain isompia hankintoja tai vaikka matkoja tai muuta, ni kustantaa. Ni se ei nyt millään tavalla rajoita mun elämää, mut et sanotaan et jos mun pitäis tulla tolla rahalla toimeen, ni kyl mä sitten voisin tulla.

Tuulia kertoo äitinsä kustantavan suurimpia hankintojaan, mutta aristelee tämän sanomista. Hän alustaa narratiivinsa sanomalla: ”[M]ä en tiedä kuinka tän muotoilis”. Vanhemmilta saatu tuki ei ole asia, jolla Tuulia haluaisi kehua. Tuulia toi haastattelussa esille halunsa tehdä paljon työtä ja saada hyvää palkkaa. Vanhemmalta rahan vastaanottaminen ei ole Tuulialle ideaali tilanne, mutta se mahdollistaa tietyn elämäntason. Tuhat euroa on kuukausitulo, jolla Tuulia voisi tulla toimeen. Verrattuna

Olivian pärjäämisnarratiiviin ja kuukausittaiseen 365 euron tuloon, Tuulian suhtautuminen tulotason merkitykseen on selvästi erilainen. Siinä missä Olivia pystyy ja pärjää, Tuulia näkee ettei raha ”rajoita”. Laura sijoittuu tulotasonarratiivillaan Olivian ja Tuulian välimaastoon. Laura tuo esille sekä vanhempiensa roolia että opiskelijan pienen tulotason aiheuttamia rajoituksia.

> **Laura:** No siis mun vanhemmat kun tienaa kuitenkin hyvin [...] nyt tosiaan, ku mä oon niin pitkään ollu sillee opiskelijana valmistumatta mistään ni siihen on [..] tottunu että joutuu kiristää kaikista menoista, ja miettii et onko varaa ostaa maitoo kahviin .. Nyt sit ehkä on vaan asennoitunu siihe sillee et tää on vaan tällänen väliaikainen ratkaisu, et joskus tulen vielä tienaamaan sillee enemmänkin [...] Tiedän olevani tosi köyhä tällä hetkellä mut niinku ku emmä sillee niputa itteäni köyhien joukkoon, vaan kyl mä edelleenki [..] kuvittelen eläväni korkeatasoisesti, koska kyl mä edelleenki jos mä oikeesti tarviin jotain ni kyl mun vanhemmat sitten kustantaa. Ni ei oo ikinä kiinni siitä et oikeesti ei pystyis elättämään itseään, et kyl sitä rahaa aina jostain tulee.

Lauran tulot koostuvat omasta palkasta, sosiaalietuuksista ja vanhemmilta saadusta rahasta. Laura ajattelee taloudellisen tilanteensa olevan tilapäinen ja riippuvainen opiskelijan asemasta. Haastateltava uskoo elävänsä vielä samalla tasolla kuin ennen opintojen aloittamista eikä ” niputa itteäni köyhien joukkoon”. Haastateltavan puheessa korostuu itsemäärittely ja oman kokemuksen merkitys köyhyyden suhteen. Laura sanoo tietävänsä olevansa ”tosi köyhä”, mutta ajattelee silti elävänsä toisin kuin köyhät. Narratiivissa korostuu köyhyyden suhteellisuus. Lauran köyhyys ei ole todellista köyhyyttä, sillä hän voi saada aina vanhemmiltaan rahallista tukea, ha hänen omatkin kuukausiansionsa ovat noin 850 euroa. Lauralle köyhyys merkitsee menojen karsimista. Narratiivissa nousee esiin myös habituksen merkitys yksilön arjessa. Laura samaistuu ”korkeatasoiseen” elämäntapaan ja kokee enemmän omakseen sen, kuin köyhän opiskelijan habituksen. Vaikka Lauran taloudellinen tilanne opiskelijana on hankala, ei se ole laskenut habitukseen vaikuttavien sosiaalisen tai kulttuurisen pääoman määrää.

Korkeatasoisesti elämisen narratiivi tulee esille myös töihin viittaavassa katkelmassa, jossa haastateltava tekee eron ”oikeiden köyhien” ja oman köyhyytensä välille. Lauran narratiivissa oman luokkaposition tiedostaminen tapahtuu eronteon ja tulotason merkityksen korostamisen kautta.

> **Laura:** Joo ni silloin siellä käy kova kuhina ku äidit tulee shoppailemaan, ni kyl mä sit niidenkin kanssa aina mietin […] Ne pyytää niinku luotolle kymmenen

> euron summan, ni kyl mä sit aina vähä niinku mietin. Tai tiiätsä tulee sellai jotenki niinku sairaalla tavalla ylemmyyden tunne. Tai sellanen, et niinku miettii et niinku millasissahan oloissa nääki ihmiset elää, et sä et saa niinku kymmenellä eurolla ostettuu tavaraa et se pitää laitta luotolle. Tai et se on niin niistä lapsilisistä riippuvainen ja sillee. Et ehkä nyt sit joo tai tavallaa et ehkä mä jotenki kuvittelen kuuluvani johonki, et sit ku kuitenki mulle just ne eliitit on tavallaa ihan omaa kastiaan et kyl mä sillee joo et mä tiedän mihin mä kuulun.

Se, mistä kuukausitulo muodostuu, esiintyy Lauran narratiivissa merkityksellisenä. Vaikka Laura saa vanhemmiltaan taloudellista tukea tarvittaessa, asettaa hän ”lapsilisistä riippuvaiset” eri kategoriaan kuin itsensä. Laura toteaa tuntevansa ”sairaalla tavalla ylemmyyttä”, viitaten siihen, ettei kokemus, joka erottelee hänet ”oikeista köyhistä”, ole oikeastaan hyvä. Toisten köyhyys ei paranna Lauran oloa vaikka se saa hänet tuntemaan itsensä ”paremmaksi”. Se, että Laura itse reflektoi tunteensa sairaalloiseksi kertoo siitä, kuinka luokkaerot eivät ole vain taloudellisia seikkoja, vaan että ne vaikuttavat myös tunteisiin ja arjen kokemiseen. Lauran kokemus köyhyydestä onkin erilaista köyhyyttä, kuin mitä hän ajattelee ”oikean köyhyyden” olevan. Laura ei tunne kuuluvansa eliittiinkään, mutta ei myöskään sanallista suoraan omaa paikkaansa.

Vaikka suurin osa haastateltavista elää Suomessa yleisesti määritellyn köyhyysrajan alapuolella (jonka määritellään olevan 60% kotitalouksien keskimääräisestä tulosta Tilastokeskus, STM 15 168 euroa / vuosi), oli Henna ainoa joka vastasi suoraan olevansa köyhä. Hennan kuukausitulot ovat noin 1000 euroa, toisin sanoen saman verran kuin Tuulialla.

> **Henna:** Olisko se joku tonnin luokkaa oisko tuhasata minkä saan kaikkia tukia kuussa […] Ei voi arjessa ostaa mitä haluaa ei voi harrastaa joka päivä jotain uutta jaaa bussikortinki lataaminen on joskus haastavaa..
> **E:** […] Tuntuuko susta et sä kuulut köyhiin, oletko sä mielestäsi köyhä?
> **Henna:** Kyllä.

Henna kertoi kuukausitulonsa muodostuvan Kelan etuuksista. Siinä missä Olivia korosti pärjäämistä ja kykyä maksaa laskut ja vuokra, Henna keskittyi siihen, ettei voi arjessa ostaa mitä haluaa. Hennan kokemus köyhyydestä ei liity maksukykyyn vaan siihen, ettei saa mitä haluaa. Mainitsemalla bussikortin latauksen, Henna tuo esille sen, kuinka taloudellinen tilanne tuntuu arjessa käytännön asioissa. Vaikka haastateltava käy töissä (myyntityö), saa hän tulonsa silti tukina. Riippumatta tulojen määrästä, voi niiden lähde vaikuttaa siihen, miten oman asemansa kokee. Myös omat kulutustottumukset ja menot,

sekä muiden pääomien määrä, vaikuttavat tulotason kokemiseen.

Aliisan tulotasonarratiivissa korostuu kulutustottumusten merkitys.

> **Aliisa:** No ei sillä oo kauheen suurta merkitystä, tai siis kuhan pärjää. Et mun mielestä mul on tosi hyvä palkka, ei mul koskaan oo ollu noin hyvää palkkaa (naurua). Et se on hyvä mulle, emmä haluu mitää hirveen isoo palkkaa ku emmä sit tiiä mitä mä teen sillä rahalla.

Haastattelussaan Aliisa toi esille pitävänsä nykyisestä työpaikastaan todella paljon, ja korosti työn sisällön merkitystä tulotason ylitse. Esimerkissä mielenkiintoista on samanaikainen rahan merkityksen vähättely ja korostaminen. Aliisa haluaa pärjätä taloudellisesti, eikä ansaita ”hirveen isoo” palkkaa. Toisaalta haastateltavan nykyinen palkka on suurempi kuin aiemmin, ja se on hänen mielestään hyvä asia. Aliisa kokee tulotason nousemisen positiivisena asiana, muttei pidä tätä välttämättä tavoittelemisen arvoisena. Haastateltava ei tiedä, mitä enemmällä rahalla tekisi.. Asenne vahvistaa perinteisesti feminiinisenä pidettyä asennetta rahaa ja työelämää kohtaan. Rahan merkityksen vähättely voi heijastella myös asennetta kulutuskulttuuria kohtaan. Aliisa haaveili haastattelussa omavaraisesta maatilasta, joten rahan ansaitseminen rahan vuoksi ei näyttäydy haastattelun valossa Aliisan arvojen mukaisena. Palaan haastateltavien tulevaisuuden haaveisiin luvussa 5.5

Viivin narratiivissa korostuu puolestaan tulotason tarjoama turva ja elintasoon ja kulutukseen liittyvät kokemukset.

> **Viivi:** Kun mä aloitin [..] työt ni sit se oli tuli ihan shokkina et mihin mä tungen tätä rahaa. [...] Ei sitä elintasoa, tai emmä ainakaa osaa yhtäkkiä nostaa sitä et nyt mä alan kuluttaa tosi paljon. Tai [...] onhan se siis ihana et mun ei oikeesti tarvii miettiä niinku et mitä mä ostan ruokakaupasta. Mä voin ottaa sen mitä mä haluan, mutta niinku onhan siinä sellai tietty turva, mut mä en jotenki mieti sitä sen kummemmin. Et mä itseasiassa just tulin pankista, ne oli iha et miks sä makuutat tällästä summaa rahaa ja mä olin et ööh et mites nää rahastot et hei ei aah (naurua).

Viivi huomauttaa ettei hän juuri mieti tulotasoaan. sillä rahalla ei ole hänen arjessaan itsessään suurta merkitystä. Kertomalla kokevansa elintason nostamisen vaikeaksi, Viivi tuo esiin mielenkiintoisen näkökulman: hän ei ole tottunut korkeaan elintasoon. Noussut tulotaso ei tässä tilanteessa näyttäydy haastateltavalle mahdollisuutena, vaan

pikemminkin shokkina. Tottumus matalaan tulotasoon säätelee yhä Viivin kulutustottumuksia, vaikka hänellä olisi varaa enempään. Vivi myöntää kuitenkin että on ”ihanaa” voida valita kaupasta mitä haluaa. Rahalla on merkitystä haastateltavan arjesssa, mutta tämä ei halua korostaa sitä. Kertomalla pankkivierailustaan haastateltava korostaa säästöjensä suuruutta. Samalla Viivin keveä suhtautuminen rahaan korostuu, sillä hän nauraa pelkälle ajatukselle rahastoista. Oman tulotason kehuminen ei näyttäydy nuorille naisille tyypillisenä tässä otannassa. Haastateltavat naiset edustavat perinteistä näkemystä, jonka mukaan naisille rahaa merkityksellisempää on työn luonne.

Tulotaso liittyy haastateltavien narratiiveissa tiettyyn elämäntilanteeseen. Myös Skeggsin (1997) haastattelemien naisten kertomuksissa korostui oman position määrittely sen hetkisen elämäntilanteen, ei niinkään pidemmän ajan huomioimisen kautta. Yksikään tutkimukseni naisista ei kertonut rahan tai tulotason olevan erittäin merkityksellinen. He korostivat ennemmin pärjäämistä ja työn merkityksellisyyttä. Nuoret naiset eivät pidä rahaa työnteon syynä vaan pikemminkin asiana, jota tarvitaan pärjäämiseen. Merkityksellinen työ eli työn sisältö, näyttäytyi haastatteluissa sitäkin tärkeämpänä. Tällaisen suhtautumisen rahaan ja työhön on perinteisesti katsottu olevan hyvin ”feminiininen”. Käyhkön (2006) ja Tolosen (2008) tutkimuksissa on luettavissa ajatusmalli, jonka mukaan naiset eivät useinkaan korosta työn tai rahan itseisarvoa, vaan pyrkivät töiden kautta esimerkiksi takaamaan perheen perustamisen mahdollisuuden. Tutkimuksessani tarkasteltavat narratiivit tukevat tätä Käyhkön ja Tolosen ajatusmallia, johon palaan kappaleessa 5.5 tarkastellessani tulevaisuuteen liittyviä narratiiveja.

Seuraavassa kappaleessa keskityn lokaaliuteen. Käsittelen ensin haastateltavien kokemuksia omasta asuinpaikastaan. Nostan esille erityisesti taloudellisen tilanteen ja lokaaliuden kytköksiin keskittyviä narratiiveja korostaakseni niiden risteymiä. Kuten kysymysrunkoa esitellessäni toin esiin, erityisesti Helsingissä eri kaupunginosiin liittyy vahvoja arvolatauksia, jotka vaikuttavat siihen miten ihmiset valitsevat asuinpaikkansa. Myös asumiskustannukset vaihtelevat paljon pääkaupunkiseudun eri alueilla.

5.2 Lokaalius - ”En tunne että kuuluisin sinne”

> **Martta**: Kaivoksela on GETTO.
> **E:** Ja tuntuuks susta että sä sopeudut sinne?
> **Martta:** (naurua) Joo.
>
> **Aliisa:** No maine taitaa olla semmonen että täällä (Tammisalo) asuu aika rikkaita ihmisiä, mutta ei se sillee ei sitä huomaa ku täällä asuu tai kyllä täällä on ihanaa olla ja täällä on kuitenkin kommuuneita muitaki kyl tääl on ihanaa.
>
> **Henna:** Asun Töölössä ja alueen maine on iha hyvä, mutta en tiedä sopeudunko (naurua) aah tunnen olevani alempiarvoinen kuin tää asuinalue.

Martta, Aliisa ja Henna asuvat eri puolilla pääkaupunkiseutua. Martta asuu Vantaan Kaivokselassa ja kuvailee paikkaa ”getoksi”, johon kuitenkin sopeutuu. Hän ei toisaalta korosta erityisemmin kuuluvansa alueelle ja nauraa ”getto” määritelmälle. Vähävaraisella alueella asuminen on Martan vastauksessa naurun aihe. Aliisa asuu Helsingin Tammisalossa ja kuvaa seutua rikkaiden ihmisten alueeksi. Hän huomauttaa, etteo Tammisalon rikkautta huomaa ja sanoo että ”tai kyllä täällä on ihanaa olla ja täällä on kuitenkin kommuuneita”. Näin Alisa vähättelee toisaalta Tammisalon hyvää mainetta. Tuomalla esille kommuuniasumisen, Aliisa erottelee itsensä alueen rikkaasta maineesta. Haastateltava kuitenkin toiseli että alueella ”on ihanaa”, ja on ainoa haastateltavista joka kuvaili asuinaluettaan erityisen positiivisesti. Henna puolestaan asuu Helsingin Töölössä ja tuntee olevansa ”alempiarvoinen kuin tää asuinalue”. Henna ei ilmaissut sopeutumista alueelle. Haastateltavan köyhyyden kokemuksen voi tulkita aiheuttavan sopeutumattomuuden tunteita Töölössä, jolla on alueena hyvä (rikas) maine. Haastateltavat vertaavat omaa positiotaan sekä habitustaan asuinalueen maineeseen ja muihin asukkaisiin arvioidessaan alueelle sopeutumista ja kuuluvuutta.

Martan, Aliisan ja Hennan kokemukset sopeutumisesta asuinalueilleen, sekä narratiivit tulotasosta vastaavat toisiaan hyvin. Martta kertoi ettei tulotasolla ole hänelle merkitystä ja toisaalta hän sanoi myös sopeutuvansa Kaivokselan ”gettoon”. Aliisa ansaitsi mielestään todella hyvin ja koki rikkaana pitämänsä Tammisalon mielekkäänä paikkana asua. Henna koki olevansa köyhä ja tunsi alemmuutta hyvämaineisessa Töölössä. Ympäristöön samaistuminen tai siihen sopeutumattomuus liittyvät haastateltavien tapauksessa ainakin omaan tulotasoon ja sen kokemukseen (Ks. myös Skegss 1997).

Olivian kokemukset tulotasosta ja sopeutumisesta omalle asuinalueelle eivät vastaa toisiaan. Päin vastoin, ne risteävät monen eronteon kautta.

> **Olivia**: Mä asun Vantaalla ja sellasessa paikassa kuin Havukoski ja se on musta aikasellanen mikäköhän luokka se vois olla, varmaa ehkä alempi, alempi luokka. Et siel on aika paljon tota maahanmuuttajia ja ehkä vähän sellasia vähäosasia jaa se maine on mun mielestä aika hurja ehkä Havukoskella vaikka siellä on kyllä aika paljon lapsiperheitä et mun mielestä on niinku huononpiaki tai huononpia miten mä nyt sanon tän et se näkyy tossa (naurua) lainausmerkeissä huononpi, enemmän ehkä huononpia alueita on just esim jakomäki tai joku tällänen myyrmyyrmäki vantaalla [..] Ja en hirveesti ää niinku tunne että kuuluisin sinne pakko myöntää.

Olivia myöntää, ettei hän tunne kuuluvansa Havukoskelle. Olivia kuvailee Havukoskea hurjamaineiseksi ja alempiluokkaiseksi. Haastateltava mainitsee myös että Havukoskella asuu ” paljon tota maahanmuuttajia”,”lapsiperheitä” ja ”ehkä vähän sellasia vähäosasia”. Näin hän tekee eroa itsensä ja näiden ryhmien välille. Olivian oma habitus ei vastaa hänen määritelmäänsä ihmisistä, jotka Havukoskella asuvat. Olivian asuinpaikka, lokaalius, risteää hänen tulotasonsa ja korkeakouluopiskelijana olemisen kokemuksensa kanssa. Vaikka haastateltavan voisi hänen kuukausitulojensa (365 euroa) perusteella sijoittaa vähävaraisten joukkoon, ei Olivian oma kokemus tulotasosta vastaa vähävaraista. Tekemällä eroa itsensä ja asuinpaikkansa välillä, haastateltava määrittelee omaa habitustaan tulotasosta riippumattomaksi. Samalla kun Olivia erottelee itseään Havukosken muista asukkaista, hän erottelee itsensä myös alueen maineesta, jonka sanoi olevan ”alempiluokkainen”. Olivian habitus ei toisin sanoen vastaa alempiluokkaisen habitusta.

Myös Laura nostaa esille asuinalueisiin liittyvät arvolataukset narratiivissaan lokaaliudesta.

> **Laura:** Ajettiin mun porukoille, neki siis asuvat Vantaalla ja sillä (kaveri) oli varmaa joku tälläi ennakkoluulo. Et se on kuitenkin ihan siisti omakotitaloalue Vantaalla. Et sit ku ajettii sinne ni se tyyppi oli sillee et ai sun porukat asuu täällä,ai et tää on vähä tällänen Vantaan paikka. Ni sit mä vaan mietin et tää on ihan samanlainen paikka kuin mikä tahansa Helsingin puolella oleva omakotitaloalue et tääl on kaikki omistusasuntoja niinku omakotitalo- ja rivitaloalueita et vaan se et se on Vantaan puolella ei tarkoita et tää on täynnä spurguja tai sillee. Et siin vaihees tuli ehkä vähä sellai, et vaan sen takii et sun vanhemmat tienaa enemmän kuin mun vanhemmat ni ei niinku tarkota et mä asun jossain slummissa tai et mun vanhemmat asuu slummissa.

Narratiivissa nousevat esille asuinalueisiin liittyvät ennakkoluulot ja asenteet. Laura puolustaa vanhempiensa asuinseutua Vantaalla korostamalla, kuinka alueella on ”omistusasuntoja niinku omakotitalo ja rivitalo alueita”. Kuten tulotasonarratiiveja analysoitaessa tuli ilmi, Lauran vanhemmat ansaitsevat hyvin, eikä rahasta ole ollut pulaa. Vantaalla asuminen asettaa tämän kuitenkin kyseenalaiseksi ainakin Lauran kaverin silmissä ja täten Laura puolustaa seutua. Laura huomauttaa narratiivissaan, etteivät tulotaso ja asuinseutu välttämättä määrittele toinen toistaan. Toisaalta Laura myös painottaa sitä, että vaikka kaverin vanhemmat tienaavat enemmän, ei se alenna hänen omien vanhempiensa tulotasoa. Vantaalla asuminen näyttäytyy Lauran narratiivissa puolusteltavana ja perustelua vaativana asiana, jotta se ei määrittele yksilön positioita negatiivisella tavalla.

Myös Tuulia teki huomioita tiettyjen asuinseutujen maineesta ja siitä, miten asuinalue voi vaikuttaa yksilön subjektipositioihin ja identiteettiin. Tuulian narratiivissa korostuu lokaaliuden merkitys Helsingissä, sekä erot Suomen ja ulkomaiden välillä

> **Tuulia:** Mä koen että ihmiset jotka tulee vähä varakkaammista perheistä kuten minä ni mä tiedän et mulla on sellai tukiverkosto. Että tota ihan niinku vaikka tota samoilla henkisillä ja älyllisillä resursseilla mä uskallan tehdä enemmän, koska mä tiedän et jos mä putoon ni mut nostetaan sieltä ylös. Ku toisaalta jos sä tuut jostain Kontulasta, tai jostain siellä, asunu koko ikäs ni sullei todennäköisesti ei oo sitä samaa itseluottamusta sun tilanteeseen. Et tietysti on pahempia paikkoja kuten esimerkiksi joku britit ja sit monet paikat Lähi-Idässä ja muualla Aasiassa, et Suomessa halutaan sitä mediassa häivyttää et ku me ollaan hyvinvointiyhteiskunta ni sen ei kuuluis kuulua hyvinvointiyhteiskuntaan.

Tuulian oma, varakas tausta nousee hänen narratiivissaan esille. Lokaalius vaikuttaa Tuulian narratiivissa yksilön resursseihin tehdä asioita elämässä. Helsingin Kontula linkittyy narratiivissa vähäosaisiin, huonoon itseluottamukseen ja turvaverkon puutteeseen. Tuulia sanoo että henkilöllä, joka on asunut koko ikänsä Kontulassa ”todennäköisesti ei oo sitä samaa itseluottamusta”. Tuulia ymmärtää esimerkiksi Iso-Britannian, Lähi-idän ja Aasian käsittävän tietysti ”pahempia paikkoja” kuin Kontula. Kontulan vertaaminen esimerkiksi Lähi-Itään kertoo Tuulian pitävän Kontulaa kuin eri maana, jossa asiat ovat ”pahemmin” kuin esimerkiksi Lauttasaaressa, jossa Tuulia on itse asunut äitinsä kanssa. Tuulian narratiivi paljastaa asuinseutujen arvolatauksen, sekä

niihin liittyvät mielikuvat. Toisaalta narratiivi myös kertoo Tuulian omasta hyväosaisuudesta ja siitä, ettei hän oikeastaan tiedä millaista Kontulassa on asua. Haastateltava sanallistaa yksilön älyllisten ja henkisten resurssien hyödyntämisen mahdollisuudet selkeästi. Tuulian oma itsevarmuus ei johdu siitä, että hänellä olisi omasta mielestä enemmän älyllisiä ja henkisiä resursseja kuin Kontulalaisella. Tuulialla on hyväosaisuutensa takia turvaverkko, joka auttaa häntä kurottelemaan korkealla olevia tavoitteitaan. Samat henkiset ja älylliset resurssit eivät realisoidu yksilöillä samalla tavalla, vaan myös lokaalius määrittää yksilön mahdollisuuksia hyödyntää kykyjään ja taitojaan (Järvinen 2007, 49).

Eri pääomat ja suhtautuminen niihin heijastuivat hyvin esille lokaaliutta käsittelevissä narratiiveissa, joissa haastateltavat rakensivat eroja tai yhtäläisyyksiä oman habituksensa sekä asuinympäristönsä välille. Alueiden maine ja siellä asuvien ihmisten habitus vertautuvat haastateltavien narratiiveissa, ja määrittävät tietylle alueelle kuulumisen. Samastumisen tietynlaiseen asuinalueeseen ja siellä asuviin ihmisiin voi päätellä kertovan siitä, minkälaiseen joukkoon yksilö tuntee kuuluvansa. Oliver ja O'Reillyn (2010, 61) tutkimuksessa todettiin yksilön hakeutuvan niiden joukkoon, joiden habitus vastaa tämän omaa habitustaan. Asuminen alueella, jonka ihmisten habitus ei vastaa omaa habitusta voikin aiheuttaa epämukavuuden tunteita (Oliver ja O'Reilly 2010, 61). Tämä nousi esiin Hennan haastattelussa, jossa hän ei kokenut kuuluvansa Töölöön. Kuulumattomuuden tunne heijastaa habituksen poikkeavuutta, ei niinkään sitä etteikö Henna kuuluisi "hyvälle" asuinalueelle, jollainen Töölön katsotaan olevan.

5.3 Kansalaisuus - "Olen suomalainen"

Kysymys "mistä olet kotoisin" sai aikaan kahden tyyppisiä vastauksia. Viisi haastateltavaa nimesi yhden kaupungin. Tuulia ja Olivia luettelivat useita paikkoja ennen päätymistä yhteen vaihtoehtoon. Viivi puolestaan ei osannut sanoa ollenkaan mistä oli kotoisin, vaan päätyi määrittelemään itsensä suomalaiseksi. Viivin narratiivissa on huomattavissa jaottelu suomalaisten, Suomessa asumisen sekä ulkomaiden välillä. Suomi näyttäytyy "lintukotona" jossa asuminen on etuoikeus.

E: Joo mistä sä oot kotoisin?
Viivi: No sitä mä en osaa sanoa ollenkaa suomalainen (naurua)
[...]

> **Viivi**: Öö joo silloin tota, tai aina tai varsinki ulkomailla asuessa ku näki niinku sen et miten niinku huono-osaisia ihmisiä oikeesti on. Ja kylhän nyt Suomessakin näkee ku tulee noita kaikkia romanikerjäläisiä et maailmassa on tosi huono-osasia ihmisiä. Sitä ei välttämättä Suomessa täällä, niinku lintukodossa, ymmärretä [..]. Kun itseasiassa on asunu ulkomailla on niinku ymmärtänyt sen et miten etuoikeutettuja me ollaan vaan pelkästään sen takia et me ollaan suomalaisia.

Viivi korostaa kuinka Suomessa huono-osaisuus näyttäytyy romanikerjäläisten kautta eikä niinkään suomalaisten kautta. Suomalaisuus näyttäytyy puhtaasti etuoikeutettuna positiona, jonka Viivi on ymmärtänyt vasta asuttuaan ulkomailla. Ulkomailla asuminen on toisaalta Viivistä ollut myös etuoikeus, joka nousi esille haastattelussa useaan kertaan. Ulkomailla asuminen on saanut Viivin identifioitumaan Suomeen vahvasti, mutta samalla se on saanut kotikaupungin käsitteen hämärtymään niin, ettei Viivi koe mitään kaupunkia kotipaikakseen. Viivin sisko Olivia korostaa myös narratiivissaan ulkomailla asumisen etuoikeutta.

> **Olivia**: Ja tietenki mä ehkä tohon toiseen kysymykseen et jos mä oon tuntenu et mä oisin niinku etuoikeutettu et silloin ku asu ulkomailla [..] ja näki millasta se oli se [..] arki ja elämä ni kyllä sitä tuns niinku ittensä etuoikeutetuks et ihan vaan et on suomalainen ja tää on vähä ulkomailla sen vasta tajuaa et on niinku lotto-lottovoitto syntyä suomalaiseks tai Suomeen. Niin kyl sen niinku tajuaa et se on ihan totta et jos on vähänki käyny niiku ulkomailla Aasiassa tai jossa Afrikassa nii kyl sen sitte tajuaa.

Olivian narratiivissa toistuu myöskin Aasia, johon Tuulia vertasi Kontulaa. Ulkomaiksi määrittyvät Suomesta kaukana olevat maat, eivätkä esimerkiksi lähimmät naapurimaat. Ulkomailla asuessaan Olivia ymmärsi olevansa etuoikeutettu kansalaisuutensa takia. Haastateltava mainitsee, että etuoikeutuksen tunne nousi hänen nähdessään millaista arki ja elämä ulkomailla oli. Elämä Suomessa korostuu Olivian narratiivissa ”lottovoittona”, jonka ymmärtää vasta, kun käy maissa joissa asiat ovat ”huonommin”. Vaikka Olivia ja Viivi kokivat ulkomailla asumisen olleen etuoikeus, etuoikeutuksen kokemus syntyi ainakin osittain juuri siitä, että he ovat Suomen kansalaisia, eikä siitä, että ulkomailla olisivat asiat ”paremmin”. Ulkomailla asuminen saa näin kaksi merkitystä etuoikeutuksen kannalta. Se näyttäytyy sisarusten narratiiveissa etuoikeutena, koska kaikki eivät saa sitä kokea. Toisaalta ulkomailla asuminen on saanut heidät kokemaan että suomalaisuus on etuoikeus. Vasta kokemus arkielämästä muualla on tehnyt suomalaisuudesta heille etuoikeutetun position.

Tuulia puolestaan nostaa suomalaisuuden etuoikeudeksi korostamalla etnistä alkuperää

ja suomalaisuuteen usein liittyvää valkoihoisuutta. Alkuperä nousee esille Tuulian puhuessa haaveistaan asua Yhdysvalloissa.

> **Tuulia**: [Yhdysvalloissa on] American Dream ja muuta tietysti sielläki on rasismia. Mut ku sä tuut oot kaukaasialainen ja näin nuori ja koulutettu ni ne ottaa kyl vastaan. Varsinkin kun minäkin tykkään tehdä kovasti töitä ni koen että mulla on ehkä. Voi olla et se huomais vähä niitä eroavaisuuksia ku asuis siel mut mun mentaliteetti on ehkä vähä samanlainen amerikkalaisten kanssa kuin suomalaisten.

Vaikka Tuulia nosti kotikaupungista puhuttaessa esiin suomalaisuutensa, haastattelun aikana nousi esiin myös toisenlainen kansalaisuuden narratiivi. Tuulia kertoi haaveestaan asua Amerikassa ja mainitsee tässä yhteydessä olevansa kaukaasialainen, nuori ja koulutettu. Vaaleaihoisuus näyttäytyy Yhdysvaltojen kontekstissa Tuulialle tärkeämpänä kuin itse suomalaisuus. Lisäksi Tuulia huomauttaa, että hänen ”mentaliteettinsa” on samanlainen pikemminkin yhdysvaltalaisten kuin suomalaisten kanssa. Samanalainen mentaliteetti liittyy ainakin haluun tehdä kovasti töitä, jonka Tuulia nostaa esille puhuessaan siitä, kuinka ”ne ottaa kyl vastaan”. Tuulialle Suomessa asuminen ei ole lottovoitto. Tuulia tavoittelee juuri Suomesta pois muuttamista, mieluiten suurempaan kaupunkiin Yhdysvaltoihin.

> **Tuulia**: Jossain vaiheessa haluisin muuttaa pysyvästi ulkomaille, [..., Et mäkää en mieti sitä onko varaa et pärjäänkö mä siellä. Mä tiedän että on varaa ja et mä pärjään. Ni tota tietyl tapaa se on ehkä [...] et Helsinki on tylsä paikka et tälläi takapajula, ni ihmiset on sillee et MITÄ, et tietysti et suomalaisuuteen kuuluu et kukaan ei sillee hirveen ilkeesti tai kärkkäästi kommentoi mut sen niinku huomaa et sitä ei sais sanoo et ku sä oot Suomessa ni sä pysyt täällä.

Ulkomaille muuttamisen yhteydessä Tuulia mainitsee jo 5.1 kappaleessa esiin tulleen kyvyn pärjätä taloudellisesti. Tuulian tilanteessa ulkomaille muuttamista eivät rajoita taloudelliset seikat. Keskeisempää tässä narratiivissa on kuitenkin tapa, jolla Tuulia kuvailee suomalaisuutta ja Helsinkiä. Tuulia sanoo pitävänsä Helsinkiä ”takapajulana” ja kuvailee muiden ihmisten reaktion tähän olevan yllättynyt ja puolusteleva. Suomalaisuuteen kuuluu Tuulian mukaan se, ettei kukaan kommentoi kärkkäästi asioita, tässä yhteydessä juuri Suomea. Tuulia kokee yleisen ilmapiirin olevan sellainen, että Suomessa tulee pysyä jos siellä asuu. Tuulia eroaa muista haastateltavissa kansalaisuusnarratiivin suhteen siinä, ettei hän korosta suomalaisuuden etuoikeutetusta, vaan kiinnittää huomionsa kaukaasialaisuuteen ja valkoihoisuuteen.

Vaikka Olivian kansalaisuusnarratiivi näki suomalaisuuden etuoikeutena, toi hänkin esille ”takapajula”-käsitteen puhuessaan Suomesta syrjinnän kokemusten yhteydessä. Olivia on käynyt IB-lukion (International Baccalaureate -opintolinja), eli hän opiskeli englanniksi suomalaisessa koulussa.

> **Olivia**: Ja sitte tota meitä haukuttii tosi paljo et miks te puhutte englantia ku me ollaa Suomessa. Ku monille..sit piti aina selittää eriksee et ei hänen äidinkielensä oo suomi et sen takii se vaan jos se haluu helposti kommunikoida ni tekee sen mieluummin englanniksi et niinku. Ja se oli aika vaikeeta et me oltii just tultu silloin ulkomailta ja mulla oli sellai kuva Suomesta et suomi on vähä sellai junttimaa ja se vähänniinku (naurua) sitte vahvisti sitä mielikuvaa.

Vaikka Olivia pitää suomalaisuutta etuoikeutena, koki hän Suomen ”junttimaana” palatessaan lukioikäisenä kotimaahansa. Olivia kertoi haastattelussa asuneensa ulkomailla kahteen otteeseen ja piti sitä rikkautena ja etuoikeutena. Kertoessaan lukiokokemuksistaan, haastateltava toi esille paluumuuton aiheuttamia ongelmia. Olivia kohtasi ennakkoluuloja käyttämänsä englannin kielen takia ja koki että koko hänen IB -linjaansa kiusattiin. Englannin puhuminen erotteli Olivian ja hänen koululuokkansa muista lukiolaisista, aiheuttaen kiusaamista. Kansalaisuuden ja kielen yhteenliittymä näyttäytyy Olivian narratiivissa vahvana. Suomessa asuminen vaatii suomen kielen puhumista. Kulttuurierot korostuvat tässäkin haastateltavan esimerkissä. Siinä missä Olivia kansalaisuusnarratiivissaan korosti ymmärtäneensä Suomen arvon vasta asuttuaan ulkomailla, syrjintäkokemus esittelee kulttuurieron kääntöpuolen, jossa Suomi näyttäytyy ”junttimaana” jossa erilaisuus johtaa kiusaamiseen.

Haastateltavat muodostavat narratiiveja niistä positioista, joilla on merkitystä heidän omille kokemuksilleen. Haastattelurungossa ei ollut kysymystä, joka olisi liittynyt suoraan kansalaisuuteen. Kansalaisuus nousi kuitenkin merkittäväksi teemassa monessa haastattelussa, ja liittyi vahvasti muiden positioiden kokemiseen. Kansalaisuus rakentuu haastatteluissa eronteon kautta, määrittelemällä muita ja asettamalla itsensä toiseen paikkaan kuin muut. Kansalaisuusnarratiiveissa oli tulkittavissa vahvaa suomalaisuuteen identifioitumista. Viivi, Olivia ja Tuulia, jotka kaikki olivat asuneet osan elämästään ulkomailla, rakensivat suomalaisuuden positiota erontekojen kautta. Mahdollisuus matkustaa ja asua ulkomailla on tehnyt kulttuurierot heille näkyviksi.

Haastatteluissa esille tullut mahdollisuus asua ulkomailla, sekä etuoikeus asua Suomessa, tekee Viivistä, Oliviasta ja Tuuliasta kaksinkertaisesti etuoikeutettuja lokaaliuden ja kansalaisuuden suhteen. Suomelaisuus korottaa haastateltavien luokkapositiota heidän omissa silmissään sen aiheuttaman kaksinkertaisen etuoikeutuksen tähden. Muissa haastatteluissa suomalaisuus tai kansalaisuus ylipäätään eivät olleet keskiössä. Tämän voi tulkita johtuvan siitä, ettei kansalaisuus ole esiintynyt syrjivänä tai etuoikeuttavana positiona muiden haastateltavien elämässä. Yllättäen Laura, joka oli myös asunut ulkomailla, ei tuonut kansalaisuuden kysymyksiä esille haastattelussaan. Suomi on haastateltavien narratiiveissa lintukoto, etuoikeus, mutta toisaalta myös suvaitsematon ja ”takapajula”.

Seuraavassa kappaleessa keskityn narratiiveihin, joissa korostuvat koulutusvalintojen perusteet ja koulunkäyntiin liittyvät kokemukset. Pyrin lisäksi lyhyesti taustoittamaan haastateltavien vanhempien koulutustaustoja tuodakseni esille koulutustason mahdollisen periytymisen.

5.4 Koulutuspolulla - ”Se oli sellanen läppä lähinnä”

Aliisan koulutusnarratiivissa kietoutuvat yhteen kansalaisuus, kieli ja koulutus.

> **Aliisa:** Mm .. ei tai mä en tiiä onks tää vaan mun näkökulma ku mä olin koulussa vai yleensä mut must tuntuu et suomenruotsalaiset koulut on paljon turvallisempii kuin suomenkieliset. Mä en tiiä vai oliks se vaan se meiän koulu mikä sattu olee sellanen et siel jotenki ja lapset oli siel jotenki paljon kauemmin lapsia kuin suomenkielisissä kouluissa ehkä se johtu siitä et se oli pieni koulu en tiiä mut jotenki mä oon saanu semmosen kuvan.

Aliisa on suomenruotsalainen ja kertoi käyneensä ruotsinkielisen peruskoulun. Hän on kotoisin Espoosta, ja on käynyt siellä myös peruskoulunsa. Suomenruotsalaisuus nousi esille haastattelussa koulutuksesta ja etuoikeutetuista kokemuksista keskusteltaessa. Kaksikielisyydestä on ollut Aliisalle etua esimerkiksi työnhaussa, eikä hän ole kokenut syrjintää ruotsinkielisyyden vuoksi. Suomenruotsalaisuus sitoutuu Aliisan narratiivissa turvallisuuteen, positiiviseen kokemukseen, hyvään kouluun ja vapauteen olla lapsi. Peruskoulun jälkeen Aliisa on opiskellut suomenkielisessä koulussa ja hän on tehnyt kouluvalintansa itse.

> **Aliisa**: Se oli sellanen läppä lähinnä et mä lähin yläasteelta johonki kouluun. Mä en halunnu mennä lukioon, mä menin viheralalle ja sit siel oliki ihanaa mä oon tosi tyytyväinen siihe. Nii ja äiti ei auttanu mua läksyjen teossa koska ne oli ruotsiks ja äiti ei puhu ruotsia pappa vaan puhuu ruotsia.

Koulutuspolun valinta näyttäytyy Aliisan narratiivissa päätöksenä, jota hän ei juurikaan harkinnut.. Siihen, miten yksilö kouluvalintansa tekee, vaikuttavat monet seikat, mukaan lukien vanhempien koulutus. Aliisan vanhemmilla ei kummallakaan ole korkeakoulutusta ja Aliisa mainitsi äitinsä jättäneen peruskoulun kesken. Aliisan isä työskentelee elintarvikealalla ja äiti somistajana. Käyhkön (2013) mukaan niukasti koulutettujen perheiden lapset valitsevatkin uransa usein päähänpistoina. Se, että Aliisa valitsi koulutusalan kevein perustein, noudattelee vanhempien koulutuksen vähäisyyttä, eikä perheen puolelta ole painetta korkeakoulutukseen. Haastateltavan käymä toisen asteen viheralan koulu osoittautuu narratiivissa oikeaksi valinnaksi, sillä Aliisa piti koulusta ja nauttii nykyisestä työstään. Vanhempien osallistuminen koulutuksen valintaan tai läksyjen tekoon ei ilmene Aliisan narratiivissa juurikaan. Huomauttamalla, ettei hänen äitinsä voinut auttaa läksyjen teossa Aliisa tuo esille perheensä kielijakauman, liittäen isän eli papan ruotsinkieleen, äidin suomenkieleen.

Henna kertoi olevansa koulutukseltaan nuoriso- ja vapaa-ajan ohjaaja, mutta työskentelevänsä kaupan alalla. Hennan sisaruksista kaikki olivat joko koulussa tai tekivät töitä, useat hoitoalan eri sektoreilla. Ystävistä puhuttaessa Henna sanoi heidän olevan ”aika saamattomia”. Hennan lähipiiri muodostuu hänen haastattelunsa perusteella matalasti koulutetuista ja työtä tekevistä henkilöistä. Omaa koulutuspolkuaan Henna ei juuri avannut, mikä selittyy seuraavan esimerkin avulla.

> **E:** No ootko sä ite saanu apua tai ohjaistusta sun vanhemmilta koulunkäynnissä?
> **Henna:** Empä oikeestaa, on sanottu että saat tehdä mitä haluat ja siitä seuraa sellainen vaikea, liikaa vaihtoehtoja ku ei ohjata mihinkää suuntaan (naurua).

Henna osoittaa päämäärättömyytensä kohteeksi ohjauksen puutteen. Hennan vanhemmat eivät ole ohjanneet Hennaa tietylle koulutuspolulle, joka vaan hänellä on ollut vapaus tehdä mitä haluaa. Vaihtoehtojen paljous on johtanut hankalaan tilanteeseen, jolle Henna kuitenkin nauraa. Hennan narratiivi heijasteleekin Käyhkön (2013) argumenttia, jonka mukaan työläistaustaiset nuoret ovatkin tyypillisesti omillaan koulunkäynnin suhteen. Henna kuvaili haastattelussaan ystäviään ”saamattomiksi”, eli

sellaisiksi, jotka eivät ole saaneet paljoa aikaan elämässään. Myös itse koettu vaikeus löytää suunta ja oikea opiskeluala luo kuvan lähipiiristä, jossa päämäärättömyys on hallitsevaa ja siten lähes hyväksyttyä.

Laura on sivuuttanut vanhempiensa mielipiteitä koulutuspolullaan keskeyttäessään useita opintolinjoja.

> **Laura:** Hmm no joo, siis tai näitä nykysiä kouluja tai siis lukion jälkeisiä kouluja ei sinällään puuttunut siihen muuten kuin että et ku mä oon niinku muissaki kouluissa ennen tätä opiskellu, ni aina ne on sit vähännniinku motkottanu ku mä oon vaihtanu koulua kesken opintojen ja jättäny kaikki kesken ja sillee. Sen lukion kanssa ne kyllä autto koska silloin oli just tää kieliongelma, et ku mun suomenkieli oli niin heikko. Ni ne tavallaan etsi mulle sen lukion ku tultiin Suomeen, ni sen verran mut ei oo mitenkään erityisemmin puuttunut siihen kuitenkaan.

Lauran koulutuspolkunarratiivissa tulee esille vanhempien vaikutus tämän opintoihin. Vanhempien rooli Lauran koulujen valinnassa on ollut lukioon asti suuri. Koska Lauran suomen kieli oli heikko lukioon mentäessä, etsivät vanhemmat hänelle lukion jossa voisi opiskella englanniksi. Ulkomailla asuminen heikensi Lauran suomenkieltä niin, ettei hän pystynyt itse vapaasti valitsemaan mieleistään lukiota. Lukion jälkeen Laura on tehnyt kouluvalinnat itse, ja päätynyt vaihtamaan koulutusalaa useasti. Tästä hän on saanut negatiivista palautetta vanhemmiltaan. Vanhempien antama palaute kertoo siitä, että he ovat kiinnostuneita Lauran opintojen etenemisestä. Laura on vaihtanut koulutusalaa niin ammattikorkeakoulujen kuin ammattikoulujen välillä. Lopulta hän on päätynyt opiskelemaan pääsääntöisesti ammattikoulussa. Laura kertoi kuitenkin haastattelussa aikovansa suorittaa myös yhden ammattikorkeakoulututkintonsa loppuun. Korkeakoulututkinnon hankkiminen on Lauralle tärkeä asia: tåmän narratiiveissa toistui usein tavoite tietyn elintason saavuttamisesta.

Olivian haastattelussa on selvää, ettei Olivialla ollut koskaan aikomusta mennä ammattikouluun.

> **Olivia**: Ei ollu puhetta siitä jos mentäis amiksee eikä olla haluttukkaa mennä. Se oli et niinku lukioon. Ja enemmänki se oli kyse niinku siitä että tota päästää semmosee lukioon missä on IB -linja et se on englanninkielinen et me ei suomalaisee lukioo oltais ei oltais varmaa pärjätty siellä ku se olis ollu suomeks.

Olivian narratiivissa korostuu oletus siitä että hän hakeutuisi lukioon. Olivian

koulutuspolkunarratiivissa tuli myös esille se, kuinka ulkomailla opiskellessa jo yläkoulussa oppilaanohjauksessa keskityttiin korkeakoulujen valintaan ja niihin pyrkimiseen. Olivian koulutusta ovat ohjanneet hänen itsensä lisäksi myös ulkomaiset oppilaanohjaajat sekä vanhemmat. Vanhempien korkeakoulutuksen voi väittää vaikuttavan siihen, mitä koulutusvaihtoehtoa nuori pitää luonnollisimpana. Olivia puhuu ”me”-muodossa narratiivissaan viitaten samalla sisareensa. Olivian lukiovalintaan vaikutti myös kieli, aivan kuten Laurallakin. Englanniksi opiskelu on oli Olivialle tärkeää,, sillä hän kokee ettei olisi pärjännyt suomenkielisessä koulussa. Mahdollisuus opiskella englanniksi ja ”kansainvälisemmin” kääntyy Olivian narratiivissa syrjinnän syyksi.

> **Olivia:** Silloin ku [..] suomenkielisillä suomalaisilla lukiolaisilla oli kirjoitukset aina oli hirveet merkit kaikkil et hiljaisuus [..] et se oli supertärkee juttu ja huomioitii aina. Ja kaikissa tota niinku yleiyleisissä juhlallisuuksissa huomioitii aina niinku. Meitä ei oikeestaa niinku hirveesti huomioitu mitenkää ja silloin ku oli meiän ylioppilaskirjoitukset ni ne oli [.]pienemmässä salissa [..] ja meit ei huomioitu et ei ollu mitää kylttejä et olkaa hiljaa et siellä ne sitte huus siel käytävillä ne muut.

Syrjinnänkokemusta kuvailevassa narratiivissa nousee esiin ilmaisu ”suomenkieliset suomalaiset”, jolla Olivia erottelee itsensä ja muut IB -linjalaiset muista. Olivia identifioi itsensä vahvasti suomalaiseksi, mutta suomenkieli ei näyttäydy hänelle etuoikeuttavana samoin kuin kansalaisuus. Etuoikeus voida valita kieli jolla lukiota käy, ja samalla oikeus suomalaisena käydä ilmaista lukiota, muuttuu syrjinnän syyksi suomalaisessa lukiossa. Englannin kielen puhuminen suomalaisessa lukiossa näyttäytyy syynä huomiotta jättämiseen yleisissä juhlallisuuksissa, sekä eriarvoisuuteen ylioppilaskirjoituksissa. Kieli nivoutuu koulutuspolkuun erottamattomasti, määrittäen sen, missä ja mitä yksilö voi opiskella. Olivian kokemukset ovat hyvä esimerkki siitä, kuinka etuoikeuttava positio voi muuttua syrjiväksi (esim. Tuori 2014)

Tuulia käsittelee narratiivissaan sukupuolen ja koulutuksen yhteenkietoutuneisuutta sekä vanhempien tukea opinnoissaan.

> **Tuulia**: Jos mun isästä sanotaan isä ei nyt oo hirveästi kommentoinut..jossain vaiheessa sanoi että susta kannattais tulla äidinkielenopettaja..varmaa joku tällänen et naisesta pitäis tulla opettaja -tyyppinen mut tota mun äitini ei koskaan ei koskaan niinku ohjeistanu miten, tai ei oo koskaan sanonu et on aina sanonu että mä voin tehdä mitä mä haluan. Totaa mut että ennen kaikkea korostanut sitä että ku mä hain teatteritieteen [..] et joka tapauksessa hankkii jonkun tutkinnon. Ja sanonut myös niinku sitä että opinnoissa ei tarvitse kiirehtiä. Et mulla on perheen..tai äidin kautta

> sellainen tilanne että mullei niinku vaikka opintotuki loppuu ni ei oo taloudellista tarvetta valmistua nopeasti.

Tuulia kertoi haastattelussa olevansa neljännen polven yliopisto-opiskelija. Vanhempien halu osallistua Tuulian koulutukseen on selvä haastateltavan koulutuspolkunarratiivissa. Tuulian taloudellinen tilanne korostuu myös tässä yhteydessä. Tuulian äidille tärkeintä on, että Tuulia hankkii korkeakoulututkinnon. Alalla ja valmistumisajalla ei ole juuri merkitystä. Esille tuleva isän toive siitä että Tuulia hakeutuisi äidinkielenopettajaksi, on mielenkiintoinen, sillä se nostaa eksplisiittisesti esiin eri koulutus-ja ammattialojen sukupuolittuneisuuden. Äidinkielenopettaja on ammattivalintana hyvin feminiinisenä pidetty, sillä opettajat on hyvin naisvaltainen ala. Vaikka haastateltava ei päätynyt opiskelemaan äidinkielenopettajaksi, on hän valinnut alakseen naisvaltaisen taidealan. Tuulian tavoin suurin osa muista haastateltavista olivat opiskelleet naisvaltaista alaa tai työskentelivät nykyisin sellaisella alalla. Ainostaan Viivi ja Laura olivat aloilla, joilla sukupuolijakauma on epäselvempi (media-ala, markkinointi) (Suomen virallinen tilasto 2008).

Koulutuksen periytyvyys oli haastatteluotannassa vahvaa, sillä kaikkien korkeakoulua käyvien tai sieltä valmistuneiden vanhemmat olivat myös korkeakoulutettuja. Samoin toisen asteen oppilaitosta käyneet haastateltavat kertoivat vanhempiensa olevan matalasti koulutettuja. Koulutusvalintojen tekeminen oli myös selvästi yhteydessä vanhempien koulutuksen tasoon. Matalasti koulutettujen vanhempien lapset kertoivat tehneensä koulutusvalintansa ilman suurempaa harkintaa, tai he valitsivat saman alan kuin sisaruksilla. Korkeakoulutettujen lapset puolestaan kertoivat pitäneensä lukiota selkeänä vaihtoehtona, jonka jälkeen alan valinta korkeakoulussa oli tehty tietoisesti harkiten. Havainnot tukevat niin Järvisen (2007) kuin Käyhkön (2013) tutkimusten tuloksia koulutusvalintojen tekemisestä.

Nuorten naisten tekemät koulutusvalinnat heijastelevat yllättävän vahvasti aiempien tutkimusten löydöksiä koulutuksen periytyvyydestä (Järvinen 2007 ; Käyhkö 2013; Erola 2010). Myös valitut koulutusalat olivat pääosin naisvaltaisia. Tavat tehdä valintoja ja niiden itsestäänselvyys kertovat yksilön elinpiirin vaikutuksista. Lähipiirin samanlainen habitus luo kuvaa yhtäläisistä valinnoista ja elintavoista, jotka tekevät valinnoista luonnollisia (Oliver & O'Reilly 2010). Myös päämäärättömyys ja vaikeus valita voivat olla vallitsevan habituksen mukaisia ja siten hyväksyttävää. Seuraavassa

kappaleessa analysoin haastateltavien tulevaisuuden suunnitelmia. Oman elinpiirin vaikutus ja habitus ovat myös tulevaisuuden kuvissa vahvasti läsnä.

5.5 Tulevaisuuden suunnitelmat - ”Kyllä mä tähtään siihen/mä toivon”

Yksi haastattelukysymys kohdistui tulevaisuuden suunnitelmiin. Kuten Järvinen (2007) toi ilmi, se, mitä yksilö tulevaisuudelta odottaa ja haluaa, sekä mihin yksilön resurssit ohjaavat, riippuu heidän luokastaan. Haastateltavien tulevaisuusnarratiiveissa heijastuvat yksilöiden arvot, tausta ja tavoitteet. Se, minkälaisia narratiiveja haastateltavat muodostivat tulotason merkityksestä, heijastuvat myös tulevaisuuden suunnitelmissa.

Martan tulevaisuuden suunnitelmissa korostuu halu matkustaa sekä pitää yllä omavaraista maatilaa.

> **Martta**: No nyt ainaki haluisin et johokki kolmeenkymppiin saakka tai mennessä matkustaa niin paljon kuin vaan kerkee ja [..] semmoisin optimaalisin tilanne olis sellai et tulis Suomeen kuukaudeks kahdeks tekemään töitä ja sit taas lähtis jonnekki. Et pystyis sillee muutamalla tonnilla pärjäämään esim Intiassa sillee nii no vuoden, sit tulis taas takaisin ja sit jossain vaiheessa vanhempana vois, ellei sit löydä jostai jotain ulkomailta jotain paikkaa johon haluaa jäädä, ni vois tulla takaisin tänne. Ja mul on tota sellanen suunnitelma mun vaarilta periytyy maatila [..] et mä haluisin mennä asumaan sinne kunnostaa sen ja eläimiä ja niin omavarainen tila ku vaan pystyy hommaamaa ja sit jos siitä sais vielä elinkeinon ni pystyis tuottamaan niinku lähiruokaa luomuruokaa.

Kuten Martan tulotasonarratiivissakin kävi ilmi, ei rahalla ole Martalle suurta merkitystä kuhan toimeentulo on taattu. Tulevaisuusnarratiivissa Martta kuitenkin toteaa että optimaalisimmassa tilanteessa hän pärjäisi muutamalla tonnilla Intiassa ”no vuoden”. Rahalla onkin Martalle instrumentaalinen arvo, jota hän vähättelee vaikka hänen tulevaisuuden suunnitelmansa pohjautuvat juuri tietylle elämäntasolle. Ajatus siitä, että yksilö voi lähteä matkustamaan pitkäksi aikaa ja tulla toimeen tietyllä summalla, kertoo tietyllä tavalla etuoikeuttavista lähtökohdista. Martta näkee täysin mahdolliseksi saada töitä aina sen verran, että voi rahoittaa ulkomailla oleskelun pitkiäkin aikoja. Mahdollisuus valita työnsä sekä asua ulkomailla, ovat etuoikeuksia, joita Martta kuvaa ”optimaalisena tilanteenta”.

Toinen Martan suunnitelma liittyy perintönä tulevaan maatilaan. Omavaraisuus,

maatilan kunnostaminen, eläinten hankkiminen ja lähiruoan tuottaminen ovat maatilan tärkeitä ominaisuuksia Martalle. Itsensä elättäminen maatilan avulla esiintyy myös mahdollisuutena. Martta ei muista haastateltavista poiketen mainitse erillistä työpaikkaa tai parisuhdetta tulevaisuudesta puhuessaan. Martan tulevaisuusnarratiivi heijasteleekin yllättäen pidentyneen nuoruuden keskiluokkaista ihannetta, josta Kelhä (2008) keskusteli artikkelissaan. Ajatus elämästä nauttimisesta ja vapaasta ajasta sekä mahdollisuuksien auki pitäminen ovat selkeästi esillä Martan tulevaisuusnarratiivissa. Ottaen huomioon Martan vanhempien alhaisen koulutustaustan ja Martan oman koulutuspolun, on hänen tulevaisuusnarratiivissaan yllättäen monta Kelhän kuvailemaa keskiluokkaista piirrettä.

Viivin haastattelussa korostui Viivin lähipiirin monimuotoisuus, sekä erilaiset tulevaisuuden suunnitelmat.

> **Viivi**: […] Ku mä oon aina ottanu sen itsestäänselvyytenä että suomalaisilla vanhemmat tukee ja tällei näin elämää, ni nyt mä oon vanhimmiten tutustunu sellasii ihmisiin tosi paljon et joilla ei oo sellasta perhetukea siinä taustalla. Ja nää ihmiset on niitä ketkä jotenki niillä ei oo oikeestaan oo mitään sellasta arjen sisältöä, tai sit ne on jossain varastolla ja ne inhoo sitä joka päivä.
> **E:** Mm...
> **Viivi**: Mut ne ei pyri siitä pois mitenkää .Sit ne menee ulkomaille aina pariks kuukaudeks vuodessa reissaamaan ja sit ne tulee pariks kuukaudeks keräämään rahaa, ja sit ne vaan jatkaa sitä sillätavalla ettei ne koeta ettiä elämälle mitään muuta sisältöö ja sitte kuitenki. Ku se on aika jännä miten joillekin se on mitä elämä on, ku itelle se on ollu pitkään itsestään selvyys et käy koulut ja sitte menee töihi ja näin jotenki et huomaa et se on tullu perheeltä se.

Se, mikä näyttäytyy Martalle ideaalina tulevaisuuden kuvana hänen tulevaisuusnarratiivissaan, edustaa Viiville puolestaan sisällön puuttumista elämästä. Haastateltava korostaa sitä, kuinka paljon perhe vaikuttaa yksilön valintoihin ja elämän muotoutumiseen. Viivin narratiivi tukee Käyhkön (2006: 65) huomautusta, jonka mukaan perhe ohjailee yksilön elämää lähes huomaamatta. Perhetausta vaikuttaa siihen, mitä asioita yksilö elämässä tavoittelee ja mitä keinoja siihen on. Kotoa omaksuttu sosiaalinen ja kulttuurinen pääoma ovat osa habitusta, jonka myötä elämässä tehtävistä valinnoista tulee kuin itsestään selviä. Viivi luo itsensä ja tuttujensa välille erontekoa narratiivissaan. ”Ne” tuttavat eivät ole löytäneet elämäänsä sisältöä, tekevät työtä jota inhoavat ja eivät saa perheeltään tukea. Viivi puolestaan on kokenut itsestäänselvyydeksi käydä koulut ja mennä töihin sen jälkeen. Viivin habitus eroaa

joidenkin hänen tuttavapiirinsä jäsenien habituksesta. Erilaisten habitusten kohtaaminen johtaakin Viivin narratiivissa hämmennykseen erilaisista elämäntyyleistä. Viivi nostaa tässä yhteydessä myös suomalaisuuden esiin kertoessaan, että on luullut suomalaisten vanhempien tukevan lastensa elämää. Viivi pitää suomalaisuutta hyvin etuoikeuttavana positiona, mutta on tuttavapiirinsä kautta huomannut, ettei suomalaisuus sittenkään takaa samanlaista perhetukea kuin mitä hän on saanut.

Viivin oma tulevaisuusnarratiivi korostaa uran merkitystä.

> **Viivi:** Mä toivon et mä oisin kehittiny niinku ammatillisesti että mä voisin jotenkin hyödyntää mun niinku uusia taitoja niinku. […] No mä oon mä haluisin omistaa kämpän tai en omistaa, asua, kämpässä, jossa olis ihanat tummat puulattiat (naurua) ja mä haluisin siis niin ja oishan se ihan mukava et olis joku ihana puoliso [...] nyt on kuitenki ollu niin paljon muutoksia tähä vähään aikaan ni jotenki ihan kiva vaan olla eikä miettii sitä tulevaisuutta niin paljon.

Itsensä kehittäminen ja itselleen mieluisen työn tekeminen ovat tulevaisuudessa Viiville tärkeitä. Muiden elämänosien osalta Viivin haaveet ovat epämääräisemmät, hän mainitsee että ”ihana puoliso” olisi mukava, sekä asunto jossa tummat puulattiat. Viivi myöntää, että hänen elämässään on tapahtunut paljon muutoksia, joiden takia hän haluaa elää hetkessä eikä miettiä tulevaisuutta. Viivillä on kuitenkin selkeät tavoitteet elämässään uransa suhteen, joten hän ei ajaudu samaan ryhmään ”niiden” kanssa, joiden elämässä ei Viivistä ole sisältöä. Viivin tulevaisuusnarratiivi on hyvä esimerkki Tolosen (2008) keskustelemasta pääkaupunkilaisesta elämäntavasta ja keskiluokkaisuudesta. Tolosen mukaan menestyvä yksilö tavoittelee kulttuurista pääomaa ja itsensä kehittämistä mieluisassa työssä, mikä vastaa lähes täysin Viivin narratiivia. Viivin tulevaisuuden suunnitelmat ovat hyvin keskiluokkaisia, korostaen mukavaa elämäntyyliä, uraa ja itsekehitystä.

Lauran tulevaisuudensuunnitelmat ovat hänen itsensä mukaan selkeät.

> **Laura**: Mä toivon että mulla olis ihan vakituinen työpaikka jossain, tekisin vaikka jotain graafikon töitä. [.] Mä itseasiassa toivoisin asuvani jossain vaiheessa taas ulkomailla. Et en tiedä missä vaiheessa, mutta kuitenkin ja tota toivoisin että mulla olisi jo perhe siinä vaiheessa ja nii kuin tarkasti sä haluut tietää (naurua) […]Kyl mä niinkun pyrin siihen että sitten joskus kun valmistun ja saan töitä ni kyl mä edelleenkin niinkun haluisin elää sillä tasolla. Ja varsinkin jos perhettä perustaa ja olis lapsii ni kyl mä haluisin et mun lapsetkin voi saada kaiken mitä ne haluu ja tarvitsee, niinku mäki oon saanut et kyl mä siihen pyrin.

Lauran tulevaisuusnarratiivissa esiintyy hyvin perinteisiä toiveita, kuten vakituinen työpaikka ja perhe. Laura korostaa päämääränään elintasoa, jonka avulla voisi tarjota lapsilleen kaiken mitä he haluaisivat. Samoin kuin Viivi, Laura korostaa narratiivissaan työn merkitystä. Laura sanoo toivovansa vakituista työpaikkaa omalla alallaan. Laura sanoo selvästi että haluaa valmistua ja saada töitä. Tietyn elintason tavoittelu vaatii valmistumista ja töitä, joten Laura pyrkii niihin aktiivisesti. Lauran tulevaisuusnarratiivi kuvaa hyvin keskiluokkaisuuden ideaalia jossa työ ja omat toiveet sekä erilaiset mahdollisuudet ovat avoimia (ks. Kelhä 2008).

Myös Aliisa haluaa Martan tavoin omavaraisen maatilan.

> **Aliisa**: Ei mul kauheesti oo sellasia suunnitelmia mut mul on sellai haave et mul olis maatila [...] Ei mul emmä haluu suunnitella sen enempää.[..] Mä haluisin purjeveneen kans purjevene maatila ja eläimiä [..]mä haluun lehmiä ja kanoja ja kissoja ja koiran [...] se olis sellai pieni luomutila [...] Ja kyllä mulla on sitte semmonenki haave, et jos mä voisin jonku sellasen biologin oppipoikana olla. Se olis ihanaa, vaik jossain ku mä katoin Avaraa luontoa, ni siinä oli sellai biologi, joka vaa oli niitte karhujen kaa. Mä haluisin kauheesti olla biologi mut.. mä oon sellanen oman elämäni biologi vain.

Aliisalla ei ole ole suunnitelmia ja eikä hän halua tehdä niitä. Tarkempi kysely kohdistuen haaveisiin saa aluksi vastauksen ”ei” mutta jatkuu kuitenkin haaveilla purjeveneestä, maatilasta ja biologin oppipoikana olosta. Vaikka Aliisa totesi taloudellisen tilanteen narratiiveissa, ettei rahalla ole hänelle suurta merkitystä, perustuvat hänen tulevaisuuden suunnitelmansa hyvään taloudelliseen tilanteeseen. Tulevaisuusnarratiivissa voikin huomata etuoikeutetun position, josta käsin tulevaisuutta suunnitellaan. Aliisan maatilahaave on toisinto Martan haaveesta. Kumpikin heistä haluaa tuottaa maatilalla luomuruokaa ja olla omavarainen. Aliisa kuitenkin toteaa, ettei ole kovin realistista olla omavarainen Suomessa. Aliisa pikemminkin siis haaveilee maatilasta siinä missä Martta tulee perimään maatilan varmasti.

Biologin oppipoika -haave nousee esiin Aliisan tulevaisuusnarratiivissa viimeisenä, paljastaen Aliisan ehkä suurimman toiveen, jonka hän kokee kuitenkin mahdottomaksi. Haaveen mahdottomuus ilmenee Aliisan toteamuksessa ”haluisin kauheesti olla biologi

mut..” Lauseen avoin päätöksen voi tulkita niin, ettei Aliisa näe mahdollisena, että haave oikeasti toteutuisi. Aliisa päätyy toteamaan olevansa vain oman elämänsä biologi, sivuuttaen mahdollisuuden pyrkiä opiskelemaan biologiaa Aliisan tulevaisuus heijastelee hänen arvomaailmaansa, eikä niinkään tavoitteellisuutta tai itsekehitystä, kuten esimerkiksi Viivin narratiivi.

Erola (2010:23) onkin korostanut vanhempien resurssien, koulutuksen ja yksilön oman koulutuksen vaikuttavan eniten siihen, mihin ammatilliseen luokka-asemaan yksilö päätyy. Myös Käyhkö (2006:45) tuonut esille sen, kuinka yksilöiden mahdollisuudet edetä elämässä realisoituvat sen mukaan, millaisessa ympäristössä yksilö on kasvanut. Kotoa omaksutut arvostukset, perinteet ja käytännöt muotoilevat koulutusreittejä ja vaikuttavat siten yksilön tulevaan asemaan.

Koulutuksen periytyvyys korostui useiden haastateltavien tulevaisuusnarratiiveissa mielenkiintoisella tavalla. Neljän haastateltavan vanhemmat ovat kummatkin korkeakoulutettuja. Nämä haastateltavat kertoivat tarkimmat tulevaisuusnarratiivit. Heistä jokainen mainitsi työpaikan osana tulevaisuuden suunnitelmia ja elämässä ”eteneminen” näyttäytyi heille tärkeänä niin tulevaisuusnarratiivissa kuin muissakin narratiiveissa haastattelujen aikana. Pidemmän koulutuspolun myötä myös suunnitelmat tulevaisuuden osalta ovat kehittyneet pidemmälle ja halu kehittyä, tienata ja saavuttaa tietty elämäntaso nousi esille varsinkin Tuulian ja Lauran narratiiveissa. Korkeakoulutus ja päämäärätietoisuus, tulevaisuuden suunnitelmien tarkkuus näyttääkin korreloivan näiden haastateltavien kohdalla.

Nella puolestaan korostaa oman tulevaisuutensa suhteen onnellisuutta.

> **Nella**: Se et mä osaan olla tasapainoisesti onnellinen mitä se sit ikinä onkaan.
> **E:** Mm.
> **Nella:** [..]Joko se et mä lähen opiskelemaan jotain toista alaa tai et mä saan oikeasti loppupeleissä perustettua perheen kaikki on aika kaukana tai musta tuntuu nää on jotenki liian kaukana tällä hetkellä.

Nellan ensimmäinen lause vastauksena kysymykseen tulevaisuuden suunnitelmista liittyy onnellisuuteen. Toisin kuin muut haastateltavat, Nella korostaa henkistä hyvinvointia, kykyä olla onnellinen. Nella mainitsi jo tulotasonarratiivissaan, että

terveys ja onnellisuus on hänelle tärkeämpää kuin työnteko. Nellan onnellisuus linkittyy narratiivissa kahteen vaihtoehtoon eli mahdollisuuteen opiskella toista alaa tai perustaa perhe. Vaikka vaihtoehdot näyttäytyvät Nellalle kaukaisina, ovat ne kuitenkin konkreettisia suunnitelmia, joiden avulla hän kokee voivansa tavoittaa onnellisuuden. Nella näkee opiskelun ja perheen perustamisen toisensa poissulkevina vaihtoehtoina.

Käyhkön (2006) tutkimuksen työläistytöt näkivät tulevaisuutensa samasta näkökulmasta kuin Nella. Opiskelu ei näyttäydy työläistytöille ja Nellalle itseisarvona, vaan mahdollisuutena tehdä tietyn alan töitä. Perhe puolestaan näyttäytyy työläistytöille päätavoitteena, jota odotellessa koulua käydään. Käyhkön (2006) mukaan työväenluokkaisille nuorille lapsen hankkiminen voikin olla hyväksyttävä väylä aikuisuuteen. Nella on tehnyt jo vuosia töitä ja ilmaisee haluavansa elämässään eteenpäin, joko perheen tai opintojen kautta. Perheen perustaminen ei näyttäydy Nellalle kuitenkaan yhtä itsestään selvänä kuin Käyhkön työläistytöille. Toteamalla että ”saan oikeasti loppupeleissä perustettua perheen” Nellan mielestä perheen perustaminen ei ole itsestään selvä asia. Fast (2006) ja Paaajanen (2002) totesivat tutkimuksissaan nuorten naisten suunnittelevan tulevaisuuttaan ja perheen perustamista optimoidakseen perheen perustamisen ajankohdan. Nellalle perheen perustaminen voi näyttäytyä optimaalisimpana nyt kun hän on vielä nuori, mutta ollut työelämässä jo vuosia.

Olivia puolestaan puhuu perheestä, joka hänellä tulee olemaan kymmenen vuoden päästä.

> **Olivia**: Mä haluisin ehkä et siinä vaiheessa mä oisin ehkä asunu ulkomailla jonki aikaa. Oota kymmenenvuoden päästä mä oon kolkytneljä.Et kyl mä silloin voisin olla jos mulla olis jo perrrhe ehkä. Ainaki ois ainaki yks lapsi jos mä oisin naimisissa ja ehkä mulla olis joku koti jossain Suomessa. Suomessa mä haluisin ehkä synnyttää ja kasvattaa lapset suomalaises koulussa mut mä toivon et mä oisin siihe mennessä oisin asunu jo ulkomailla jo. Jonkinverran.ja että ois kiva työpaikka ja vähä tämmäset perusasiat varmaa mitä kaikki toivoo.

Tuomalla esiin halun synnyttää ja kasvattaa lapsensa Suomessa, Olivia vahvistaa kansalaisuusnarratiivissakin korostunutta etuoikeutuksen kokemusta suomalaisuudesta. Puhumalla synnyttämisestä, lasten lukumäärästä, naimisissa olemisesta ja lasten kasvattamisesta Olivia korostaa halua olla äiti ja vaimo. Olivian tulevaisuuden suunnitelmat keskittyvätkin eniten juuri perheen ympärille, korostaen naisille

perinteisiksi nähtyjä toiveita. Käyhkön (2007) tutkimuksen työläistyttöjen tulevaisuuden suunnitelmissa esiin nousivat avioliitto, lapset ja omakotitalo. Työläistytöt näkivät työn välineenä, eikä itseisarvona. Olivian tulevaisuusnarratiivin työläistyttöjen tulevaisuuden suunnitelmista erottaa Olivian halu asua ulkomailla. Vaikka ulkomailla asumisen voi katsoa olevan etuoikeus, haastateltavalle se ei näyttäydy kaukana

Haastateltavien tulevaisuuden suunnitelmat olivat monin paikoin Käyhkön (2007) työläistyttöjen toiveiden kaltaisia. Tulevaisuuden suunnitelmat noudattelivat myös usein naisille tyypilliseksi katsottuja toiveita joita ovat kumppani, oma koti ja lapset. Kelhän (2008) hahmotelma keskiluokkaisesta pidentyneestä nuoruudesta realisoitui aineistossa puolestaan matkustelun, elämänlaadun sekä mahdollisuuksien kirjona. Epävarmuus ja useiden valintojen auki pitäminen ilmentävät Kelhän (2008) kuvailemaa keskiluokkaista ideaalia. Tulevaisuus -narratiiveissa risteilevät keski- ja työväenluokkaiset tulevaisuudenkuvat. Oman arjen, sosiaalisten positioiden ja taustan vaikutukset vaikuttavat tulevaisuuden suunnitelmiin ja saavat aikaan narratiiveja, joissa luokkaposition rajat eivät ole selkeät.

Koulutuksen merkitys tulevaisuuden suunnitelmiin näkyi myös selvästi. Korkeakoulutettujen haastateltavien tulevaisuusnarratiivit ja koulutusnarratiivit heijastelevat hyvin sitä, kuinka koulutus uusintaa ja varmistaa yksilön asemaa yhteiskunnassa (ks Käyhkö 2006, 54). Martan ja Aliisan maatilatoiveet kuvastavat omien arvojen kunnioittamista sekä tavallisimmista tulevaisuuden toiveista poikkeamista. Matkustelu näyttäytyi naisille tulevaisuuden suunnitelmissa arkipäiväisenä asiana, ei etuoikeutuksena. Rahan merkityksen vähättely taloudellisen tilanteen narratiiveissa onkin mielenkiintoista kun sen suhteuttaa tulevaisuuden suunnitelmiin. Haaveet maataloista, ulkomailla asumisesta, perheestä ja kivasta omasta kodista vaativat kaikki realistisesti paljon taloudellista pääomaa. Tapa suhtautua rahaan kertoo etuoikeutetusta positiosta, jossa raha ei ensisijaisesti ole ongelma. Lähtökohtaisesti etuoikeutettu positio asettaa tulevaisuuden mahdollisuuksien kirjoksi, jota voi alkaa toteuttamaan eri tavoin.

5.6 Itsemääritelty luokkapositio - ”Olin aatellu et kaikki on sitä samaa”

Haastattelujen viimeiset kysymykset keskittyivät eksplisiittisesti yhteiskuntaluokkaan. Tässä kappaleessa nostan esille haastateltavien itsemäärittelemät luokkapositiot sekä näkemykset siitä, onko Suomi luokkayhteiskunta.

Olivia lähestyy yhteiskuntaluokasta keskustelemista opiskelijuutensa kautta.

> **Olivia:** Ehkä kun mä oon opiskelija, niin nyt tuntuu että mä oon vähä semmosessa, että mä oikeestaan mietin tätä aamulla ku mä tiesin et mä tuun tähä haastatteluu [...] Et ku mä oon opiskelija ni mä oon vähä semmoses limbossa semmosessa välitilassa et mä oon vasta nyt [..] Löydän omaa paikkaani yhteiskunnassa ja samalla löydän sen oman yhteiskuntaluokkani. Et tavallaa niinku opiskelijalla ku on niin pienet tulot nii on tavallaa [..]mä oon vasta matkalla ku mä vasta opiskelen ittelleni sitä ammattia.

Olivian vastaus kysymykseen, tunteeko tai ajatteleeko hän kuuluvansa johonkin yhteiskuntaluokkaan, ei ole yksiselitteinen. Olivia korostaa opiskelijan roolia, selittäen sen kautta nykyisen paikkansa eräänlaisena välitilana. Olivia yhdistääkin ammatin ja yhteiskuntaluokan toisiinsa toteamalla, että hän vasta opiskelee itselleen ammattia ja on siten vasta matkalla kohti omaa yhteiskuntaluokkaansa. Haasteltava olettaa löytävänsä oman luokkansa opiskeluajan jälkeen. Ajatusmalli, jonka mukaan oma paikka yhteiskunnassa löytyy vasta opiskelun jälkeen, korostaa ammatin ja yhteiskuntaluokan yhteenliittyvyyttä voimakkaasti ja vapauttaa opiskelijan asemassa olevan Olivian määrittelemästä omaa luokkaansa.

Perinteisessä koulutuspolussa opiskelu johtaakin ammattiin. Ammatti puolestaan voi määritellä ekonomisen pääoman, muttei välttämättä sosiaalista tai kulttuurista pääomaa. Ammatin perusteella tehtävä luokkajako on kuitenkin perinteinen, joten Olivian ajatusmalli seuraa yleistä näkökantaa yhteiskuntaluokan määrittelyyn (Erola 2010). Olivian oma kokemus opiskelijuudesta välitilana on huomionarvoinen. Olivia kokee että opiskelijana hän ei voi kuulua yhteiskuntaluokkaan, vaikka hän on yhteiskunnan jäsen. ”Limbon” eli välitilan kuvailu havainnollistaa hyvin tilannetta, jossa moni nuori on kokiessaan eri pääomien epätasaisuuden elämässään. Olivian taloudellinen pääoma on hyvin pieni, mutta sosiaalinen ja kulttuurinen pääoma ovat kasvaneet esimerkiksi

opiskelujen, ulkomailla asumisen ja kaveriverkoston ansiosta paljon suuremmiksi. Oman yhteiskuntaluokan määrittely voikin olla hankalaa, jos oma kokemus ei sovi luokkiin.

Myös Martan narratiivi luokasta tuo esille luokkiin kuulumattomuuden kokemuksen sekä yhteiskuntaluokka -käsitteen epäselvyyden.

> **Martta:** Vouu. Tota. Mitä yhteiskuntaluokkia on ? […] Mm. kyl mä siis tiedostan ja nään noita eroja sillee luokkien välillä mut emmä kuitenkaa tavallaa..tai jotenki sitä sillee niinku ajattelee itseensä niinku sivustakatsojana jollain tapaa mut sitte kuitenkin niinko sillee omat aatteet taas sit taas on sellasii et ei oo mitää luokkia et on vaan ihmisiä ja me ollaan vaan se yks luokka kaikki. Et koen, koen kuuluvani niinku ihmisrotuun ja (naurua) ja tähän isoon ihmismassaan, kaikki on yksi ja blaablaa blaa. Mut emmä noista tulolukiosta tiiä kai se ois sitte työväenluokka tavallaa. Köyhät.
> **E**: Onko Suomi sun mielestä luokkayhteiskunta?
> **Martta:** no ainaki tulee olemaan mun mielestä. [..] Öö. Mhmm. Must tuntuu et se on vaan naamioitu niin hyvin ettei sitä välttis erota sillee mut kyl mä sanoisin et joo ja sit tota kylhän meistä puhutaan sillee mediassa luokkien et varsinki keskiluokan kasvamisesta kokoajan et tota nii. Kyl mä sanoisin et Suomi on luokkayhteiskunta.

Martta kuvailee omaa positiotaan sivustakatsojaksi. Sivustakatsojan rooli perustuu Martan narratiivissa siihen, ettei hänen omat aatteensa tue luokkayhteiskunnan olemassaoloa. Martta toteaakin kuuluvansa ihmisrotuun, jossa kaikki on yhtä. Ajatus ”kaikki on vaan ihmisiä” vapauttaa yksilön kaikkien sosiaalipositioiden syrjivistä tai etuoikeuttavista piirteistä. Martta tuo narratiivissaan esille erojen kasvamisen ja sen, kuinka Suomessa luokkaerot ovat hänen mukaansa naamioitu pois näkyvistä. Erojen huomiotta jättäminen ja ajatus ihmisistä ihmisinä korostaa arvomaailmaa, jossa sosiaaliset positiot ja eri pääomien määrät eivät ole yksilön ensisijaisia määritteitä. Martan narratiivissa korostuukin itsemäärittelyn ihanne.

Huolimatta haastateltavan omista aatteista, hän sijoittaa itsensä tuloluokista työväenluokkiin tai köyhiin. Köyhyys liittyy tässä yhteydessä juuri taloudelliseen pääomaan, vaikka tulotasosta keskusteltaessa Martta ei kuitenkaan kertonut kokevansa olevansa köyhä. Erolan (2010) väite objektiivisen luokka-aseman vahvasta vaikutuksesta heijastuu haastateltavan narratiivissa. Köyhä -kategoria ilmenee tässä yhteydessä koska Martta yrittää sijoittaa itseään ennalta määriteltyihin luokkiin.

Haastateltavan mielikuvat ja tiedot yhteiskuntaluokasta ohjaavat häntä kategorisoimaan itsensä ”köyhäksi” tai ”työväenluokkaan”, ei hänen oma kokemuksensa arjesta.

Muun muassa Erola (2010) on nostanut esille yksilön luokkaan samastumisen ja kokemuksen merkityksettömyyden yksilön luokkapositiota määriteltäessä. Kuten aiemmin teoriaosiossa tuli ilmi, Erola (2010) korostaa ammatin ja luokan liittoa, ja painottaa että ammatti -asemasta seuraa myös sosiaalisia ja kulttuurisia preferenssejä. Martta onnistuukin narratiivissaan antamaan itselleen luokkaposition, vaikka hän toteaa, ettei koe kuuluvansa yhteenkään luokkaan. Itsemääritellyn luokan ongelmaksi nousee tässä yhteydessä se, että olemassa olevat mielikuvat luokista rajoittavat itsemäärittelyä ja kokemuksen huomiointia.

Aliisa ei kokenut kuuluvansa yhteiskuntaluokkiin ja kertoi kieltäytyvänsä luokittelusta.

> **Aliisa**: .. En emmä haluu olla luokiteltu.
> **E**: No aatteletko sä että Suomi olisi luokkayhteiskunta?
> **Aliisa**: Ai millä tavalla?
> **E**: Ajatteletko sä että Suomessa on luokkaeroja ? [.] Että näkyykö täällä esimerkiksi tuloeroja?
> **Aliisa:** No kyllähä sitä näkee, mutta tosi paljon vähemmän kuin monissa muissa maailmoissa maaissa maissa (naurua).

Aliisa esittää hyvin yleisen näkökulman luokkaeroihin Suomessa. Aliisa vertaa Suomen tilannetta muihin maihin, todeten, että Suomessa luokkaeroja on paljon vähemmän. Vertailun kautta Suomi näyttäytyykin helposti tasapäisenä massana, jossa kaikki kuuluvat samaan luokkaan (Erola 2010). Aliisan kieltäymys tulla luokitelluksi kertoo hänen asenteestaan yhteiskuntaluokista. Aliisa kokee luokkamäärityksen tulevan ”ylhäältä käsin” niin, ettei hän itse voi luokitella itse itseään. Aliisan lyhyet vastaukset kysymyksiin eivät muodosta pidempää narratiivia, jonka pohjalta voisi tehdä enempää päätelmiä luokkiin kuulumattomuudesta. Kyvyttömyys määritellä itseään tai keskustella luokkayhteiskunnasta voi tukea ajatusta Suomesta, jossa ei ole luokkaeroja, tai kertoa haastateltavan kompetenssin puutteesta, joka tekee keskustelusta mahdotonta. Käyhkön (2013:29) mukaan yhteiskuntaluokka -käsite ei aukeakaan välttämättä heille, jotka eivät ole kohdanneet omassa elämässään selkeitä luokkaeroja.

Hennakaan ei selitä vastuksiaan tai tuota pidempää narratiivia luokkaan kuuluvuudesta.

> **E**: Ajatteletko tai tunnetko sä kuuluvasi johonkin yhteiskuntaluokkaan?
> **Henna**: köyhiin (naurua)
> **E**: No miten sä miellät sen sun luokan, mitä siihen kuuluu, tai miks sä aattelet kuuluvasi köyhiin?
> **Henna**: Tai ei ei otetaan se köyhyys pois sieltä..Mä kuulun seksuaalivähemmistöihin […] Eikä sekään oo enää niin vahva tunne kuin silloin kun mä tajusin sen.

Henna vastaa ensin kuuluvansa köyhiin. Itsensä määrittely köyhäksi voi olla linjassa Hennan taloudellisen tilanteen kokemuksen kanssa, mutta ”köyhä” ei vastaa Hennan luokkakokemusta. Haastateltava kertookin kuuluvansa seksuaalivähemmistöihin. Vastaus on mielenkiintoinen, sillä se kertoo yhtäältä luokkiin samastumattomuudesta ja toisaalta ajatusmallista, jossa seksuaalivähemmistön voidaan katsoa olevan luokka. Itsemääritelty luokka avautuukin Hennalle mahdollisuutena määritellä oma paikka vapaasti, ennaltamääritellyistä luokista välittämättä. Luokka näyttäytyy tässä esimerkissä positiona, jonka rajat eivät ole selkeät tai stabiilit (esim. Kelhä 2008). Luokka merkitsee haastateltavalle ihmisryhmää, jotka jakavat samanlaisen habituksen jossai määrin. Itsemääritelty luokka mahdollistaakin perinteisten luokkarajojen ulkopuolelle kurottamisen, sillä kyseessä on ihmisen oma kokemus.

Nella määrittelee oman luokkansa habituksensa ja työnsä avulla.

> **Nella**: no jos mun pitää sanoo ni kai mä oon niitä perus duunareita
> **E**: Nii miten sä perustelisit sen
> **Nella:** No sillä että mulla ei oo iso palkka. Mulla ei oo varaa matkustella maailmalla tai ostaa hienoja autoja ja tällästä, mut mulla on muuten hyvä olla.
> **E**: No onko Suomi sun mielestä luokkayhteiskunta?
> **Nella:** Ei ehkä sillä tavalla. Paitsi ehkä sitte jos jollaki on vähä noussu päähä se raha ni kyllähä se näkyy. Ja kyllähä iha ääripäässä oikeesti köyhät, jotka kerjää tuolla kadunkulmassa, mut siis suurimmaks osaks emmä nää et olis niin suuri ero.

Nellan epävarmuus omasta luokasta korostuu hänen sanoessaan ”no jos mun pitää sanoo ni kai mä oon..”. Nella sanallistaa oman luokkapositionsa ”perusduunariksi”, korostaen taloudellisen tilanteen ja työn merkitystä luokkaa määriteltäessä. Nella saattaa määritellä itsensä ”duunariksi” myös siksi koska hän tekee hoitotyötä, jonka voi luokitella ”duunari työksi”. Oman luokan määrittely palkan perusteella kertookin siitä, että Nella kokee luokkien perustuvan juuri tulotasolle. Nellan mielestä hyvä elämä ei ole kuitenkaan kiinni rahasta, joten luokka ei näyttäydy hänelle elämänlaadun mittana.

Nella kuvaa suomalaista luokkayhteiskuntaa ääripäiden kautta ja sanoo rahan vaikuttavan ihmisten käytökseen. Ääripäässä Nellan narratiivissa ovat he, joilla raha on ”noussut päähän”, sekä toisaalta kerjäläiset eli ”oikeasti köyhät”. Vaikka Nella noteeraa nämä erot ja ääripäät, ei hän ajattele Suomen olevan luokkayhteiskunta. Nella todistaakin juuri Kolben (2007: 169) löydöksen siitä, että suurin osa suomalaisista elää niin tiiviisti kaltaistensa kanssa, ettei erojen olemassaolo realisoidu heidän arjessaan. Myös Käyhkö (2013: 29) totesi luokkakysymyksen olevan helposti ylinkatsottavissa ellei se tunnu omassa arjessa.

Luokka realisoituu erojen kautta Lauran narratiivissa.

> **Laura:** No varmaan ehkä johonkin just johonkin keskiluokkaan. Tai et vaikka mä nyt teen ihan niitä duunarihommia ja elän köyhyysrajan alapuolella ja just tällei kaikkee ni sit kuitenki. Niinkun vanhemmatki tukee niin paljon ja sit ku mulla on kuitenki kaikki asiat tosi hyvin ni ja mulla on selkeet tulevaisuuden suunnitelmat ja ku mä tiän et tää on vaan tän tällänen pieni hetki mitä tätä kestää, et ei tule ikuisesti jämähtämään tähän, ni. Ja sit kuitenki ku kyl mä niinku asuinalueellakin tähtään sillee et tulen ostamaan asunnon toivottavasti mahdollisimman pian sellaiselta alueelta missä niinku ei niinku jokainen naapuri ole spurgu ja sillei ni ehkä joo joku sellai keskiluokkanen.[...] Ni on tavallaan kasvanu siinä vähä ehkä semmosessa yläluokkaisessa, tai sillee, ni sit kyl mä niinkun pyrin siihen, että sitten joskus kun valmistun ja saan töitä ni kyl mä edelleenkin niinkun haluisin elää sillä tasolla. Ja varsinkin jos perhettä perustaa ja olis lapsii ni kyl mä haluisin et mun lapsetkin voi saada kaiken mitä ne haluu ja tarvitsee niinku mäki oon saanut et kyl mä siihen pyrin.

Laura sanallistaa narratiivissaan luokkapositionsa ja oman arjen ristiriidan. Laura kokee kuuluvansa keskiluokkaan vaikka ajattelee, ettei hänen arkensa vastaa keskiluokkaista arkea. Pyrkimys nostaa oma arki oman luokkakokemuksen tasolle näkyy Lauran narratiivissa. Tämän voi tulkita kertovan siitä, että Laura on tekemässä oman arkensa sisäistä luokkaretkeä, jossa hän haluaa kokemuksensa ja luokkapositionsa vastaavan toisiaan. Kumpikin Lauran vanhemmista on korkeakoulutettu ja he työskentelevät hyväpalkkaisissa ammateissa. Lauran lapsuus oli yltäkylläinen kuten hänen taloudellisen tilanteennarratiivissa tuli esille. Kotona saadut kokemukset elämäntasosta ovat vaikuttaneet siihen, että Laura tietää millaista hyväosaisempi elämä on. Asunnon oston suunnittelu ja elämässä eteneminen ilmenevät Lauralle tärkeinä asioina, jotka myös muokkaavat hänen oman luokkapositionsa keskiluokkaiseksi (Järvinen 2007). Luokka onkin ollut Lauran elämässä läsnä koska hän on kokenut sekä hyväosaista että köyhempää elämää, eläen myös erilaisilla asuinalueissa ja elämänpiireissä.

Tuulian narratiivissa nousee esille eksplisiittisesti luokan periytyvyys.

> **Tuulia:** Joo kyllä mä sanoisin että mä kuulun niinku ylempään keskiluokkaan. Et tietysti se et mitä mä sanoin mun kuukausituloista niin tietysti sehän ei vastaa sitä ylempää keskiluokkaa. Mut toisaalta mä oon opiskelija ja tota mul on ehkä vähä vanhanaikainen käsitys siitä et tota tässä vaiheessa vielä oma yhteiskuntaluokka ellei siitä halua jostain syystä eriytyä ni on niinku ns tässä vaiheessa vielä periydy tai ei periydy vanhempien mukaan ni periytyy et sillee eli ylempi keskiluokka.

Tuulia toteaa oman käsityksensä yhteiskuntaluokista olevan ehkä vanhanaikainen sillä hän näkee oman luokkansa määräytyvän vanhempiensa luokan mukaan. Erola (2010) sanoo että periytyminen on yleisintä juuri korkeissa professioluokissa. Tuulian vanhemmat tekevätkin korkeapalkkaisia töitä yksityisektorilla johtoasemissa ja kuuluvat Tuulian mukaan ylempään keskiluokkaan. Haastateltavan narratiivissa on esillä ristiriita oman taloudellisen tilanteen, opiskelijuuden ja oman luokkamäärittelyn välillä. Tuulia toteaakin, etteivät hänen tulonsa vastaa ylempää keskiluokkaa, mutta hän kokee silti kuuluvansa siihen. Sosiaalisella ja kulttuurisella pääomalla onkin selkeästi vaikutusta Tuulian luokkakokemukseen. Kotoa perityt arvostukset ja tavat sekä korkeakoulussa opiskelu vaikuttavat Tuulian habitukseen enemmän kuin hänen omat tulonsa. Tuulian haastattelussa nousi myös esille eksplisiittisesti koulutuksen periytyvyys hänen suvussaan.

> **Tuuli**a: ”Sähän olet neljännessä polvessa yliopistossa”, et kappas niinhän mä oon. Että kyllä mä uskon että vaikka Suomessa on niin vähän varallisuus eroja ja ihmisten henkilökohtainen omaisuus on niin tasainen, että se ei välttämättä periydy, mutta esim koulutus periytyy.

Vaikka Tuulia korosti haastattelun läpi varakasta taustaansa ja ajattelee luokkansa periytyneen, ei hän koe omaisuuden eli taloudellisen tilanteen periytyvän. Haastateltava kertoi lähipiirinsä olevan habitukseltaan hyvin itsensä kaltaista. Tämän takia varallisuuserojen olemassaolo ei välttämättä realisoidukaan hänen arjessaan. Tuulia toi myös haastattelussa esiin ihannoivansa yhdysvaltojen ”American Dream” -ajatusta, jonka mukaan jokainen voi omalla työnteollaan rakentaa unelmiensa elämän. Varallisuuden periytymisen kieltäminen kertookin Tuulian etuoikeutetusta asemasta. Koska Tuulian lähipiiri on hyvin etuoikeutettua, hänen arkikokemuksissaan ei näy varallisuuserojen olemassaolo tai niiden periytyminen.

Tuulia keskittyi haastattelussaan myös pohtimaan rodun roolia Suomessa.

> **Tuulia**: Kyllä musta tuntuu et vaikka Suomessa ei niinku rodusta ei puhuta hirveesti tietysti ku meillä on aika vähän etnisesti toisia ni mutta must tuntuu et se luokkayhteiskunta näkyy varmaa ei-kantasuomalaisten ja heidän lastensa elämässä kaikkien pahiten

Tuulia yhdistää narratiivissaan yhteiskuntaluokan vahvasti alkuperään. Haastattelussa nousi esille useita kertoja se, kuinka Tuulia kokee luokkakysymyksen olevan ”rotukysymys”. Tuulia korostaa, kuinka etnisyys liittyy vahvasti huono-osaisuuteen ja luo narratiiveissaan vastakkainasettelua hyväosaisuuden ja tummaihoisuuden välille. Koska Tuulian oma elinpiiri on hyvin homogeeninen, eikä hän tunne yhtään ”etnisesti toista” ihmistä, on hänen mielipiteensä rodun ja luokan yhteenliittymistä syntynyt mielikuvien, asenteiden ja opiskelun kautta.

Viivi lähestyy omassa narratiivissaan yhteiskuntaluokkaa perhepiiristä käsin.

> **Viivi:** Riippuu tosi paljon perhetaustoista ja miten niinku joitain tuetaan. Tai niinku et vaikka mäki sanoin etten mä ois ikinä tarvinnut mitää erityistä niinku työntämistä tai mitää tällästä, mutta niinku se on ne arvot mitkä omaksutaan perheestä.[..] Tietenki kaveritkin vaikuttaa siihen tosi paljon. Sellainen oikeistolainen filosofia, et kuka vaan toi tehdä mitä vaan, ni se vaatii tosi paljon mielen lujuutta et pystyy vaan ponnistaa jostain paskakasasta. Niin kyllä mä koen että on vähä sellai duunariluokka ja sit semmonen niinku nii kyl mä koen et on sellai ero.
> **E**: mm no koetsä et sä kuuluisit johonki luokkaan?
> **Viivi:** [...] Siihe asti [*ulkomailla asumiseen*] mä olin aatellu et Suomessa kaikki on sitä samaa tai et ei oo semmosta, ni sit mä oon myöhemmin alkanu miettimään et et munki vanhemmat on iha sellasii periaatteessa duunari taustasia et sillee armeija ja terveydenhuolto ala tai et eihä se oo mitää sellasta. Tiiätsä, tai no tietenki noi isän hommat on varmaanki vähä niinku enemmän, tai en tiiä sanoisin keskiluokkaa et ei oo ollu pulaa mistää mut silti ei oo voinu hankkii kaikkee. Ja ei todellakaa aina saanu tikkaria ku halus tai tällee näin mikä on mun mielestä iha
> **E**: mm..
> **Viivi**: Sanotaa keskiluokka.

Viivin elinpiiri oli hyvin heterogeeninen. Tuomalla esiin perhetaustan ja kavereiden vaikutuksen siihen, miten yksilö elämässä pärjää, Viivi korostaa sitä kuinka luokka ei ole kiinni taloudellisesta pääomasta. Myös yksilön omat kyvyt vaikuttavat siihen, mihin yksilö päätyy elämässä (Järvinen 2007). Viivi huomattaa että oikeistolainen filosofian ideaali vaatii yksilöltä lujuutta ja kykyjä. Jos perhetausta ei tarjoa tukea ja apua, eivät

yksilön kyvyt välttämättä yksinään riitä luokkaretkeen tai edes pärjäämiseen. Viivin narratiivi luokkayhteiskunnasta havainnollistaa hyvin kuinka luokkayhteiskunta on arjessa läsnä monin eri tavoin. Se myös korostaa, ettei yhteiskuntaluokka ole riippuvainen vain taloudellisesta pääomasta. Viivin narratiivissa korostuu myös haastateltavan oma, etuoikeutettu positio. Koska Viivi ei itse ole tarvinnut apua tai ”työntämistä” esimerkiksi opinnoissa, on hänellä ollut itsellään tarpeeksi taitoja ja tahtoa pärjätä. Narratiivista voi myös tulkita Viivin perheen antaneen hänelle hyvät arvot ja lähtökohdat. Kertomalla toisten vaikeuksista ja valinnoista, haastateltava rakentaa eroja itsensä ja muiden välille.

Oman luokkaposition määrittely liittyy Viivin narratiivissa myös Suomen luokkaerojen ymmärtämiseen. Viivi rakentaa itsemääritellyn luokan narratiivin pohjustamalla luokkapohdintaansa kertomalla sen alkamisesta, luokkaerojen huomioimisesta sekä määrittelemällä vanhempiensa ja perheensä luokan. Viivin etuoikeutettu positio, jonka ansiosta hän asui ulkomailla, sai hänet näkemään Suomen luokkaerot. Luokkaerojen huomaaminen etuoikeutuksen kautta on huomionarvoista. Kun yksilö siirtyy toiseen kontekstiin ja huomaa olevansa muista poikkeava, kuten todella etuoikeutettu, vaikuttaa se ihmisen kokemukseen omasta positiostaan. Suomeen palaaminen ulkomailta sai Viivin huomaamaan, että hänen positionsa onkin etuoikeutettu myös Suomessa. Viivi määrittelee luokkansa keskiluokaksi vanhempiensa ammattien, omansa työnsä sekä arkensa sisällön avulla.

6. YHTEENVETO JA KESKUSTELU

Tutkimuksessani tarkastelin kahdeksan pääkaupunkiseudulla asuvan nuoren naisen luokkanarratiiveja ja keskityin kokemuksen merkitykseen luokkaposition määrittelemisessä. Sijoitin johdannossa tutkimukseni feministisen tutkimuksen kentälle feististen luokkatutkimusten, intersektionaalisen tutkimuksen sekä materialistisen feminismin avulla. Taustoitin tutkimustani selventämällä yhteiskuntaluokan käsitettä sekä aiempia luokkatutkimuksia. Metodiosuudessa selvensin sekä intersektionaalisuuden että narratiivisuuden käsitteitä, minkä jälkeen yhdistin ne analyysimetodikseni, intersektionaaliseksi narratiiviseksi tutkimukseksi. Analyysikappaleissa vastaan tutkimuskysymykseeni siitä, miten nuorten naisten narratiivit rakentavat luokkapositioita. Analyysissä keskityin taloudellisen tilanteen, kansalaisuuden ja lokaaliuden risteymiin luokan kanssa. Korostin jokaisen position suhteen etuoikeutuksen ja syrjinnän kokemuksien syitä ja seurauksia. Selvensin myös haastateltavien tulevaisuuden suunnitelmia sekä itsemäärittelemiä luokkapositioita sekä sitä, kuinka ne muodostuivat.

Intersektionaalisen narratiivisen tutkimusmetodin avulla luin haastatteluaineistosta esiin eroja, joiden kautta haastateltavat määrittelevät paikkaansa yhteiskunnassa. Sosiaalisten positioiden risteymien korostamisen kautta havainnollistin kuinka monet asiat vaikuttavat siihen, miten yksilö kokee oman sijaintinsa yhteiskunnassa. Etuoikeutuksen ja syrjinnän kokemukset risteävät samoissa positioissa korostaen sitä, kuinka yksikään positio ei ole jähmettynyt samaan paikkaan vallankäytön akselilla. Haastatteluissa korostui myös se, kuinka etuoikeutettuna oleminen voi kääntyä syrjinnän syyksi. Länsimaisessa kontekstissa etuoikeutettuina pidettyjen valkoisten, pääkaupunkiseudulla asuvien nuorten naisten kokemukset yhteiskuntaluokasta risteävät kansalaisuuden, lokaaliuden, eri pääomien, oman taustan ja koulutuksen kanssa, mikä tekee heidän positioistaan kaikkea muuta kuin yksiselitteisesti etuoikeutettuja. Tutkimukseni antaa panoksensa intersektionaalisen tutkimuksen kentän laajentamiseen keskittymällä etuoikeutettujen yksilöiden eri positioiden tutkimiseen. Yhteiskuntaan sijoittuminen ja luokan kokeminen näyttäytyvät tutkimukseni valossa hankalana nuorille naisille.

On hyvä huomata, että haastateltavista useat kokivat oman luokan määrittelyn

hankalaksi, koska heidän kokemuksensa eivät vastanneet selkeästi yhtäkään yhteiskuntaluokkaa. Useat itsemääritellyistä luokista nojasivatkin lopulta tulotasoon ja omaan tai vanhempien ammatteihin. Vapaus määritellä oma luokkansa ei realisoidu haastateltavien narratiiveissa, minkä voi tulkita kertovan yhteiskuntaluokkien stabiiliudesta. Yhteiskuntaluokkien ajatellaan olevan tiukkarajaisia ja piirteiltään tietynlaisia. Luokan todellinen itsemäärittely ei anna haastateltaville mahdollisuutta vain sijoittaa itseään yhteiskuntaan, vaan myös määritellä oma luokkansa täysin ilman ennalta annettuja rajoja.

Kuten taulukosta 1 kävi selkeästi ilmi, haastateltavista puolet, eli neljä, ei kokenut kuuluvansa yhteenkään yhteiskuntaluokkaan. Syyt kuulumattomuuteen olivat moninaiset. Yksi haastateltavista selitti kuulumattomuuttaan opiskelulla, toinen omilla ideaaleillaan. Heitä yhdisti kuitenkin kokemus siitä, ettei yksikään yhteiskuntaluokka aiheuta samastumisen tunteita heissä. Erola (2011) on selittänyt luokkiin kuulumattomuutta esimerkiksi vahvan ammatti-identiteetin puuttumisella sekä työelämän ulkopuolella olemisella. Yhteiskuntaluokkien ulkopuolella olo näyttäytyi haastatteluissa tilana, jossa joko haluttiin olla tai josta pyrittiin pois. Esimerkiksi Martta ei kokenut kuuluvansa yhteiskuntaluokkiin, vaikka kykeni arvioimaan, mihin luokkaan voisi kuulua (työväenluokka tai köyhät). Neljä muuta haastateltavaa määritteli itselleen yhteiskuntaluokan, johon he kertoivat kuuluvansa. Yhteiskuntaluokkaan kuuluminen ei ole kuitenkaan yksiselitteinen asia haastattelun naisille. Kaksi määritteli luokkansa vanhempiensa luokan perusteella, yksi oman työpaikkansa kautta ja yksi perusteli itsemäärittelemäänsä luokkaa sekä vanhempiensa, koulutuksen että nykyisen elämäntilanteensa kautta. Eksplisiittinen keskustelu yhteiskuntaluokasta tuo narratiiveissa esiin kuulumattomuuden kokemuksen sekä hankaluuden sijoittaa itseään luokkiin, vaikka tietäisikin ”minne pitäisi kuulua”.

Pyrkimys parantaa omaa luokka-asemaansa oli myös selkeästi esillä osassa haastatteluja. Tietoisen luokkaretken tekeminen realisoitui haastatteluissa haluna saada hyvä työpaikka ja sitä kautta korottaa omaa taloudellista pääomaa, jonka seurauksena kulttuurisen ja sosiaalisen pääoman kartuttaminenkin helpottuu. Vaikka luokkaretkeä oli havaittavissa, liittyi se narratiiveissa vahvemmin pääomiin ja habitukseen kuin tiettyyn luokkaan samastumiseen. Mahdollisuus haastatella samoja ihmisiä uudestaan antaisi

lisätietoa siitä, miten mahdolliset luokkaretket ovat edenneet ja ovatko tulevaisuuden suunnitelmat pysyneet samoina elämäntilanteiden muuttuessa.

Nuorten naisten vaikeus määritellä suorasanaisesti omaa luokkaansa sitoutuu tämän tutkimuksen haastatteluissa luokkiin samastumattomuuteen sekä omaan elämäntilanteeseen. Myös sosiaalisten positioiden lukuisat risteymät monimutkaistavat nuorten naisten paikkaa yhteiskunnassa. Ainestosta esiin nousevat luokkaretket selittävät myös osaltaan luokkamäärittelyn vaikeutta. Työväenluokasta keskiluokkaan nousseiden elämäntarinoista väitöskirjan tehnyt Mats Trondman[1] kiteyttää tutkittaviensa yhteisen kokemuksen näin: ”Luokkaretkeläinen ei tunne kuuluvansa mihinkään luokkaan. Hän näkee ja kokee luokan, ei elä siinä” (Järvinen 2007, 172). Kiteytys koskettaa hyvin useita tämän tutkimuksen haastateltavia, jotka tunnistivat erojen ja luokkien olemassaolon, mutta eivät tunteneet kuuluvansa yhteenkään luokkaan.

Analyysiluvun esimerkkinarratiiveissa käy ilmi kuinka etuoikeutuksen ja syrjinnän kokemukset liittyivät samanaikaisesti samoihin positioihin ja tilanteisiin. Koulutus, kieli ja kansalaisuus nivoutuivat narratiiveissa tiukasti yhteen niin, että jokainen haastateltavista oli kokenut ainakin yhden näistä teemoista syrjivänä tai etuoikeuttavana. Useimmiten koulutus aiheutti sekä syrjiviä että etuoikeuttavia kokemuksia samoissa haastateltavissa, samoin kansalaisuus. Sosiaalisten positioiden liikkuvuus syrjivyyden ja etuoikeuttavuuden akselilla hankaloittaa oman yhteiskuntaluokan kiinnittämistä tiettyyn paikkaan (ks. Tuori 2014).

Aineiston analyysi osoittaa haastateltavien taloudellisen pääoman muodostuvan hyvin eri tavoin. Yksilön kokemus omasta taloudellisesta tilanteesta näyttäytyy narratiivien kautta riippuvaisena siitä, mistä raha tulee ja mitä sillä voi tehdä. Myös yksilön sosiaalisen ja kulttuurisen pääoman määrä vaikutti taloudelliseen pääomaan suhtautumiseen. Tosiasiallinen pääoman arvo ei näyttäydy narratiiveissa määrittelevän sitä, kokeeko yksilö itsensä köyhäksi vai rikkaaksi. Nuorten naisten suhtautuminen rahaan näyttäytyy tyypillisen feminiinisenä, sillä he eivät korostaneet rahan arvoa. Osa

1 Mats Trondman 1994. Bilden av en klassresa - sexton arbetarklassbarn på väg till och i högskolan Avhandling. Väitöskirja: Lundin Yliopisto. Väitöskirjan neljä painosta ovat Trondmanin mukaan loppuunmyyty, eikä teosta ole saatavilla pääkaupunkiseudun kirjastoissa eikä elektronisessa muodossa. Toisen käden lähteenä käytetty Järvinen, K. Ja L. Kolbe (2007) Luokkaretkellä hyvinvointivaltiossa- teoksessa olevaa sitaattia.

haastateltavista kertoi tulevaisuuden suunnitelmien yhteydessä haluavansa ”kivan työn” ja ”hyvän palkan”, mutta yksikään heistä ei korostanut rahan merkitystä. Rahan merkityksen vähättely onkin ristiriidassa tulevaisuusnarratiivien kanssa. Nuorten naisten etuoikeutettu positio realisoituu tulevaisuuden haaveissa selkeästi. Koska naiset eivät korostaneet rahan merkitystä, näyttäytyy raha asiana, joka on osittain itsestään selvä heille tulevaisuuden suunnitelmissa. Joko he saavat rahaa töistä, vanhemmilta tai tukina, joten tulevaisuuden suunnitelmia ei tarvitse tehdä sen perusteella, onko niihin varaa.

Tutkimukseni analyysitulokset tukevat Järvisen (2007:169) huomiota siitä, että tasa-arvon ihanteen vuoksi Suomessa pyritään häivyttämään ihmisten välisiä luokkaeroja. Osa haastateltavista kertoi tulleensa vasta viime aikoina tietoiseksi yhteiskunnan eri kerrostumista ja toiset näkivät, että olemassa olevat erot ovat kaukana omasta elämästä. Suhtautuminen yhteiskuntaluokkiin ja -eroihin vaihteli pitkälti sen mukaan, millainen haastateltavan elinpiiri oli. Myös oman luokkaposition tunnistaminen ja tunnustaminen oli riippuvainen omasta elinpiiristä. Alussa tekemäni hypoteesi sai tutkimusaineistostani tukea – oletukseni oli, että yksilön kokemuksella on huomattava merkitys yhteiskuntaluokkaposition määrittelyssä. Aineiston analyysi todistaa, että kokemus omasta arjesta, pääomista ja habituksesta vaikuttavat yhteiskuntaluokan määrittelyyn huomattavan paljon. Analyysitulokset ovat ristiriidassa Erolan (2010) väitteen objektiivisen luokkaposition määräävyyden kanssa. Yksikään haastateltava ei kertonut samastuvansa vahvasti yhteenkään luokkaan, pikemminkin he miettivät, mitkä tekijät voisivat määritellä heidän luokkansa ja mitä luokkaa heidän kokemuksensa vastaa.

Tätä tutkimusta varten valitsin haastatteluaineistosta narratiiveja liittyen niihin sosiaalisiin positioihin, joista syntyi eniten narratiiveja, jotka sitoutuivat luokkaan. Rajauksen ulkopuolelle jäi esimerkiksi seksuaalisuus, sillä aiheesta oli vain harvoja esimerkkejä ja siihen liittyi enemmänkin hiljaisuutta. Heteroseksuaalisuuden oletus oli kuitenkin vahvasti läsnä useimmissa haastatteluissa. Kahdessa haastattelussa nousi esiin seksuaalivähemmistöön kuuluminen. Tulevaisuuden suunnitelmissa sekä heteroseksuaaliset että seksuaalivähemmistöihin kuuluvat haastateltavat kertoivat haluavansa kumppanin tai perheen. Perinteiset toiveet olivat esillä seksuaalisesta suuntautumisesta huolimatta. Mielenkiintoista on, että useat haastateltavat häivyttivät nykyisen tai tulevan kumppaninsa sukupuolen kutsumalla näitä henkilöitä

”kumppaniksi” tai ”puolisoksi”. Vastaukset voivat viestiä joko heteroseksuaalisuuden matriisista, jossa oletus on, että kumppanilla viitataan vastakkaiseen sukupuoleen, tai oman seksuaalisuuden häivyttämisestä. Oman tutkimuksensa arvoista olisikin tutkia aineistoa keskittyen seksuaalisuuteen ja sukupuoleen sekä niihin liittyvää hiljaisuutta.

Narratiiveissa hiljaisuus keskittyy vahvasti myös sukupuoleen. Vaikka aiemmat tutkimukset ovat tuoneet esille (ks. Skeggs 1997, Käyhkö 2007) luokan ja sukupuolen yhteennivoutuvuuden, ei tämän tutkimuksen haastatteluotannassa sukupuolesta puhuttu suoraan lähes lainkaan. Sukupuoli nousi esille Viivin haastattelussa työelämästä puhuttaessa sekä Tuulian ammattivalinnan yhteydessä. Sukupuolen nostaminen eksplisiittisesti esiin ei välttämättä tule mieleen, mikäli yksilö ei ole kohdannut esimerkiksi selkeää syrjintää. Sukupuoli otetaan annettuna lähtökohtana. Usean position samanaikainen huomiointi voi olla haastavaa, jolloin omalle kokemukselle merkityksellisin positio korostuu (ks. myös Tuori 2014). Martan haastattelussa naiseus ja sukupuoli korostuivat heti alussa, sillä Martta ei osannut määritellä sukupuoltaan. Sukupuolen määrittelemisen vaikeus liittyi Martalla ristiriitaan siitä, ettei hän kokenut sopeutuvansa naiselliseen naisen rooliin. Tutkimukseni rajallisen mitan vuoksi en voinut keskittyä Martan sukupuoli -ristiriitaan enempää. Jatkotutkimuksia ajatellen olisi mielenkiintoista lukea tutkimuksen haastatteluaineistoa sukupuolinäkökulmasta ja keskittyä siihen, kuinka haastateltavat rakentavat sukupuoltaan haastattelussa syntyneissä narratiiveissa. Luokan sukupuolittuneisuuden tutkimus Suomen kontekstissa laajentaisi luokkatutkimuksen kenttää kohti intersektionaalisempaa luokkatutkimusta ja yhdistäisi luokkatutkimuksen ja sukupuolentutkimuksen kenttiä.

Tutkimuksen rajallisen pituuden vuoksi useat mahdolliset sosiaaliset positiot jäivät myös rajauksen ulkopuolelle. Etnisyyteen ja alkuperään keskittyminen tarjoaisi mahdollisuuden tutkia valkoisuutta ja luokan risteymiä Suomen kontekstissa. Etnisyyksien kirjon kasvaessa jatkuvasti Suomessa intersektionaalinen tutkimus luokasta ja etnisyydestä lisäisi tietoutta yhteiskunnan rakenteesta sekä etnisyyksiin liittyvistä arvolatauksista.

Samastumisen, kuulumisen ja toisaalta kuulumattomuuden kokemukset nivoutuvat eri pääomien sekä niistä johtavan habituksen ympärille tutkimusaineistossa.

Yhteiskuntaluokka muodostuukin haastateltavien narratiiveissa selkeimmin erontekojen ja samastumisen kautta. Osoittamalla mihin ryhmiin he eivät kuulu, haastateltavat osoittavat myös oman paikkansa. Erot korostuivat kansalaisuuksiin, koulutustaustoihin, tavoitteisiin ja kieleen liittyvissä narratiiveissa, joissa minä - muut asettelu oli useissa narratiiveissa vahvaa. Erottelemalla itsensä joukosta, johon he eivät tunne kuuluvansa, haastateltavat hahmottavat omaa paikkaansa yhteiskunnassa.

LIITTEET

LIITE 1 Haastattelurunko

Haastattelurunko

Taustatiedot

Ikä?
Sukupuoli?
Mistä olet kotoisin ?
Missä päin Helsinkiä asut ja tiedätkö millainen maine alueella on ja sopeudutko sinne hyvin?

Vapaa-aika

Mitä medioita seuraat aktiivisesti?
Miten vietät vapaa-aikaasi, esimerkiksi mitä harrastat?
Oletko ollut mukana järjestötoiminnassa tai tehnyt vapaaehtoistyötä muuten?

Perhe + työ/koulu

Mikä on ammattisi/opiskelualasi?
→ Mitä työsi konkreettisesti on, onko se ainoastaan tapa elättää itsensä vai jotain muuta?
Millainen perhe sinulla on nyt, esimerkiksi onko sinulla lemmikkejä tai kumppania?
Millainen on lapsuutesi perhe?
Onko sisaruksia, jos, opiskelevatko/työskentelevätkö he, ja jos, niin mitä?
Mitä lähimmät ystäväsi tekevät työkseen tai mitä he opiskelevat?

Miten vanhempasi ovat koulutettuja? Ts. Mitä kouluja he ovat käyneet?
Mitkä ovat vanhempiesi ammatit?
Oletko saanut vanhemmiltasi apua tai ohjeistusta opinnoissasi?

Luokka- spesifit

Paljonko omat kuukausitulosi ovat?
Millainen merkitys tulotasolla sinulle on ?
(Jos köyhyysrajan alla, tunnetko olevasi köyhä?)

Tuleeko mieleesi jotain tapahtumia tai tilanteita elämässäsi, jolloin olisit tuntenut olevasi etuoikeutettu? (esimerkiksi koulussa, kaveripiirissä,töissä tms)

Muistatko sellaisia tilanteita tai tapahtumia elämästäsi, jotka olisi saanut sinut tuntemaan itsesi syrjityksi tai alempiarvoiseksi? (esimerkiksi koulussa,kaveripiirissä, töissä tms)

Millaiset tulevaisuuden suunnitelmat sinulla on ?
Ajatteletko Suomen olevan luokkayhteiskunta?
Ajatteletko/Tunnetko kuuluvasi johonkin yhteiskuntaluokkaan?
Olisiko sinulla jotain sanottavaa liittyen haastattelun aiheeseen, mikä ei tullut vielä ilmi?

LIITE 2 Tutkimussopimus

Tutkimussopimus

Tämä tutkimushaastattelu on osa Eveliina Salomaan sukupuolentutkimuksen pro gradu- tutkielmaa. Tutkielman ohjaajana toimii prof. Marjut Jyrkinen sukupuolentutkimuksen oppiaineesta.

Tutkielma tarkastelee nuorten (20-30 -vuotiaiden) yhteiskuntaluokan muodostumista, sekä sitä, minkälaisia kokemuksia nuorilla on luokasta. Tutkimuksen näkökulma on intersektionaalinen, eli se ottaa huomioon ihmisen sukupuolen ja luokan lisäksi myös esimerkiksi iän, etnisyyden ja seksuaalisuuden.

Haastattelumateriaali kerätään ja käsitellään luottamuksellisesti ja anonyymisti. Materiaalia hyödynnetään ainoastaan tutkimuskäytössä.

Päiväys ja paikka

_____

_____ _____

Haastateltavan allekirjoitus Eveliina Salomaa

LÄHDELUETTELO

Bourdieu, P. (1986) The Forms of Capital teoksessa Kaposy, T. ja I. Szeman (2011) *Cultural Theory : An Anthology*. Wiley- Blackwell Publishing. s. 81-94

Bourdieu, P (1977), Outline Of A Theory Of Practice, Cambridge, U.K.: Cambridge University Press, eBook Collection (EBSCOhost), EBSCOhost, (katsottu 10.4.2015)

Cho, S. & Crenshaw, K, & L. McCall (2013). Toward a Field of Intersectionality Studies: Theory, Applications, and Praxis. *Signs: Journal Of Women In Culture & Society*, 38 (4) s. 785-810.

Crenshaw, W.(1994). Mapping the Margins: Intersectionality, Identity Politics, and Violence Against Women of Color teoksessa M. Fineman and Mykitiuk (toim.) 1994, *The Public Nature of Private Violence*. New York: Routledge, s. 93-118

Dickson-Swift, V., ja James, E, ja P. Liamputtong.(2008) Undertaking Sensitive Research in the Health and Social Sciences: Managing Boundaries, Emotions and Risks. Cambridge University Press

Erola, J. (2010) (toim).Luokaton Suomi? Yhteiskuntaluoka 2000-luvun Suomessa. Helsinki University Press. Gaudeamus. Helsinki. Hakapaino.

Erola, J. (2010) Luokkarakenne ja luokkiin samastuminen Suomessa, Teoksessa Erola, J. (toim) *Luokaton Suomi? Yhteiskuntaluoka 2000-luvun Suomessa*. Helsinki University Press. Gaudeamus. Helsinki. Hakapaino, s. 27-51

Erola, J. (2010) Yhteenveto: Yhteiskuntaluokat 2000-luvun alun Suomessa. Teoksessa Erola, J. (toim) 2010*Luokaton Suomi?Yhteiskuntaluokka 2000-luvun Suomessa*. Helsinki University Press. Gaudeamus. Helsinki.Hakapaino, s. 237-241.

Erola, J. (2011) Yhteiskuntaluokat ja sosiaalinen liikkuvuus Suomessa. Luokat ja liikkuvuus. Turun yliopisto.9.11.2014 http://users.utu.fi/japeer/luokat_Suomessa_17_02_2012_handout.pdf (Katsottu 8.12.2014)

Flemmen, M. (2013) Putting Bourdieu to work for class analysis: reflections on some recent contributions.*The British Journal of Sociology* 64 (2) s. 325-341.

Gordon, T. (2008). Feministinen materialismi. Teoksessa Tarja Tolonen (toim.) 2008

Yhteiskuntaluokka ja sukupuoli. Tampere: Vastapaino, s. 18–34.

Heikkinen, H. (2010) Narratiivinen tutkimus- todellisuus kertomuksena. Ikkunoita tutkimusmetodeihin. Jyväskylä: PS-kustannus.

Harjunen, H. (2010) Luento kurssilla Yhteiskunta ja sukupuoli: feministinen teoria ja intersektionaalinen analyysi. Jyväskylän yliopisto. 21.9.2010

Hyvärinen, M. (2006) Kerronnallinen tutkimus. http://www.hyvarinen.info/material/Hyvarinen-Kerronnallinen_tutkimus.pdf (katsottu 3.3.2015)

Härkönen, J. (2010) Sosiaalinen periytyvyys ja sosiaalinen liikkuvuus. Teoksessa Erola, J. (toim).2010 *Luokaton Suomi? Yhteiskuntaluoka 2000-luvun Suomessa*. Helsinki University Press. Gaudeamus. Helsinki : Hakapaino, s.51-67

Järvinen, K. (2007) Kenen joukoissa seison. Teoksessa Järvinen, K. ja L. Kolbe (toim.)2007 *Luokkaretkellä hyvinvointiyhteiskunnassa* Helsinki: Kirjapaja. s. 165- 188.

Järvinen, K. (2007) Kotoa maailmalle. Teoksessa Järvinen, K. ja L. Kolbe (toim.) 2007 *Luokkaretkellä hyvinvointiyhteiskunnassa* s. 43-64. Helsinki: Kirjapaja

Järvinen, K. (2007) Työväen tytär kohtaa porvariston hillityn charmin. Teoksessa Järvinen, K. ja L. Kolbe (toim.) 2007 Luokkaretkellä hyvinvointiyhteiskunnassa s. 13-28. Helsinki: Kirjapaja.

Järvinen, K.(2007) Omat valinnat ja luokan lait. Teoksessa Järvinen, K. ja L. Kolbe (toim.) 2007 Luokkaretkellä hyvinvointiyhteiskunnassa. Helsinki: Kirjapaja s. 83- 104.

Järvinen, K. & L. Kolbe. (2007) Luokkaretkellä hyvinvointivaltiossa. Nykysukupolven kokemuksia tasa-arvosta. Helsinki: Kirjapaja.

Kahma, N. (2010) Keskiluokan valossa. Suomalaisten luokkasamastuminen empiirisessä tarkastelussa. Sosiologia 47 (2) s.81-96. http://elektra.helsinki.fi.libproxy.helsinki.fi/se/s/0038-1640/47/2/keskiluo.pdf

Karkulehto, S., Saresma, T., Harjunen, H., Kantola J. (2012)Intersektionaalisuus metodina ja performatiivisen intersektionaalisuuden haaste .*Naistutkimus-Kvinnoforskning* 2012:4 s.17-25

Kolbe, L. (2007) On lottovoitto syntyä Suomeen! Teoksessa Järvinen, K. & L. Kolbe. (toim. 2007 *Luokkaretkellä hyvinvointivaltiossa. Nykysukupolven kokemuksia*

tasa-arvosta. Helsinki: Kirjapaja. s. 133- 142.

Kouvo, A. (2010) Luokat ja sosiaalinen pääoma Teoksessa Erola, J. 2010 (toim).*Luokaton Suomi? Yhteiskuntaluoka 2000-luvun Suomessa*. Helsinki University Press. Gaudeamus. Helsinki. Hakapaino, s. 166-187.

Käyhkö, M. (2006) Siivoojaksi Oppimassa. Etnografinen tutkimus työläistytöistä puhdistuspalvelualan koulutuksessa.Väitöskirja. Joensuun yliopisto.

Käyhkö, M. (2013) Hivuttautuen kohti vierasta maailmaa: työläistyttöjen tie yliopistoon. *Naistutkimus- Kvinnoforskning* 2013 (1) s. 19-31.

Lawler, S (2005) Disgusted subjects: the making of middle-class identities. *The Sociological Review* 53(3). s. 429- 446.

Lehmann, W. (2012) Working-class students, habitus and the development of study roles: a Canadian case study. *British Journal of Sociology Education*, 33 (4), s. 527-546.

Lykke, Nina. (2010) Feminist Studies A guide to Intersectional Theory, Methodology and Writing. Routledge New York,London.

Lämsä, A-M., & T. Sintonen,(2006)"A narrative approach for organizational learning in a diverse organisation". *Journal of Workplace Learning*, 18 (2).s 106 – 120. http://www.taloussanomat.fi/ihmiset/2012/12/24/huomisen-suomessa-koyha-tietaa-paikkansa/201244075/139

Marx, K. (1974) Pääoma, Kansantaloustieteen arvostelua. 1 osa. Moskova: Kustannusliike Edistys.

Matsuda, M. (1991) Beside My Sister, Facing the Enemy: Legal Theory Out of Coalition* *Stanford Law Review*. 43 (6) s. 1183-1192 http://www.jstor.org/stable/1229035

McCall, L. (2005) "The Complexity of Intersectionality." *Signs: Journal Of Women In Culture & Society* 30 (3) s. 1771–800. http://socialdifference.columbia.edu/files/socialdiff/projects/Article_%20The%20Complexity%20of%20Intersectionality%20by%20Leslie%20McCall.pdf

Melin, H. (2010) Tarvitaanko vielä luokkatutkimusta?Teoksessa Erola, J. 2010 (toim).*Luokaton Suomi? Yhteiskuntaluoka 2000-luvun Suomessa.* Helsinki University Press. Gaudeamus. Helsinki. Hakapaino, s. 211-231

Melin, H. & M. Roine. 2008. Luokkien ja sosiaalisten jakojen tutkimus. Avoin

yliopisto. Sosiologian verkkoperuskurssi. Avoin yliopisto. http://www.uta.fi/avoinyliopisto/arkisto/sosiologia/luku6.html (katsottu 14.102014)

Navarro, Z. (2006) 'In Search of Cultural Intepretation of Power', IDS Bulletin 37(6): 11-22.

Neumanen, P. & H.Silvennoinen (2010) Koulutus, yhteiskuntaluokat ja eriarvoisuus.Teoksessa Erola, J. 2010 (toim).*Luokaton Suomi? Yhteiskuntaluoka 2000-luvun Suomessa.* Helsinki University Press. Gaudeamus. Helsinki. Hakapaino, s. 67-89

Oliver, C. & K. O'Reilly. (2010) A Bourdieusian Analysis of Class and Migration:Habitus and the Individualizing Process. *Sociology* 44(1) s. 49-66.

Purhonen S. (2007) Sukupolvien ongelma. Tutkielmia sukupolven käsitteestä, sukupolvitietoisuudesta ja suurista ikäluokista. Helsingin yliopiston sosiologian laitoksen tutkimuksia nro 251. Yliopistopaino: Helsinki.

Ramazanoglu, C. ja J. Holland (2002) Feminisit Methodology: Challenges and Choices. Lontoo: Sage.

Riessman, C. K. (2004) Narrative interviewing. Teoksessa Lewis-Beck, M. S., Bryman, A. & Futing Liao, T. (toim.) *The SAGE Encyclopedia of Social Science Research Methods*.Volume 2. Thousand Oaks: Sage, s. 709-710.

Saaranen-Kauppinen A. Ja A. Puusniekka (2006) Narratiiviset tarkastelutavat KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_6_4.html (katsottu 1.9.2014)

Skegss, Beverly. (1997) Formations of class and gender : becoming respectable. London; Thousand Oaks. Sage. Dawsonera verkkojulkaisu. https://www.dawsonera.com/readonline/9781848609211

Sosiaali ja terveysministeriö (STM)(2015) Syrjäytymisen ja köyhyyden ehkäiseminen. http://www.stm.fi/hyvinvointi/osallisuuden_edistaminen/syrjaytymisen_ja_koyhyyden_ ehkaiseminen (katsottu 20.2.2015)

Suomen virallinen tilasto (SVT) (2008) Tulot ja kulutus. Tulonsaajat tuloluokittain, 2013.Helsinki: Tilastokeskus http://www.stat.fi/tup/suoluk/suoluk_tulot.html (katsottu 20.2.2015)

Suomen virallinen tilasto (SVT) (2008) Työssäkäynti, Ammatti Ja Sosioekonominen Asema 2008, Liitetaulukko 1. Suurimmat naisten ammattiryhmät (naisia 90–100 % ammattiryhmästä) vuonna 2008 . Helsinki: Tilastokeskus http://www.stat.fi/til/tyokay/2008/04/tyokay_2008_04_2010-12-03_tau_001_fi.html (katsottu 29.3.2015)

Tarja Tolonen (toim.) (2008) Yhteiskuntaluokka ja sukupuoli. Nuorisotutkimusverkosto :Nuorisotutkimusseuran julkaisuja. Tampere: Vastapaino.

Tuori, A. (2014) Doing Intersectional Identity Work: Social categories, Inequalities, and Silences. Hanken School of Economics. Helsinki. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/144126/284_978-952-232-264-7.pdf?sequence=1

Tyler, I.(2008) “Chav Mum Chav Scum”. *Feminist Media Studies* 8 (1) s. 17-34.

Weber, M. (1964) The Theory of Social and Economic Organization. New York: The Free Press.